
„Din împrejurările de azi, România trebuie să iasă întreagă și mare! România nu poate fi întreagă fără Ardeal; România nu poate fi mare fără jertfă!

Ardealul e leagănul care i-a ocrotit copilăria, e școala care i-a făurit neamul, e farmecul care i-a susținut viața.

Ne trebuie Ardealul! Nu putem fără el! Vom ști să-l luăm și, mai ales, să-l merităm!”

Nicolae Titulescu (*Inima României*, 3 mai 1915)

PERISCOP

Anul XI, nr. 2/42, aprilie - iunie 2018

**Publicație trimestrială a Asociației Cadrelor Militare
în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe**

CONSULTANȚI:

Academician Dinu C. GIURESCU

Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU

Jurnalist - Dan ANDRONIC

REDACȚIA:

Redactor-șef:

I. Popa

Secretar de redacție:

A. Botez

Colegiul de redacție:

I. Constantin, Ov. M. Curea,

I. Gatea, D. Ionescu,

M. Manea, I. Pavel,

D. Sulugiuc, V. Mușat

Grafica:

D. Roșu

SUMAR

EDITORIAL

- **IN MEMORIAM: Academician DINU C. GIURESCU – 27 februarie 1927 – 24 aprilie 2018** pag. 6
Se stinge o dinastie a unor mari istorici patrioți, dar opera și spiritul lor de dăruire față de interesele poporului român vor rămâne mereu izvor de inspirație și exemple vii pentru generațiile tinere. (Redacția)

CENTENARUL MARII UNIRI A ROMÂNILOR

- **Din lupta românilor transilvăneni pentru realizarea idealului național** pag. 11
„Cum să fim noi, popor care prin secolii am alcătuit această țară, despoiați de limbă și de drepturi, numai pentru că politicienilor de azi le-a picat în cap, după atâtea veacuri, ca să ne prefacă în Unguri, ca astfel să poată ajunge la un stat nou: stat unitar național maghiar?... Sfârșitul nu poate fi altul decât căderea sistemului nedrept și violent și învingerea dreptății și egalității”- Coriolan Brediceanu.(I.C. Popa)
- **Problema Bucovinei între semnarea anexei secrete a Pactului Molotov – Ribbentrop și nota ultimativă sovietică din 26 iunie 1940** pag. 18
Pactul sovieto-german din 23 august 1939, ca și Protocolul adițional secret au reprezentat începutul unei noi etape în politica URSS față de România. (I. Constantin)
- **Marea Unire și vecinii României – semnificația internațională a actului de la 1918** pag. 31
Cunoașterea detaliată a împrejurărilor din 1918 și a derulărilor istorice de până atunci poate favoriza puncte de vedere realiste. (I.A. Pop)
- **„România lui Ferdinand I”** pag. 36
Granițele României lui Ferdinand I nu sunt creațiunea unei clipe, nici rezultatul unor hotărâri nesocotite. Temeiul lor se adâncește în rațiunile înseși de existență ale națiunii noastre, ca și în trecutul nostru cel mai îndepărtat. (Ghe. I. Brătianu)
- **Marea Unire a Românilor și mitul progresist despre trimful națiunilor**pag. 39
Aspirația românilor de a trăi împreună într-un stat național unitar puternic și prosper ne este prea scumpă pentru a o lega de tot felul de planuri mai mult sau mai puțin fanteziste. (A. Botez)

SERVICII SPECIALE

- **Intelligence mozaicpag. 46**
CIA își venerează foștii spioni • Spionajul total – arma favorită a Kremlinului • Mossad: ghid pentru eliminarea teroriștilor • Joc dublu al serviciilor secrete pakistaneze • Preocupări și provocări pentru serviciile secrete franceze • Rusia – Estonia: un nou schimb de spioni • Cooperare americano-irakiană în lupta antiteroristă.
(Al. Omeag)
- **Criptografie muzicală – Mesaje secrete disimulate în muzică pag. 53**
Sistemele antice de notare a sunetelor muzicale continuă să sfideze și acum înțelegerea lor deplină. (E. Nicolaescu și I. Gatea)
- **Victor Rothschild – spion sovietic? pag. 57**
Misterul legăturilor lordului Victor Rothschild (1910-1990) cu spionajul sovietic este dezbătut de cercetători de mai bine de o jumătate de secol. (A. Fărău)
- **Maria Zaharcenko – un „simbol al Rusiei albgardiste”, dar și agent involuntar al CEKApag. 62**
Din culisele operațiunii TREST, una dintre cele mai spectaculoase acțiuni de intoxicare și manipulare realizată timp de șase ani (1921-1927) de serviciile secrete bolșevice împotriva emigrației albgardiste din Occident (L. Radu)
- **Afacerea Skripal: realități și speculații pag. 68**
Cazul Skripal a ridicat o serie de întrebări la care anchetatorii, politicienii, mass-media și opinia publică au formulat răspunsuri parțiale și neconcludente. (Al. Omeag)

CULTURA DE SECURITATE, CULTURA POLITICĂ

- **450 de ani de la Edictul Dietei de la Turda: neadevăruri, batjocură și cinism pag. 75**
Episcopii bisericilor tradiționale maghiare din Transilvania cer parlamentelor României și Ungariei, precum și Parlamentului European ca data de 13 ianuarie să fie marcată drept „Ziua Libertății Religioase”. (D. Suci)
- **Istoria la timpul viitor. America între puterea soft și puterea hard pag. 78**
Locul Statelor Unite ale Americii de superputere este asigurat și în acest secol. (C. Crânganu)

ANALIZE POLITICO-STRATEGICE

- Ce „vrăji” au mai făcut oficialii Budapestei la Washington? pag. 85
Alegătorii care au votat partidul condus de Viktor Orban - FIDESZ trebuie să știe cum cheltuiește actuala guvernare de la Budapesta banii contribuabililor și cum sunt păcăliți cu tot felul de comunicate aiuritoare sau de-a dreptul mincinoase. (A. Botez)
- Migrena catalană pag. 89
Separatismul catalan nu reprezintă doar un disconfort pentru conducerea statului central, ci a făcut din însăși Catalonia un infern în care cetățenii încearcă să supraviețuiască. (V. Mușat)

ARHIVA PERISCOPULUI

- Cum s-a realizat unificarea Germaniei: documente desecretizate din arhivele americane, sovietice, britanice și germane (II) pag. 99
(A. Botez)

MEMORIALISTICĂ, CONSEMNĂRI, DEZBATERI

- „Fantomele” a fost structura - vârf de lance din activitatea de informații externe pag. 121
„Evenimentele” din decembrie 1989 au fost practic „întrezărite” în activitatea informativă, în special prin informațiile provenite de la o parte din ofițerii aflați în misiune. (P. Neghiu)

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ

- „Ce trebuie să știm despre Sfânta Biserică?” (III) pag. 137
(M. Vîrtejanu)

MOZAIC CULTURAL

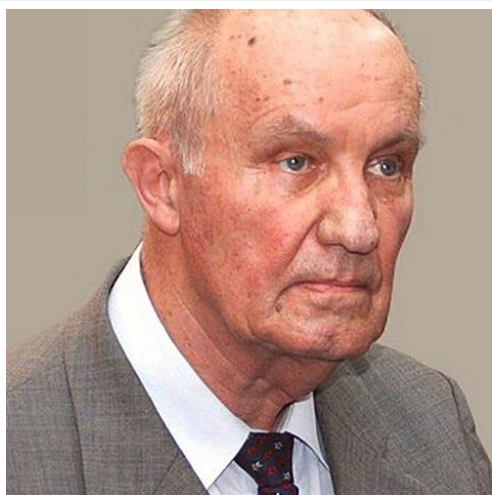
- Vești despre românii bucovineni pag. 142
Mesager bucovinean și Glasul Bucovinei, reviste de istorie și cultură pentru bucovinenii de pretutindeni. (D. Sulugiuc)

DIN ACTIVITATEA ASOCIAȚIEI pag. 143

EDITORIAL**IN MEMORIAM**
Academician DINU C. GIURESCU
27 februarie 1927 – 24 aprilie 2018**Redacția**

La 24 aprilie 2018, în plină desfășurare a manifestărilor dedicate Centenarului Marii Uniri a Românilor, s-a stins din viață, la vârsta de 91 de ani împliniți, ES academician Dinu C. Giurescu, marele istoric patriot al neamului.

Nu vom insista asupra datelor biografice, ci vom aminti doar câteva repere.

Academician Dinu C. Giurescu

Absolvent al Colegiului „Sf. Sava”, apoi al Facultății de istorie a Universității din București (1955), în cadrul căreia a obținut și titlul de doctor în istorie (1968).

Muzeograf la Muzeul de Artă din București, Secția „Artă veche românească” (1956-1964); cercetător în domeniul istoriei diplomației la Oficiul de Studii și Documentare al Ministerului Afacerilor Externe (1964-1968); profesor la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” – București, titular al cursului de

istoria civilizației europene (1968-1987); profesor invitat (*visiting professor*) la instituții academice și universitare din SUA – statele New Jersey și Texas (1988-1990); profesor (1990-1997), apoi profesor consultant (1997-2011) la Facultatea de istorie a Universității din București; membru corespondent (din 13 noiembrie 1990), apoi membru titular al Academiei Române (din 21 decembrie 2001); vicepreședinte al Academiei Române (ales la 24 aprilie 2014). În perioada decembrie 2012 – mai 2014 a fost deputat în Parlamentul

României, decan de vârstă al Camerei Deputaților și membru în Comisia pentru învățământ, știință, tineret și sport.

Autor și coautor a numeroase volume, studii și articole de specialitate, de o valoare științifică larg recunoscută în țară și în străinătate.

Viața și activitatea științifică prodigioasă a profesorului Dinu C. Giurescu dedicată aprofundării și promovării valorilor istoriei românilor și a poporului român sunt bine cunoscute de cititorii noștri, ca și de opinia publică în general. De altfel, în ultimii ani, revista *Periscop* i-a dedicat sistematic articole omagiale cu ocazia aniversării zilei de naștere sau cu alte prilejuri, în care au fost prezentate sintetic realizările sale cu totul remarcabile în domeniul științei istorice, marcate profund de sentimentele de dragoste nețărmurită pe care le nutrea pentru neamul românesc. Într-un articol publicat în numărul 4(28), octombrie – decembrie 2014, Colegiul de redacție al revistei *Periscop* îl considera pe profesorul Dinu C. Giurescu „o valoare a României de azi”.

Într-un alt articol publicat de revista *Periscop* în numărul 1/37, ianuarie – martie 2017, sub titlul „Omagiu unui mare istoric și patriot român – acad. Dinu C. Giurescu la 90 de ani” (autor Ion Pavel), se menționa: „*Neamul Giureștilor a dat României o succesiune de mari istorici, fără precedent în istoriografia românească – trei generații de mari istorici din tată în fiu, toți membri ai Academiei Române: Constantin Giurescu (1875-1918), Constantin C. Giurescu (1901-1977) și Dinu C. Giurescu (...). Academicianul Dinu C. Giurescu trece dincolo de pagina de istorie scrisă și se înregimentează în oastea de luptători dârji pentru păstrarea și susținerea istoriei ca pilon major în învățământul românesc și în educația națională a poporului român (...). Dinu C. Giurescu este plăcut și instructiv să-i citești opera, dar și să-l cunoști ca om: este cald, bun și blând; este de o modestie funciară, dar necruțător cu impostorii și cu cei de rea-credință în relația cu identitatea și integritatea țării. Oamenii ca Dinu C. Giurescu se găsesc greu. Avea dreptate Cicero: **Tot ce este minunat, este mai rar***”.

Calitatea și vocația de profesor, la care ținea cel mai mult, au făcut ca Dinu C. Giurescu să devină unul dintre marii dascăli ai tineretului român în ultimele decenii ale secolului trecut și primele decenii ale acestui început de secol și mileniu. A transmis cunoștințe, a educat numeroase generații în spiritul respectului pentru înaintași și valorile perene ale neamului românesc, a coordonat colective de cercetători și a realizat vaste și valoroase lucrări de sinteză în domeniul istoriei naționale, a condus doctorate și a fost membru în numeroase comisii doctorale, a participat cu multă abnegație la prefațarea unor lucrări, la lansarea de cărți, mai ales ale tinerilor, pe care dorea să-i încurajeze cu prestanța și autoritatea sa științifică, dându-le aripi să se avânte în abordarea unor subiecte spinoase, dar importante pentru cunoașterea adevărului despre

noi și neamul nostru. Profesorul Dinu C. Giurescu accepta cu generozitate să se angreneze în astfel de activități, dar niciodată nu făcea rabat de la rigurile și standardele științifice: nu rostea un cuvânt sau o apreciere fără să citească lucrările sau textele pe care trebuia să le comenteze, iar analizele sale erau scurte, directe, bazate întotdeauna pe adevărul faptelor esențiale.

Pe parcursul unor astfel de activități l-am cunoscut și noi, cei de la revista *Periscop*. După trei ani și jumătate de la apariție, revista noastră intra într-o nouă etapă de afirmare, prin lărgirea ariei tematice și a modalităților de abordare a subiectelor, dar și prin extinderea legăturilor de colaborare cu personalități din mediile academice și universitare. Profesorul și academicianul Dinu C. Giurescu a acceptat cu bunăvoință, la jumătatea anului 2011, să facă parte din primul Consiliu Științific al revistei *Periscop*. Drept urmare, începând cu numărul 2(14), aprilie-iunie 2011, academicianul Dinu C. Giurescu ne-a onorat număr de număr cu numele Domniei Sale pe coperta revistei noastre, ca *membru al Consiliului Științific*, apoi în calitate de *consultant*. Nu a fost însă, așa cum se mai întâmplă adesea, doar o etichetă, oricum onorantă pentru revistă. Domnia Sa a urmărit îndeaproape evoluțiile noastre, a făcut cu delicatețe numeroase observații, sugestii și recomandări, fără a se amesteca în politica editorială. Ne-am bucurat, firește, atunci când Domnia Sa a afirmat că „*Revista Periscop a crescut de la număr la număr, și-a îmbogățit conținutul. A început să facă și să publice și studii, ceea ce este foarte important, chiar necesar*”, apreciere pe care am inserat-o și în numărul aniversar (4/40/2017), la 10 ani de la apariție.

Istoricul Dinu C. Giurescu urmărea cu nedisimulat interes dezvăluirile care apăreau periodic în paginile revistei noastre despre diverse evenimente, fapte și întâmplări mai puțin sau deloc știute din perioada Războiului Rece și chiar și-a exprimat intenția de a folosi *Periscopul* ca una din sursele de documentare asupra epocii respective. În aceeași ordine de idei, trebuie să menționăm că istoricul Dinu C. Giurescu a fost unul dintre cei care l-au încurajat pe fostul general Iulian Vlad să se „*mărturisească*” într-un fel sau altul (prin interviuri sau scrieri memorialistice), conștient fiind de valoarea inestimabilă pentru istorie a dezvăluirilor celui care a condus Departamentul Securității Statului în ultimii ani ai regimului Ceaușescu.

De altfel, volumul X din ciclul *Istoria Românilor*, realizat de un colectiv de cercetători coordonat de academicianul Dinu C. Giurescu și apărut în anul 2013 sub egida Academiei Române, este și va rămâne pentru multă vreme de acum înainte o lucrare monumentală de neegalat cu privire la „*România în anii 1948 – 1989*”. În recenzia publicată la vremea respectivă sub titlul „*O carte de referință*” (autor Ioan C. Popa), revista *Periscop* (Nr.4/24, octombrie-decembrie 2013) consemna:

„Este o carte densă, cvasi-completă despre o perioadă complicată și tumultuoasă în evenimente a istoriei recente a țării, care continuă să stârnească patimi și dispute politice în toate sferele societății românești. Este nevoie într-adevăr de un efort științific remarcabil, prin curajul de a înfrunta prejudecăți adânc înrădăcinate în mentalul colectiv, dar și prin echilibru și rigoare academică, singurele care pot constitui piatra de temelie a adevărului. Meritul acestei inițiative științifice de anvergură, unică până acum în spațiul istoriografic românesc, este cu atât mai mare. Provocările acestui demers, suntem convingși, au fost numeroase, generate în primul rând de dimensiunile manifestărilor istoriei noastre naționale într-o perioadă controversată, plină de realizări demne de admirație și, deopotrivă, de căderi și suferințe care poate încă mai sângerează”.

Volumul menționat, de peste 1.300 de pagini, abordează pe larg evoluțiile din societatea românească pe parcursul celor aproape patru decenii și jumătate de la preluarea puterii de către comuniști, evocând cu obiectivitate evenimentele petrecute până la „Sfârșitul regimului socialist din România (decembrie 1989)”. Nu lipsită de interes este și prezentarea evoluțiilor care au urmat după 1989: au corespuns acestea așteptărilor românilor? O întrebare fundamentală căreia autorii au căutat să-i găsească răspunsuri bazate pe cifre și fapte concrete. Unele concluzii au fost și rămân deconcertante. Dacă aderarea la NATO și UE au reprezentat, într-adevăr, realizări istorice pentru România, furia jafului postdecembrist a produs (și continuă să producă!) pierderi incomensurabile pentru poporul român. Una din concluziile-avertisment ale autorilor volumului era aceasta:

„Dacă tendința actuală continuă, în scurt timp, 10-15 ani, România devine o colonie în cadrul Uniunii Europene. Va fi o premieră absolută: un stat suveran și independent, teoretic, va fi în realitate o entitate cu statut colonial pe plan economico-financiar și politic”.

Într-un articol publicat de revista *Periscop* în numărul 3(35), iulie – septembrie 2016, Dinu C. Giurescu revenea asupra acestui subiect dureros:

„La peste un sfert de veac de la evenimentele din 1989, avem o țară care se surpă cu încetul, o țară dezbinată, un popor în cea mai mare parte sărăcit, disperat, amorțit și lipsit de orice speranță, căruia i s-a luat și mândria identității naționale. Cum a fost cu puțință așa ceva? Grea întrebare!...

Putem constata, privind în jur, cum România și-a distrus în cea mai mare parte economia, și-a înstrăinat pământurile și resursele, își nimicește fără milă tezaurul cultural și istoric...”.

Istoricul patriot Dinu C. Giurescu a fost o conștiință vie a națiunii, o personalitate care s-a implicat activ și plenar în dezbaterile privind soarta și perspectivele noastre ca popor cu tradiții milenare pe acest pământ. Opiniile Domniei Sale, deseori extrem de acide, exprimate fără menajamente, ca un veritabil exponent al elitei intelectuale românești, au deranjat multe persoane, unele situate în poziții dintre cele mai înalte în statul român. Pentru că adevărul supără întotdeauna. Dar Dinu C. Giurescu nu a renunțat până în ultima clipă la poziția sa de intelectual militant. Credea cu tărie în puterea de renaștere a poporului român, iar speranțele sale se îndreptau spre tână generație: „*Să-ți iubești țara în zilele noastre este aproape o infracțiune... Poate sunt naiv, dar eu încă mai cred în națiune și în forța ei. Poporul ăsta mai are vigoare, poporul ăsta are ingeniozitate, poporul ăsta e creativ. Cred în el și cred că la un moment dat se va trezi*”, scria profesorul Dinu C. Giurescu în Editorialul publicat de revista *Periscop* Nr. 2/38, aprilie-iunie 2017.

„*Noi nu ne mai batem pentru existența noastră*”, continua profesorul cu același prilej. *Acesta este adevărul!... Pe mine mă doare! Mă doare când văd cum este neglijată propria noastră istorie și cum ea dispare din conștiința națională... Suntem sub imperiul prăbușirii noastre ca neam. Românii mai au o singură șansă: să lupte pentru ei înșiși*”.

La 15 februarie 2018, de ziua Domniei Sale, când a împlinit 91 de ani, profesorul Dinu C. Giurescu a fost bucuros să primească, în apartamentul său de pe Calea Victoriei, vizita câtorva membri ai Colegiului de redacție al revistei *Periscop*. În pofida stării sale generale de sănătate, care devenise în mod vizibil precară, s-a înviorat când i-am prezentat intenția noastră de a consacra, în fiecare din cele patru numere din acest an, câte un capitol special provinciilor istorice românești, cu ocazia Centenarului Marii Uniri a Românilor. Ne-a mărturisit că, deși ar fi dorit, nu mai poate să scrie. A fost însă de acord să publicăm extrase din textele sale care au legătură cu aniversarea Centenarului. Din respect pentru memoria istoricului Dinu C. Giurescu, vom onora această dorință într-un număr viitor.

În mod oarecum straniu, primul mare istoric din neamul Giureștilor (Constantin Giurescu) s-a stins din viață în memorabilul an 1918. Cel de-al treilea membru al acestei onorabile *dinastii*, Dinu C. Giurescu, ne-a părăsit în anul Centenarului Marii Uniri a Românilor. Se stinge o dinastie a unor mari istorici patrioți, dar opera și spiritul lor de dăruire față de interesele poporului român vor rămâne mereu izvor de inspirație și exemple vii pentru generațiile tinere.

CENTENARUL MARII UNIRI A ROMÂNILOR

DIN LUPTA ROMÂNILOR TRANSILVĂNENI PENTRU REALIZAREA IDEALULUI NAȚIONAL

Dr.soc. Ioan C. Popa

În anul 1935, la Lugoj apărea o carte de documente semnată de un om al locului, prof.dr. Aurel E. Peteanu, ce purta ca titlu „*Din galeria marilor dispăruți ai Banatului*”. În paginile cărții găsim texte memorabile ale unora dintre „*figurile reprezentative*” ale marilor cărturari și luptători din Ardeal pentru drepturile românilor din Austro-Ungaria, precum Emanoil Gojdu, dr. V. Braniște, Coriolan Brediceanu, dr. Alexandru Mocsonyi, Vicențiu Babeș, Vasile Lucaciu și mulți alții.

Emanoil Gojdu

Pentru simțămintele care îi animau pe acești luptători este edificator un extras din cuvântul rostit de **Emanoil Gojdu** (1802-1870) în fața intelectualilor români din Pesta, cu ocazia numirii sale ca prefect (comite) al județului (comitatului) Caraș (ulterior Caraș-Severin), la 8 ianuarie 1861, consemnat în volumul menționat, la pagina 26: „*Persoana mea nu e decât un mijloc prin care unul dintre drepturile cele mai sfinte ale românilor se realizează; și tot meritul meu este că sunt și am fost totdeauna român... Fiți încredințați, fraților, că nu voi lăsa nicio ocaziune nefolosită și niciun mijloc legal neîntrebuințat, ce ar contribui la fericirea*

națiunii române în genere și a comitatului meu în special. Mă voi strădui, din toate puterile, spre ridicarea și înaintarea atât materială, cât și spirituală a neamului meu, cu un cuvânt, fie numirea mea oricum primită de ai mei, eu voi lucra ca român și ca patriot”.

Trebuie amintit că, după secole de oprimare și deznaționalizare, românii ardeleni s-au văzut în fața unor pericole și mai mari în urma desființării autonomiei Transilvaniei și alipirii acesteia la Ungaria, în 1868,

când conducătorii politici unguri și-au propus ca obiectiv ștergerea diferențelor dintre diferitele naționalități existente și înfăptuirea unui *stat național unitar maghiar*.

Cu un secol înainte, nedreptățile stăpânirii ungare împotriva iobagilor români din Transilvania au dus la cunoscuta răscoală a lui Horia, din 1784. Într-o lucrare publicată la Budapesta în 1871, la scurt timp după desființarea autonomiei Transilvaniei, unul din istoricii unguri ai epocii, Fr. Szilagy, membru al Academiei ungare, atrăgea atenția asupra motivelor care generaseră răscoala lui Horia:

„... conștiința amară a soartei lui de slugă sta în fața bietului valah în fiecă clipă și în orice loc și sentimentul stării lui mizerabile îl însoțea în cursul întregii lui vieți... O astfel de stare, în care valahul suga încă cu laptele maică-si aversiunea față de asupritorul său, nobilul al cărui iobag era, a trezit și copt în el, în mod inevitabil, ura, în realitate nu totdeauna dreaptă, față de Unguri, ură care a răbufnit înspăimântător, cu prilejul răscoalei... Există o fatalitate, o dreptate pedepsitoare în viața inșilor, a neamurilor și a statelor, potrivit căreia Dumnezeu puternic și răzbunător pedepsește păcatele părinților în fii, până în nepoți și strănepoți (II, Moise XX, 5). Trebuie să privim ca o atare Nemesis în viața Transilvaniei răscoala lui Horia; ținerea veacuri de-a rândul a poporului valah în afara legilor și în grea robie nu a rămas nepedepsită. În viziune creștină, acest Nemesis înseamnă: Dumnezeu este prezent în istorie”¹.

Firește că riposta românilor transilvăneni față de șirul noilor nelegiuiri declanșate de stăpânirea ungară în 1868 nu a întârziat nici de această dată. În zilele de 12-14 mai 1881, după proclamarea Regatului Român și încoronarea Regelui Carol I, reprezentanții românilor din Ardeal, Banat și părțile ungurene s-au întrunit la Sibiu pentru a pune bazele unui puternic Partid Național și a stabili obiectivele programatice ale luptei lor, care includeau: introducerea prin lege a întrebuințării limbii române în toate ținuturile locuite de români; egalitatea în drepturi a tuturor naționalităților; câștigarea și susținerea autonomiei bisericilor și școlilor confesionale; votul universal; lupta împotriva „tuturor năzuințelor de maghiarizare, manifestate din partea organelor statului” ș.a. Ca rezultat al acestor inițiative, în 1887, Partidul Național a decis redactarea unui „Memorandum” care a fost prezentat Curții de la Viena, la 29 mai 1892, de către 300 de români ardeleni. Au urmat cunoscutul „proces al

¹ Acest text din volumul istoricului ungar este citat de Anton Golopenția, sociolog și statistician din echipa savantului Dimitrie Gusti, într-un studiu publicat în revista *Geopolitica și Geoistoria*, în 1941.

memorandiștilor”, apoi procese intentate unor intelectuali români ardeleni, cum au fost cele împotriva pr.dr. Vasile Lucaciu, semnatar al Memorandumului către Curtea de la Viena (1894), a lui Teodor V. Păcățianu, autor al *Cărții de aur*, acuzat de Tribunalul regional maghiar din Cluj că în relatarea sa istorică „a fost condus de tendința de a rupe Ardealul de la Țara Ungurească și a-l anexa la România” (1902), sau „procesul de presă” împotriva lui Mihail Gașpar, acuzat că într-o serie de articole ar fi incitat la luptă împotriva maghiarizării (1905).

Politica de maghiarizare forțată s-a accentuat la începutul secolului al XX-lea, când contele Tisza Istvan (Coloman), premier al Ungariei între anii 1903-1905, apoi între 1913-1917, a amenințat în parlamentul de la Budapesta: „Cei ce pun piedici scopurilor mari civilizatoare, pe care le urmărește neamul unguresc între naționalități, câștigându-le pe seama culturii și limbii maghiare, trebuiesc zdrobiți fără cruțare” (**Din galeria marilor dispăruți ai Banatului**, op. cit., p. 39).

În apărarea „cauzei drepte a Românilor din Transilvania și Ungaria” a intervenit energic și **Academia Română** care, într-un **Apel**, datat București, 27 Mai/8 iunie 1894 și adresat Institutelor de cultură din întreaga lume, arăta:

„(...) În toate țările unde locuiesc Românii, în Regatul Român independent ca și în statele ce se învecinează cu dânsul, ei s-au ridicat cu vigoare și ocupă o pozițiune înaltă și respectată, prin aptitudinile lor, prin progresele desăvârșite, iar mai ales prin apucăturile lor liniștite și pașnice, cari au format dintrînșii cel dintâi element de ordine și prin urmare de civilizațiune în Orientul european.

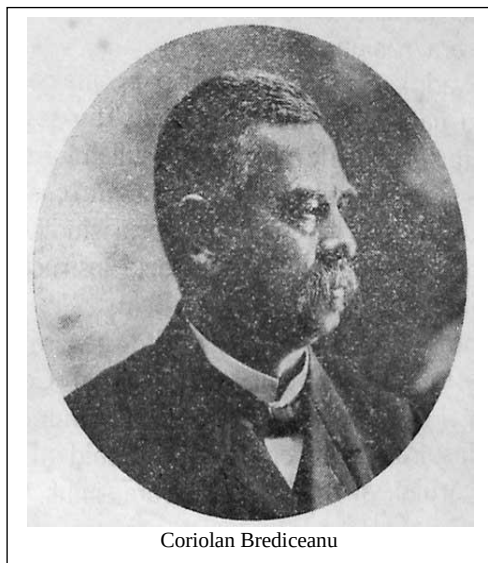
Toate popoarele europene s-au bucurat de această renaștere a neamului românesc, iar Românii s-au arătat totdeauna plini de recunoștință către binefăcători și amici și au împăcat pe cei mai mari vrășmași ai lor. Numai cu națiunea maghiară poporul român nu s-a putut și nu se poate înțelege, căci Maghiarii se încearcă în timpurile noastre, pe căi piezișe și prin mijloace violente, să obțină astăzi de la Români ceea ce n-au fost în stare să obțină de la ei aproape două milenii precedente – **desființarea Românilor ca națiune**. Maghiarii cer ca Românii să uite limba, religiunea și obiceiurile lor și să devie Maghiari în toate emanațiunile vieții lor naționale.

Aceasta este cestiunea cea mare, care agită atât de adânc inimile și spiritele poporului român din Transilvania și Ungaria (...).

Academia Română, cercetătoare a istoriei neamului românesc, păstrătoare a limbii națiunii românești și centrul de activitate al culturii românești, face un călduros apel la membrii Institutelor de cultură ale întregului neam omenesc, ca să se intereseze de cauza cea

dreaptă a Românilor din Transilvania și Ungaria, care e totodată o cauză culturală generală. Numai încetând dintre națiuni luptele cu scopul de a se distruge unele pe altele, pașnica și armonica dezvoltare a omenirii prin științe și arte va fi asigurată și lumea va da un spectacol demn de eforturile ce au făcut și fac spiritele superioare, cari de secole lucrează la progresul constant al omenirii”².

Lupta românilor pentru drepturile lor naționale a îmbrăcat forme diversificate. Una dintre ele a fost înființarea unor publicații de limbă română, din rândul cărora se detașează ziarul *Drapelul*, „organ de propagandă și de politică națională românească”. Timp de două decenii (1901-1920), acest ziar a apărut neîntrerupt la Lugoj și, după cum ne informează autorul volumului citat, „a împrăștiat mii și mii de scânteii, care au aprins, în sufletele bănățenilor, raze de lumină, au alimentat focul sfânt, dorul de libertate, pregătind, succesiv și conștient, terenul pentru înfăptuirea unității noastre naționale” (p.47).

Coriolan Brediceanu

Într-unul din primele numere ale ziarului *Drapelul*, din 6 ianuarie 1901, avocatul **Coriolan Brediceanu** (1850-1909), publicist și om politic³, scria: „Cine nu ne-a dat, n-are drept să ne ia – și ce nu cerem noi de la altul, nici altul n-are drept să ceară de la noi. Noi suntem mulțumiți cu ce ne-a lăsat Dumnezeu: Român, popor românesc și nu schimbăm limba pentru nimic și de dragul nimănui în lume” (op. cit., p. 48).

Într-o ședință extraordinară a Consiliilor județului Caraș-Severin, din 1 mai 1903, Coriolan Brediceanu declara și mai răspicat: „... izvorul răului zace în ideea fundamentală a politicii de stat dominante, care propagă pe față, ca scop final, unificarea, adică maghiarizarea tuturor individualităților naționale ale țării. Acesta e un atentat în contra existenței noastre naționale și e negațiunea ideii

² Textul integral al Apelului, redactat în română, franceză, italiană și germană, se păstrează la Biblioteca Academiei Române.

³ Trei dintre copiii săi au fost: **Tiberiu Brediceanu**, doctor în drept, culegător de folclor muzical, membru corespondent al Academiei Române; **Caius Brediceanu**, doctor în drept, diplomat; **Cornelia Brediceanu**, viitoarea soție a lui Lucian Blaga.

fundamentale a statului modern... Politica de guvernământ ne-a răpit, rând pe rând, toate drepturile și s-a ferit ca de foc de a face vreo concesiune națională poporului nostru... Exclusivismul de rasă al politicii de guvernământ a făcut ca Dieta să nu fie produsul voinței poporului și să nu reprezinte țara!”.

După alipirea Ardealului la Ungaria, continua vorbitorul, *„în loc să împărțiți drepturile frățește, ați lipsit poporul și de drepturile ce le-a avut, încât aproape trei milioane de români nu au niciun singur reprezentant național în Dietă”.* O situație gravă se înregistra și în domeniul administrației publice, numărul funcționarilor români fiind diminuat de la an la an: *„Faceți o comparație între anii 1867, 1872 și 1903. Vă veți îngrozi!! 80 la sută am pierdut din funcționarii români!! Asta-i lege?! Ce pentru d-voastră e virtute, pentru noi e crimă. Dacă d-voastră țineți la limbă și naționalitate e virtute cetățenească. Dacă noi ținem la limba și legea părinților noștri, comitem crimă, încât nu are statul destule temnițe pentru noi”* (op. cit., pp. XXVI-XXVII).

Un an mai târziu, la 24 martie 1904, într-o altă ședință extraordinară ținută la Lugoj, Coriolan Brediceanu dădea din nou glas nemulțumirii românilor față de nedreptățile ocârmuirii maghiare:

„Cum să fim noi, popor care prin secole am alcătuit această țară, despoiați de limbă și de drepturi, numai pentru că politicienilor de azi le-a picat în cap, după atâtea veacuri, ca să ne prefacă în Unguri, ca astfel să poată ajunge la un stat nou: stat unitar național maghiar?... Sfârșitul nu poate fi altul decât căderea sistemului nedrept și violent și învingerea dreptății și egalității. Patriotismul nostru curat și adevărat ne impune a arăta, la fiecare ocaziune, rana deschisă a suferințelor noastre, ca stăpânitorii noștri să se oprească în calea dezastruoasă”. (op. cit., p. XXIV).

Tot în 1904, într-o ședință din 8 iulie, Coriolan Brediceanu exprima dorința românilor ardeleni de a se uni cu România:

„Eu și tot Românul nevândut, mai presus de toate ținem la românitatea noastră și în inima mea românească e sădită fidelitatea către patrie și alipirea către Tron, dar cine ucide în mine românismul să știe că ucide toate simțirile mele. Toți românii cred și simt ca mine, iar cine profesează altceva, neadevăr grăește, sau e speculant” (op. cit., p. XXXI).

În fine, la 12/25 februarie 1907, în cadrul unei ședințe consacrate înființării gimnaziului din Caransebeș, autoritățile ungare doreau ca limba de predare să fie maghiara, în timp ce Coriolan Brediceanu cere, firește, ca limba de predare să fie româna:

„E timpul să vă întoarceți și să ascultați glasul nefalsificat al poporului și al celor ce apără drepturile lui. Acum ar fi prilejul să vă întoarceți la respectarea legii și la împlinirea dorinței generale a poporului român, înființând gimnaziul din Caransebeș cu limba de predare românească. Prin această procedură ați câștiga simpatia populației și s-ar dovedi că începeți a vă îngriji și de binele poporului românesc. Altcum, și acest gimnaziu va fi pus în serviciul maghiarizării. În contra înființării gimnaziului nu ne opunem, dar ca să poată fi adevărat focar de cultură, trebuie să fie cu limba de predare românească, limba poporului din ținutul Caransebeșului” (op. cit., p. XXXV).

Cât de actuale sunt unele accente din aceste discursuri!

Peste numai un deceniu și jumătate, „sfârșitul” întrevăzut de români nu putea fi decât „căderea sistemului nedrept”, cum afirma Coriolan Brediceanu. La sfârșitul Primului Război Mondial s-a desfășurat Marea Adunare de la Alba Iulia, care în primul articol al Hotărârii adoptate cu acel prilej proclama solemn:

„Adunarea națională a românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia, în ziua de 18 noiembrie (1 decembrie) 1918, decretează unirea acelor români și a teritoriilor locuite de dânsii cu România”.

A urmat Conferința de Pace de la Paris. Trecem peste numeroase detalii care au caracterizat lucrările Conferinței, o adevărată bătălie politico-diplomatică pentru afirmarea și apărarea drepturilor și aspirațiilor fiecăruia dintre protagoniști. Unul din aspectele care frapază și astăzi este faptul că, chiar și în fața înalților reprezentanți ai Puterilor Aliate și Asociate, întruniți să judece în capitala Franței, delegația ungară nu și-a putut reprima disprețul față de naționalitățile din imperiul care se destrămase și pe care le considera inferioare națiunii maghiare. Vom cita doar un paragraf din Nota VIII/14 ianuarie 1920 (privind problema Transilvaniei) din voluminosul documentar prezentat Conferinței de către delegația ungară:

„Maghiarii și sașii, depozitarii unei civilizații mai vechi și mai dezvoltate, stăpânii orașelor, ai industriei și comerțului și legați de pulsul viu al civilizației occidentale, au jucat întotdeauna un rol predominant, mai întâi, din cauza privilegiilor lor, iar apoi, în epoca egalității, din cauza supremației naturale a rasei lor. Ori, cum li se cere maghiarilor și sașilor să renunțe la nivelul atins cu prețul eforturilor lor de veacuri și să se unească într-o comunitate care,

înzestrată cu o civilizație orientală, inferioară și cu obiceiuri balcanice, n-ar fi niciodată capabilă să guverneze elemente mai avansate... ”⁴.

Firește că astfel de alegații au provocat protestul delegațiilor României, Statului sârbo-croato-sloven și Statului cehoslovac, care au adresat o scrisoare președintelui Conferinței de Pace, Alexandre Millerand, apreciind că prin calificarea popoarelor lor drept „*rase de cultură inferioară*” se aduc „*injurii națiunilor lor*” și, totodată, ofense Consiliului Suprem al Puterilor Aliate și Asociate. Răspunsul final la întregul „dosar” prezentat de către Ungaria l-a dat președintele Alexandre Millerand, prin Nota din 6 mai 1920, cu o lună înainte de semnarea Tratatului de la Trianon:

„Voința populației a fost exprimată în zilele lui octombrie și noiembrie 1918, când dubla monarhie se prăbușea și populațiile îndelung oprimate se uneau cu frații lor italieni, români, iugoslavi sau cehoslovaci. Evenimentele care au avut loc de atunci încoace constituie tot atâtea mărturii noi ale sentimentelor naționalităților altădată supuse coroanei Sf. Ștefan. Măsurile tardive întreprinse de către Guvernul ungar pentru a satisface nevoile de autonomie ale naționalităților nu dau speranțe, ele nu schimbă cu nimic realitatea istorică esențială; ... de-a lungul anilor, toate eforturile politicii ungare au fost făcute pentru a înăbuși vocea minorităților etnice”.

În fața pretențiilor ungare de a nu se modifica vechiul statut teritorial, pe motiv că acesta are o durată îndelungată, președintele Millerand a subliniat următoarea concluzie care a intrat în analele Conferinței de Pace:

„O stare de lucru, chiar milenară, nu poate supraviețui cât timp este contrară justiției” (ibid. p. 313).

⁴ Textul integral este publicat în volumul *Problema transilvană reflectată în notele prezentate de delegația maghiară la Conferința de Pace de la Paris*, Editor Centrul de studii pentru resurse românești/www.centruldestudii.ro.

PROBLEMA BUCOVINEI ÎNTRE SEMNAREA ANEXEI SECRETE A PACTULUI MOLOTOV – RIBBENTROP ȘI NOTA ULTIMATIVĂ SOVIETICĂ DIN 26 Iunie 1940⁵

Dr.ist. Ion Constantin

Semnarea Pactului sovieto-german din 23 august 1939, ca și a Protocolului adițional secret reprezintă, fără îndoială, începutul unei noi etape în politica URSS față de România. Pentru autoritățile de la București devenea clar că o politică prudentă a României față de Germania și Uniunea Sovietică nu o mai puteau feri de pericolele ce o amenințau. Dacă, în ceea ce privește Basarabia, pe întreg parcursul perioadei interbelice, la nivelul clasei politice românești, dar și al populației, a existat o anumită preocupare față de o eventuală acțiune militară sovietică, determinată, în primul rând, de nerecunoașterea de către Moscova a unirii acestei provincii cu patria-mamă, în anul 1918, aproape nimeni nu-și putea imagina că pretențiile sovietice se vor extinde și asupra Bucovinei, fostă provincie a Imperiului austro-ungar.

La scurt timp după încheierea campaniei militare împotriva Poloniei, în septembrie 1939, șeful Direcției Est-Europene a Comisariatului Poporului pentru Afacerile Străine de la Moscova, A.I. Lavrentiev a pus la punct un *Memoriu despre provincia românească Bucovina*. În cele patru file dactilografiate ale documentului, pregătit pentru o „succintă” informare a înalților responsabili ai guvernului sovietic, erau expuse date generale despre „provincia românească Bucovina”. Omitând datele istorice primare referitoare la modul în care a fost răpit acest teritoriu de la Principatul Moldovei, în anul 1775, autorul se limita doar la constatarea că „până la războiul imperialist, Bucovina era o provincie a Imperiului austriac”, fiind indicate apoi suprafața, populația, hotarele istorice prin care această provincie se delimita de regiunile adiacente. Părând mai puțin preocupat de faptul că teritoriul bucovinean era parte integrantă a României, diplomatul sovietic menționa doar că „Bucovina se învecinează la Nord și Nord-Vest cu Ucraina de Vest (se renunțase deja la denumirea Polonia – n.n.), la Nord-Est - cu Basarabia, la Sud-Vest și Sud - cu România”. Ignorându-se datele recensământului general al populației României

⁵ Prezentul articol este un fragment adaptat din volumul: Ion Constantin, *România, marile puteri și problema Basarabiei*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2017.

din 1930, care fuseseră publicate, cât și alte surse statistice bine documentate precum *Buletinul Demografic al României* pentru perioada 1932-1938, în care erau prezentate lunar indicii referitoare la procesul mișcării populației din fiecare județ al țării, la Moscova erau preferate alte surse, alte cifre. Pe baza acestora, A.I. Lavrentiev informa conducerea sovietică: „Majoritatea populației Bucovinei o alcătuiesc ucrainenii, al căror număr ajunge până la 38 %, iar în mediul rural – până la 49%. Populația ucraineană este prezentă în Nord și Nord-Vestul ținutului, iar prin limba și modul său de viață nu se deosebește de ucrainenii ce locuiesc în Podolia și Volânia. Partea de Sud a ținutului este populată cu români, care alcătuiesc aproximativ 34 – 32% din populație. Evreii alcătuiesc aproape 13%, germanii – aproape 8%, polonezii – până la 4%”. Mai mult de jumătate din conținutul acestui document era consacrat problemei pe care A.I. Lavrentiev o intitula „Situția populației ucrainene în Bucovina”. Autorul pornea de la învinuirea adusă României pentru „lichidarea acelei autonomii de care avea parte Bucovina sub monarhia Habsburgilor”, continuând cu afirmația că „toate eforturile românilor în această provincie sunt îndreptate către izolarea populației ucrainene de cultura socialistă înfloritoare din Ucraina Sovietică”. În final, Lavrentiev deplângea soarta ucrainenilor bucovineni, care potrivit opiniei sale, „până la război (întâi mondial), reprezentau fruntea populației Bucovinei”. Este evident că „argumentele” cuprinse în acest document cu privire la soarta grupului etnic ucrainean urmau să fie folosite ca pretext de Moscova în formularea pretențiilor teritoriale asupra Bucovinei.

Prima oficializare a unei asemenea revendicări a avut loc pe 23 iunie 1940, cu ocazia întrevederii comisarului sovietic pentru Afacerile Externe, V.M. Molotov cu ambasadorul german la Moscova, Friedrich Werner von der Schulenburg. Atunci, comisarul sovietic a declarat că „soluționarea chestiunii Basarabiei nu mai suferă nicio amânare. Guvernul sovietic caută, deocamdată, să soluționeze chestiunea pe cale pașnică dar el intenționează să utilizeze forța în caz că guvernul român va respinge acordul pașnic. Revendicările sovietice se extind și asupra Bucovinei, în care locuiește populație ucraineană”. A adăugat că mizează pe faptul că Germania nu se va împotrivi acțiunilor sovietice, ba chiar le va susține. Rămasă în timpul discuției respective fără nicio apreciere din partea lui von der Schulenburg, vestea despre extinderea cererilor teritoriale ale Moscovei în spațiul românesc a provocat o adevărată consternare la Berlin. Hitler a fost nemulțumit atât de procedul lui Stalin, cât și de momentul recurgerii la el, în condițiile în care trupele Wehrmachtului se resimțeau în urma efortului depus în cadrul campaniei din Vest. Dar cel mai mult a fost de natură să-l irite pe Führer cererea privind Bucovina care reprezenta de fapt încălcarea cadrului teritorial stabilit, de comun acord cu

Stalin, în august-septembrie 1939. De aceea, la primirea notei care se referea și la Bucovina, Hitler ar fi strigat: „Nu vreau să fiu luat drept un imbecil de către ruși!”. În acel moment, el se considera deja lezat de către U.R.S.S., care ocupase statele baltice.

Pretinzând Bucovina, Stalin nu considera că încalcă Protocolul adițional secret. Istoricul Florin Constantiniu a emis ipoteza că, *„inclusiunea Bucovinei a rezultat din interpretarea dată de sovietici pluralului din art. 3 al protocolului: «acele regiuni» (deși era specificată doar Basarabia) ca referindu-se la întreg sud-estul Europei. Moscova considera - se pare - că poate face și alte anexiuni teritoriale în acea parte a continentului, dacă respecta interesele economice ale Reichului”*. Această ipoteză a fost confirmată de cercetătoarea germană Ingeborg Fleischhauer, care arată că ambiguitatea formulării articolului 3 al Protocolului adițional secret a permis lui Stalin să creadă că Reichul se dezinteresează politic de întreg sud - estul european (deci și de Bucovina).

Surprins de noua cerere sovietică, guvernul german transmitea lui von der Schulenburg, în dimineața zilei de 25 iunie 1940, pentru informarea conducerii U.R.S.S., următorul răspuns:

„1. Germania rămâne fidelă acordurilor de la Moscova. De aceea ea este dezinteresată de problema Basarabiei. În această regiune trăiesc aproximativ 100.000 de germani etnici. Germania este, bineînțeles, interesată de soarta acestor germani și așteaptă ca viitorul acestor germani să fie asigurat. Conducerea Reichului ține ca la timpul potrivit, să facă anumite propuneri conducerii sovietice pentru repatrierea acestor germani, analog cu germanii etnici din Volânia.

2. Pretenția guvernului sovietic asupra Bucovinei este o noutate. Bucovina a fost înainte provincie a Coroanei austriece. De aceea Germania este, în special, interesată de soarta acestor germani etnici.

3. În restul teritoriului român, Germania are puternice interese economice. Acestea cuprind atât zonele petrolifere, cât și pământul agrar. Germania este interesată, așa cum am explicat în repetate rânduri guvernului sovietic, ca aceste regiuni să nu devină teatru de război.

4. Pentru o rezolvare a problemei Basarabiei, conducerea Reichului este de părere că, pe tărâmul înțelegerii din partea Uniunii Sovietice, să se facă totul pentru o rezolvare pașnică cu conducerea română în problema Basarabiei. Conducerea Reichului ar fi pregătită, în spiritul înțelegerii de la Moscova, să sfătuiască conducerea română pentru o clarificare pașnică a problemei Basarabiei în sensul rusesc ...”

Menționarea în răspunsul părții germane a apartenenței în trecut a Bucovinei la Coroana austriacă era, desigur, o aluzie directă și o atenționare, în

același timp, a „partenerului” sovietic asupra faptului că încearcă să pătrundă într-o zonă al cărei moștenitor de drept, mai ales după Anschlussul din 1938, se considera Germania.

În cursul zilei de 25 iunie 1940, ambasadorul von der Schulenburg a prezentat răspunsul guvernului său părții sovietice, iar în seara aceleiași zile a telegrafiat la Berlin despre discuția purtată cu Molotov, arătând că acesta „și-a exprimat recunoștința pentru înțelegerea și hotărârea de a susține cerințele Uniunii Sovietice, manifestate de guvernul german”, subliniind din nou că „chestiunea este extrem de urgentă și nu suferă niciun fel de amânare”. La observația lui Schulenburg că Bucovina n-a aparținut niciodată Rusiei, iar renunțarea sovieticilor la revendicarea ei ar fi de natură să favorizeze reglementarea pașnică a problemei, Molotov a replicat: „Bucovina constituie ultima parte ce-i lipsește Ucrainei unite și din această cauză, guvernul sovietic acordă importanță soluționării acestei chestiuni concomitent cu cea a Basarabiei”. În continuare, șeful diplomației sovietice a promis că ține cont de doleanțele Germaniei referitoare la etnicii germani și de interesele economice ale Reichului în România, declarând, totodată, că „guvernul sovietic urmărește numai propriile sale interese și nu are intenții de a stimula alte state (Ungaria, Bulgaria) să înapteze României anumite cerințe”.

Ca urmare a rezervelor manifestate de Berlin în legătură cu problema Bucovinei, V. M. Molotov a avut consultări în cadrul cabinetului și, desigur, cu Stalin. La 26 iunie, a fost convocat Schulenburg, căruia i s-a comunicat faptul că guvernul sovietic „a hotărât să-și limiteze pretențiile sale la partea de nord a Bucovinei, cu orașul Cernăuți”, subliniindu-se că, după opinia sovietică, „hotarul trebuie să treacă din cel mai de sud punct al Ucrainei apusene sovietice, de lângă muntele Kniatiasa spre est de-a lungul râului Suceava și apoi mai spre nord-est de Herța pe Prut”. Trasarea hotarului în acest mod îi permitea Uniunii Sovietice să obțină legătura feroviară directă din Basarabia, prin Cernăuți, spre Lemberg (Lvov).

La sugestia lui Schulenburg că o soluționare pașnică a problemei s-ar realiza mai ușor dacă guvernul sovietic ar restitui României tezaurul transmis la Moscova pentru păstrare în timpul Primului Război Mondial, Molotov a declarat că „nici vorbă nu poate fi despre asta, deoarece România a exploatat destul de mult timp Basarabia”.

Cu aceeași ocazie, Molotov a prezentat ministrului german noua graniță cu România, precum și demersurile ce vor fi întreprinse pentru realizarea scopului propus: în următoarele zile, guvernul sovietic va înainta ministrului plenipotențiar român la Moscova pretenția sa și în legătură cu aceasta așteaptă ca guvernul german să sfătuiască fără întârziere guvernul de la București „să se supună cerințelor sovietice, pentru că în caz contrar războiul este inevitabil”.

Examinarea atentă a corespondenței ambasadorului celui de-al Treilea Reich la Moscova, privind negocierile sale din 23 – 26 iunie 1940, precum și a notelor de convorbire realizate de partea sovietică în legătură cu întrevederile Molotov - Ribbentrop din acele zile, ne conduce la concluzia că partea germană, acceptând susținerea în principiu a pretențiilor Uniunii Sovietice asupra Basarabiei, s-a eschivat să-și dea acordul pentru revendicările sovietice în Bucovina.

În ceea ce privește revizuirea hotărârii lui Stalin de a revendica întreaga Bucovină și a-și limita cererea numai la partea ei nordică, istoricul Florin Constantiniu a emis ipoteza că liderul de la Kremlin a urmărit astfel „să răspundă atât dorinței de a păstra bunele raporturi cu Reichul (de aici limitarea teritorială intervenită), cât și de a arăta Berlinului că Moscova nu este un partener obedient, ci o mare putere, sigură de forța ei (de aici menținerea revendicării în privința Bucovinei)”.

Deși revendicările prezentate de Moscova României nu relevau, în primul rând, un interes strategic pentru Germania, în actualul stadiu al cercetărilor merită atenție și ipoteza potrivit căreia experți militari germani care cunoșteau planurile de perspectivă ale lui Hitler pentru război erau conștienți de faptul că prin pierderea de către România a întregii Bucovine se pierdeau și pasurile Prislop și Bârgău, prin care ar fi putut trece trupele germane pentru a susține flancul sudic al viitorului front. Situația în care întreaga Bucovină ar fi fost ocupată de U.R.S.S. presupunea, în eventualitatea unui conflict militar germano-sovietic, ca trupele Wehrmachtului să facă un ocol de câteva sute de kilometri, prin Cluj - Reghin - Gheorghieni în direcția pasului Bicăz.

Pretențiile asupra Bucovinei, expuse deschis de către Moscova la sfârșitul lunii iunie 1940, au generat prima breșă în colaborarea sovieto-germană din faza inițială a celui de-al Doilea Război Mondial, această atitudine a lui Stalin fiind apoi decisivă în determinarea lui Hitler să înceapă războiul cu Uniunea Sovietică. Florin Constantiniu consideră că „*prima fisură în relațiile dintre Berlin și Moscova nu a fost - așa cum a crezut Grigore Gafencu - garanția germano-italiană acordată României, fără consultarea Uniunii Sovietice și îndreptată împotriva ei, ci includerea Bucovinei (mai întâi a întregii provincii, apoi numai a părții ei de Nord) în revendicările prezentate de Moscova României*”. Opinia istoricului român este confirmată parțial și de materialele recent intrate în circuitul istoriografic cu privire la negocierile purtate de Molotov, la Berlin, în ziua de 13 noiembrie 1940, cu conducătorii Reichului german. La întrebarea comisarului sovietic, dacă guvernul german ar accepta și în continuare să respecte prevederile Protocolului adițional secret din 23 august 1939, Hitler avea să răspundă că, după încheierea acestei înțelegeri, „*Germania a ținut cont de interesele sovietice, care depășeau cadrul*

prevederilor ei”, precizând totodată că, atunci când „U.R.S.S., pe lângă problema Basarabiei, a ridicat și problema Bucovinei, în pofida acestei «noutăți» neprevăzută în protocol, Germania a înțeles că există momente ce impun anumite corectări”.

Discuțiile dintre Molotov și Hitler, purtate la Berlin, pe 13 noiembrie 1940, au evidențiat faptul că U.R.S.S. abandonase planul anexării întregii Bucovine doar pentru o vreme. În aceste discuții, comisarul sovietic a invocat drept o „concesie” ce ar fi fost făcută de către U.R.S.S., prin faptul că „a renunțat temporar la Bucovina de Sud, mulțumindu-se cu Bucovina de Nord”, dar își exprima speranța că, „la rândul ei, Germania va ține cont de interesele Uniunii Sovietice în Bucovina de Sud”. „U.R.S.S. - a continuat Molotov - nu a primit până acum de la Germania un răspuns negativ la dorința exprimată de ea, dar Germania, în locul unui asemenea răspuns, a garantat tot teritoriul României, uitând de interesul arătat de noi și, de fapt, dând aceste garanții fără consultarea U.R.S.S. și în dauna intereselor U.R.S.S”. Hitler a răspuns că „Germania a venit extrem de mult în întâmpinarea celor convenite și, de fapt, în transmiterea Bucovinei de Nord, pentru că înainte s-au înțeles numai despre Basarabia”.

Toate acestea relevă o atmosferă de suspiciune și neîncredere existentă la Berlin față de pretențiile sovietice asupra Bucovinei, fapt confirmat și de către ministrul de Externe german, Joachim von Ribbentrop care, în memoriile sale, preciza: „Faptul că urma să fie ocupată partea de Nord a Bucovinei, străvechi pământ al Coroanei austriece, l-a zguduit pe Hitler. El a recepționat acest pas al lui Stalin drept un indiciu al presiunii rusești către Vest”.

Prin ultimatumul de la 26 iunie 1940, U.R.S.S. încălca de fapt înțelegerea convenită cu Germania de a nu manifesta inițiativă în formularea revendicărilor teritoriale față de România, depășind astfel cadrul acordului cu privire la delimitarea sferelor de interese sovieto-germane, convenite cu un an mai devreme. După cum arată istoricul Vitalie Văratec, „neputința Germaniei de a exercita presiuni eficiente pentru a impune Uniunii Sovietice respectarea înțelegerilor din august-septembrie 1939 a determinat atât amplificarea pretențiilor teritoriale, cât și comportamentul Kremlinului față de România la acel sfârșit de iunie 1940, când, după ani de așteptare, conducerea sovietică s-a văzut față în față cu vecinul său, în trecut «recalcitrant», iar acum lipsit de orice sprijin internațional”.

În paralel cu demersurile întreprinse pe lângă guvernul german, Molotov s-a preocupat și de obținerea acordului Italiei. În cadrul discuției pe care a avut-o, la 20 iunie 1940, cu Rosso, ministrul plenipotențiar al Italiei, șeful diplomației sovietice îi înfățișa acestuia poziția Kremlinului față de problemele teritoriale: „Cu Ungaria, guvernul sovietic întreține relații bune.

Guvernul sovietic consideră drept întemeiate unele cerințe maghiare. Uniunea Sovietică și Bulgaria sunt buni vecini. Relațiile sovieto-bulgare sunt trainice, dar pot să devină și mai trainice. Revendicările bulgare asupra Dobrogei și în ceea ce privește ieșirea la Marea Egee, guvernul sovietic le consideră întemeiate, le recunoaște și nu are obiecții împotriva realizării lor”.

Referitor la teritoriile românești revendicate de U.R.S.S., Molotov declara: „Uniunea Sovietică ar prefera să-și realizeze cerințele sale în ceea ce privește Basarabia (Bucovina n-a fost menționată - n.n.) fără război, însă dacă aceasta va fi imposibil din cauza intransigenței României, ea (Uniunea Sovietică) intenționează să recurgă la forță. În ceea ce privește viitorul celorlalte regiuni ale României, guvernul sovietic va intra în contact cu Germania”. Ministrul plenipotențiar italian considera că această declarație era „foarte rezonabilă” și recomanda guvernului său „să acționeze cât mai repede”.

În legătură cu tranzacția sovieto-germană pe seama teritoriilor românești de la Est de Prut, guvernul italian a fost informat și de către partenerul său german. Exprimându-și deplinul acord, ministrul de externe al Italiei, Ciano declara că „nu sunt niciun fel de motive de a bara rușilor calea unei rezolvări pașnice și este dispus să exercite o influență la București, dacă acest lucru este de dorit de germani sau de ruși”. Mussolini era, evident, și el de acord cu poziția germană, fapt comunicat telefonic de Ciano ministrului german la Roma, Mackensen care, la rândul lui, informa Berlinul: „Ciano mi-a comunicat chiar acum telefonic că ducele s-a declarat de acord cu demersul propus de el față de guvernul din Moscova; el va chema imediat pe ministrul plenipotențiar rus la Palazzo Chigi și îl va însărcina să comunice guvernului său că guvernul italian împărtășește punctul nostru de vedere în ce privește tratarea problemei Basarabiei și că se alătură demersului german”.

În vreme ce Berlinul trata cu Moscova și cu Roma condițiile pe care guvernul român trebuia să le accepte în legătură cu Basarabia și Bucovina, Bucureștii erau ocoliți și dezinformați de însuși ambasadorul german în România, Fabricius. În urma întâlnirii din dimineața zilei de 26 iunie cu Gh. Tătărescu, Fabricius concluziona: „Președintele Consiliului de Miniștri este cuprins de mare îngrijorare. Am impresia că românii sperând într-o victorie germană apropiată, amână tratativele cu rușii și ei cred că interesul nostru pentru o colaborare pe Dunăre și pentru liniște în sud-est este atât de mare, încât după terminarea actualului război în vest, am putea avea interes de a ține pe ruși departe de Balcani”. Un asemenea interes nu era însă urmărit în vara anului 1940 de către politica externă a celui de-al III-lea Reich. Mai mult, atât Berlinul, cât și Roma au dat „undă verde” guvernului de la Moscova pentru

anexarea Basarabiei și sfărâmarea în acest fel a integrității teritoriale a României.

În împrejurările în care pericolul agresiunii dinspre Răsărit plana asupra țării, opinia publică românească trăia sub puternica impresie a capitulării Franței și a încheierii armistițiului cu Germania în ziua de 22 iunie 1940. Relevând impactul pentru România al acestui dramatic eveniment, Alexandru Cretzianu scria: „*Pentru noi s-a stins o lumină. Era farul care timp de un secol a luminat progresul națiunii noastre pe calea sa spre independența de stat*”.

Dimensiunea tragediei României era amplificată și de lipsa sprijinului din partea Marii Britanii, aflată, ce-i drept, și ea într-o situație dificilă după căderea Franței. Cercurile diplomatice londoneze manifestau totuși preocupare în legătură cu evoluția relațiilor româno-sovietice. Astfel, la 25 iunie lordul Halifax îl întreba pe ministrul român V.V. Tilea dacă aveau, deja, loc negocieri politice privind „*un aranjament referitor la Basarabia*”. Din convorbire reieșea că diplomatul de la Londra nu deținea informații în legătură cu așa-zisele negocieri româno-sovietice.

După ce guvernul român a încercat să inițieze tratative comerciale cu U.R.S.S., la 1 iunie 1940, ministrul de la Moscova, Gh. Davidescu raporta Ministerului Afacerilor Străine român că lui Molotov „*i se pare puțin probabil*” ca printr-un acord comercial să se poată ajunge la intensificarea schimburilor sovieto-române, dat fiind că ambele state produc aceleași articole: petrol, grâne etc. În consecință, sugestia ministrului român „*nu i se pare de actualitate*”. Este evident că o dezvoltare a raporturilor comerciale cu România nu putea fi de „*actualitate*” pentru Kremlin, atâta vreme cât acesta urmărea raptul prin forță al unor teritorii românești.

În acest scop, autoritățile sovietice au efectuat intense pregătiri și demonstrații militare la frontierele dinspre est și nord ale României. S-a intensificat activitatea recunoașterilor de la graniță și a continuat consolidarea frontierelor. În perioada imediat premergătoare remiterii notelor ultimative sovietice, dispozitivul ofensiv sovietic de-a lungul graniței de Nord-Est a României era deja realizat, fiind format din 40 de divizii susținute de 14 brigăzi blindate, 30 regimente și 4 divizionare de artilerie. Transportul de trupe din interiorul Uniunii Sovietice la granița cu România a sporit. În total, în districtele militare Lvov, Kiev și Odessa se aflau 3-5 divizii infanterie, 10-11 divizii cavalerie, 10-11 brigăzi Care de Luptă (C.L.), 9-10 brigăzi de aviație. Efectivul total al trupelor sovietice aflate în zonă era de aproximativ 460.000 de militari.

La 17 iunie 1940, generalul Gheorghe Jukov raporta comisarului poporului pentru Apărare, mareșalul Timoșenko, că planificarea primei variante a operațiunilor pentru „*eliberarea*” Basarabiei și a Bucovinei de Nord

era încheiată. În ziua de 19 iunie 1940, la statul major al frontului de sud au fost organizate acțiuni speciale cu consiliile militare ale armatelor și cu comandanții corpurilor de armată, pentru a-i familiariza cu caracterul și planul operațiunilor împotriva României.

Pe 25 iunie 1940, L.Z. Mehlis, șeful Direcției politice a Armatei Roșii, comisar de armată de rangul întâi, a expediat consiliilor militare și șefilor direcțiilor politice ale Districtului Militar Special Kiev și Districtului Militar Odessa directiva nr. 5285/ss cu privire la activitatea politică în perioada campaniei în Basarabia, în care se explicau în felul următor acțiunile U.R.S.S. : *„din punct de vedere etnic, Basarabia nu are nicio legătură cu România. Acolo trăiesc cel mult 9,1% români. Restul populației o constituie rușii, ucrainenii și moldovenii”*.

Avându-se în vedere concentrările masive de trupe sovietice la fruntariile țării, ministrul Davidescu primea la 26 iunie instrucțiuni să arate Moscovei *„surprinderea României”* în legătură cu aceste pregătiri militare, care aveau un *„caracter îngrijorător”*. În telegrama trimisă de guvernul de la București se arăta că *„survolurile efectuate de avioanele sovietice se înmulțesc pe zi ce trece, avioanele pătrunzând pe distanțe din ce în ce mai mari în interior. Asemenea pregătiri militare aruncă o umbră asupra raporturilor noastre cu Sovietele tocmai în momentul când dorim să adâncim legături de prietenie cât mai temeinice cu dânsa”*. Davidescu era informat apoi că aprecierile guvernului român vor fi aduse la cunoștință noului ministru sovietic, care urma să-și prezinte scrisorile de acreditare la 28 iunie. Ministrului român la Moscova i se cerea să-l întâlnească pe ambasadorul Germaniei și să-l țină la curent cu acest demers, arătându-i că în cercurile militare române situația este considerată ca foarte serioasă, căci *„nimeni nu-și poate explica prezența a 24 divizii sovietice la granițele noastre și nici pregătirile efectuate pe teren de aceste trupe, pregătiri care nu se iau decât în ajunul unor operațiuni ofensive”*.

Tot la 26 iunie 1940, ministrul de externe Ion Gigurtu a avut o întrevedere cu Fabricius, care i-a declarat că țara sa *„este încă prea preocupată de problemele sud-estului european, unde dorește să fie complet liniște. Germania speră că războiul cu Marea Britanie se va termina foarte repede. Probabil că și Uniunea Sovietică știe acest lucru și de aceea dorește să discute cu noi problemele ce le consideră importante, sub presiunea armatei ce a concentrat la granița noastră”*.

La observația lui Gigurtu că românii sunt decizi să se apere, ministrul Reichului a răspuns că *„... principalul este să se amâne cât mai mult atacul ... mai cu seamă dacă se poate ajunge la o înțelegere, cu oarecare sacrificii, care pot fi compensate prin schimb de populație”*. Fabricius opina că *„sovieticii sunt*

suficient de dispuși pentru a începe convorbirile și eventual de a face anumite contrapropuneri minimale, care să servească drept bază de discuție”. În acest sens, el sugera să se trimită o misivă specială la Moscova, solicitându-se ca discuțiile să se poarte la București. Discuții asupra cărora Moscova, desigur, nu era interesată, fapt dovedit de evenimentele din orele și zilele următoare.

Desfășurarea acestor evenimente arată cât de mare era graba conducerii sovietice, după ce obținuse acordul Berlinului, pentru satisfacerea revendicărilor teritoriale pe seama României. Cu ocazia întrevederii din după amiaza de 26 iunie 1940, Molotov îi declara lui von der Schulenburg că „guvernul sovietic va supune cererea sa ministrului plenipotențiar român de aici în cursul zilelor următoare”. Stalin și Molotov „n-au mai așteptat nici măcar până a doua zi, în pofida faptului că poporul rus, în numele căruia acești lideri politici formulau revendicările față de vecini, are un proverb plin de tâlc : «Умно вечеря мудренее», care ar putea fi tradus «Deciziile luate dimineața sunt mai înțelepte decât cele din ajun»”.

Astfel, în seara aceleași zile de 26 iunie, orele 22⁰⁰, V. M. Molotov l-a convocat pe ministrul român la Moscova, Gh. Davidescu și i-a remis, în numele guvernului sovietic, o notă ultimativă în care se făceau afirmații în flagrantă contradicție, nu numai cu dreptul istoric, dar și cu normele și principiile juridice internaționale unanim acceptate:

„În anul 1918, România, folosindu-se de slăbiciunea militară a Rusiei, a desfăcut de la Uniunea Sovietică (Rusia) o parte din teritoriul ei, Basarabia, călcând prin aceasta unitatea seculară a Basarabiei, populată în principal cu ucrainenii, cu Republica Sovietică Ucraineană.

Uniunea Sovietică nu s-a împăcat niciodată cu faptul luării cu forța a Basarabiei, ceea ce guvernul sovietic a declarat nu o singură dată și deschis în fața întregii lumi. Acum, când slăbiciunea militară a U.R.S.S. e de domeniul trecutului, în situația internațională care s-a creat cu rezolvarea rapidă a chestiunilor moștenite din trecut pentru a pune în fine bazele unei păci solide între țări, U.R.S.S. consideră necesar și oportun ca în interesele restabilirii adevărului să pășească împreună cu România la rezolvarea imediată a chestiunii înapoierii Basarabiei, Uniunii Sovietice.

Guvernul sovietic consideră că chestiunea întoarcerii Basarabiei este legată în mod organic cu chestiunea transmiterii către U.R.S.S. a acelei părți a Bucovinei a cărei populație este legată în marea sa majoritate cu Ucraina Sovietică prin comunitatea soartei istorice, cât și prin comunitatea de limbă și compoziție națională. Un astfel de act ar fi cu atât mai just cu cât transmiterea părții de Nord a Bucovinei către U.R.S.S. ar putea reprezenta, este drept că numai într-o măsură neînsemnată, un mijloc de despăgubire a acelei mari

pierderi care a fost pricinuită U.R.S.S. și populației Basarabiei prin dominația de 22 de ani a României în Basarabia.

Guvernul U.R.S.S. propune Guvernului Regal al României:

- 1. Să înapoieze cu orice preț Uniunii Sovietice Basarabia;*
- 2. Să transmită Uniunii Sovietice partea de nord a Bucovinei, cu frontierele potrivit cu harta alăturată.*

Guvernul sovietic își exprimă speranța că guvernul român va primi propunerile de față ale U.R.S.S. și că aceasta va da posibilitatea de a se rezolva pe cale pașnică conflictul prelungit dintre U.R.S.S. și România.

Guvernul sovietic așteaptă răspunsul Guvernului Regal al României în decursul zilei de 27 iunie anul curent”.

După citirea notei, Davidescu a declarat că fără a voi să prejudicieze în vreun fel decizia guvernului de la București, ține, de datoria sa, să declare că „argumentele inserate în notă sunt cu totul lipsite de temei”. Ministrul român a demontat, rând pe rând, aberațiile cuprinse în textul ultimatumului, demonstrând în mod documentat drepturile istorice, etnice și politice ale României asupra Basarabiei și faptul că Bucovina n-a fost niciodată sub stăpânire rusească. Davidescu a declarat apoi că vreme de 20 de ani, țara sa a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a avea raporturi de bună vecinătate cu U.R.S.S., în convingerea că Moscova „își va da seama că o Românie puternică, unită în granițele ei etnice, este o garanție de securitate pentru toți vecinii ei”. Surd atât la argumentele statistice privind populația Basarabiei și Bucovinei, cât și la cele referitoare la necesitatea respectării tratatelor de la Paris, Molotov le-a respins ca necorespunzând „evoluției istorice, nici situației de fapt”.

În legătură cu modul în care s-a comunicat de către Legația română de la Moscova ultimatumul sovietic, menționăm doar faptul că prin întreruperea legăturii telefonice timp de mai multe ore, Kremlinul a căutat să scurteze cât mai mult din răgazul de 24 de ore dat guvernului român pentru a lua o hotărâre atât de gravă pentru soarta țării.

Conținând în mod clar elementele amenințării recurgerii la forță în caz de refuz, ultimatumul sovietic a surprins factorii de decizie politică și militară din România, prin duritatea și cinismul său. „Această știre m-a trăznit ca o lovitură de măciucă și m-a revoltat în cel mai înalt grad - consemna regele Carol al II-lea. Este un lucru așa de oribil, încât nicio minte românească nu poate s-o conceapă. Oricare ar fi riscurile, părerea mea este că trebuie să rezistăm la astfel de injoncțiuni și să ne ținem la ceea ce am spus atât de des că, dacă vom fi atacați, ne vom apăra. Se așteaptă textul telegrammei ca să se poată lua o hotărâre”.

În cadrul convorbirii pe care prim-ministrul Gh. Tătărescu a avut-o în dimineața zilei de 27 iunie 1940 cu regele Carol al II-lea s-a hotărât să nu se apeleze la sprijinul Marii Britanii (Franța era dezarmată și scoasă din luptă). Actul de garanție al acesteia intra în vigoare numai în ipoteza unui atac german și condiționat de un eventual atac sovietic, iar asistența putea să se producă numai la cererea României, dacă se hotăra să se opună intervenției. De altfel, în acel moment, Anglia își organiza, cu ultimele mijloace care-i mai rămăseseră, apărarea propriului teritoriu. În atare situație, singura soluție era de a cere mediațiunea sau asistența Germaniei, Italiei și a statelor din Înțelegera Balcanică.

Prim-ministrul Gh. Tătărescu a hotărât să informeze guvernele german și italian că România nu poate accepta un ultimatum cu caracter militar și că poporul român este hotărât să se apere. În acest scop guvernul va decreta mobilizarea generală. Comunicate asemănătoare s-au făcut partenerilor din Înțelegera Balcanică, cerându-se guvernelor grec, turc și iugoslav să răspundă dacă se poate conta pe sprijinul lor, conform prevederilor Pactului Balcanic, în cazul unui eventual atac din partea Ungariei și Bulgariei, care s-ar putea declanșa în mod simultan cu acela al Armatei Roșii.

Aflată într-o situație de izolare totală pe plan internațional, România n-a putut găsi vreun sprijin în încercările ei disperate de a-și apăra integritatea teritorială. Reichul a sfătuit-o să cedeze și a comunicat că, datorită angajamentelor sale din Vest, nu o putea sprijini decât în ameliorarea operațiunilor de evacuare. Într-o notă verbală a ministrului de externe al Germaniei, Joachim von Ribbentrop, comunicată, în dimineața zilei de 27 iunie, regelui Carol al II-lea, în prezența prim-ministrului Gh. Tătărescu, a ministrului de externe Ion Gigurtu și a lui Ernest Urdăreanu, de către Fabricius se aprecia că acceptarea de către România a ultimatumului este singurul lucru ce rămâne de făcut. În numele guvernului Reichului, România era „sfătuită” să „primească condițiile rusești fără nicio rezervă (...) În cazul că guvernul român nu are posibilitatea să transmită această știre la Moscova”, ministrul de externe german își oferea oficiile pentru a face el acest lucru.

La Consiliul de Coroană, desfășurat în ziua de 27 iunie, punctele de vedere au fost împărțite. În cuvântul său, Ștefan Ciobanu, fost deputat în Sfatul Țării, a spus: „Sire, părăsirea Basarabiei de armatele române ar fi cea mai mare crimă națională, căci ea ar însemna să aruncăm populația din Basarabia în brațele unui neam străin și ale unui regim pe care nimeni din Basarabia nu-l dorește. Răspunsul ce trebuie dat sovietelor: rezistența până la sfârșit. În lupta contra cotropitorilor populația Basarabiei va fi alături de armata română”. Același punct de vedere a fost susținut și de alți participanți, între care foștii prim-miniștri Gh. Gh. Mironescu, dr. Constantin Angelescu și N. Iorga, care a

cerut mobilizarea ultimului om ce putea purta armă. În cadrul Consiliului de Coroană s-a impus punctul de vedere al militarilor, respectiv al șeful Marelui Stat Major, generalul Florea Țenescu și cel al ministrului Apărării Naționale, generalul Ioan Ilcuș, care au declarat că raportul de forțe nu permitea o rezistență îndelungată, pronunțându-se pentru cedare. Argumentul invocat a fost cel al „salvării ființei statului român”.

O serie de studii arată, totuși, că, în cazul în care s-ar fi ajuns la o confruntare militară între România și URSS, disproporția de forțe dintre cei doi beligeranți s-ar fi dovedit „importantă dar nu ecrasantă”. Pe de altă parte, guvernării României din acel moment nu au știut să folosească „miza petrolului”. La vremea respectivă, mașina de război germană era aprovizionată cu petrolul românesc, iar un război cu sovieticii, care ar fi dus la distrugerea sondelor din Valea Prahovei, nu putea fi acceptat de Germania, ale cărei planuri militare erau în curs de realizare. De altfel, într-o Notă a lui Ribbentrop din 25 iunie se preciza cu claritate această poziție. În al treilea rând, nu s-a luat în calcul o eventuală dispută sovieto-germană, care a devenit vizibilă în momentul în care Moscova a depășit prevederile Pactului Molotov- Ribbentrop, pretinzând și Bucovina. În sfârșit, nu s-a ținut seama de starea de spirit a populației, de voința românilor de a-și apăra pământul natal și de a respinge, cu orice jertfe, ocupația străină.

Decizia cercurilor guvernante de la București, din 27 iunie 1940, de a se da curs notelor ultimative sovietice, a reprezentat - în opinia lui Gh. Buzatu – „singura cauză a cauzelor” pentru întreaga evoluție a României în cursul celui de-al Doilea Război Mondial. Referitor la problema cedării sau a rezistenței armate față de notele ultimative sovietice, un alt mare istoric român, Florin Constantiniu aprecia, în mod justificat următoarele : „Fără a elabora scenarii de istorie contrafactuală (ce s-ar fi întâmplat dacă rezistam Uniunii Sovietice), credem că, în niciun caz, situația României nu ar fi fost mai rea decât cea rezultată din cedarea fără luptă a teritoriilor românești, iar conștiința națiunii române ar fi cu totul alta, astăzi!”

MAREA UNIRE ȘI VECINII ROMÂNIEI – SEMNIFICAȚIA INTERNAȚIONALĂ A ACTULUI DE LA 1918

Academician Ioan-Aurel Pop

În efervescența sărbătoririi Centenarului Marii Uniri a românilor, se aud și voci care neagă legitimitatea înfăptuirilor de atunci, le pun sub semnul întrebării sau le pun sub semnul unui anumit provizorat. Asemenea opinii, dacă nu sunt rodul relelor intenții, atunci vin, cu siguranță, pe fondul ignoranței sau al cunoașterii superficiale, al dorinței de spectacular și de stârnire a interesului unui public avid de aspecte inedite, nonconformiste, scandaloase chiar.

Numai cunoașterea detaliată a împrejurărilor din 1918 și a derulărilor istorice de până atunci poate favoriza puncte de vedere realiste. Pentru aceasta este nevoie nu numai de pasiune, ci și de pregătire de specialitate, fiindcă istoricul nu se poate baza pe talent ca artistul, ci pe solide cunoștințe de specialitate și pe o metodologie adecvată studiului sistematic al trecutului.

Ioan-Aurel Pop

La intrarea României în Primul Război Mondial, țara era formată din Oltenia, Muntenia, Moldova dintre Carpați și Prut fără Bucovina și Dobrogea (cu partea sa de sud, reunită la 1913). România avea atunci cam 7 milioane de locuitori și circa 137.000 de km pătrați. Țara se mărginea la est cu Imperiul Rus, la nord și la vest cu Imperiul Austro-Ungar, la sud-vest cu Serbia (independentă din 1877-1878), iar la sud cu Bulgaria (autonomă din 1878 și independentă din 1908). Cu toți acești vecini, România avea probleme teritoriale, din mai multe motive, cel mai important fiind atunci, în epoca mișcărilor de emancipare națională, acela al prezenței multor români (în cazul austro-

ungar și rus, a milioane de români) pe teritoriile acestor state.

Față de Bulgaria, România nu avea, practic, pretenții teritoriale după alăturarea sudului Dobrogei (1913), dar avea Bulgaria față de România astfel de pretenții, deoarece țara vecină din sud considera Dobrogea parte integrantă a

statului național bulgar, ca moștenire istorică bulgară. Nici cu Serbia nu erau neapărat probleme la 1916, dar acestea se conturau tot mai clar spre anul 1918, pe măsură ce unirea Banatului cu România devenea tot mai probabilă.

Marile chestiuni erau legate de cei doi coloși multinaționali, situați înspre est, nord și vest, în care trăiau cam 7-8 milioane de români.

Toate revoluțiile și mișcările ideologice importante din secolul al XIX-lea au fost de emancipare națională sau au avut ca scop și formarea statelor naționale, mai ales în Europa Centrală și de Est. Ideea general acceptată de spiritele înaintate de atunci era aceea că fiecare popor (națiune) are dreptul să aibă propriul stat național. Pentru aceasta au militat nu numai românii, ci și polonezii, cehii, slovacii, croații, slovenii, grecii, bulgarii, ucrainenii, albanezii, lituanienii, letonii, estonii etc. Cei mai înverșunați dușmani ai acestor mișcări de emancipare a popoarelor erau, firește, marile imperii multinaționale, adică Rusia, Austro-Ungaria, Germania și Turcia.

În momentul declanșării Primului Război Mondial, se afirma un punct de vedere care părea de necontestat: succesul mișcărilor de emancipare a popoarelor depindea de rezultatul conflictului. Natural, și România se gândea foarte serios la acest posibil rezultat, înainte de a face pasul decisiv spre intrarea în conflict.

Dacă România intra în Tripla Alianță (după cum s-ar fi impus în acord cu angajamentele secrete luate în 1883) și dacă biruia Tripla Alianță – sau Puterile Centrale, în frunte cu Germania și Austro-Ungaria – atunci ar fi trebuit să ne mulțumim, eventual, cu Basarabia și să renunțăm la Transilvania și la Bucovina. Nu-i puteai cere unui aliat să renunțe la o parte din teritoriul pe care îl socotea al său.

Dacă România intra în luptă alături de Tripla Înțelegere sau Antanta, cum dorea cea mai mare parte a opiniei publice românești, iar Antanta (în frunte cu Franța, Anglia și Rusia) obținea victoria, atunci România trebuia să renunțe la Basarabia și să speri obținerea Transilvaniei și Bucovinei.

Era clar că mișcările naționale românești luptau din interiorul poporului român pentru unirea tuturor provinciilor românești cu România, numai că decizia de unire a poporului nostru avea nevoie de o conjunctură internațională favorabilă, ca și de recunoașterea marilor puteri. Iar rămânerea țării într-o neutralitate perpetuă era imposibilă, în condițiile desfășurării conflictului armat și ale presiunilor care se exercitau asupra țării.

Prelungirea neutralității putea să fie și o piedică majoră, până la urmă, chiar în calea înfăptuirii unirii. Astfel, după doi ani de neutralitate, România a intrat în război – în ciuda opoziției unor oameni politici conservatori („*germanofili*”) – în august 1916, de partea Antantei.

În ciuda entuziasmului inițial aproape unanim, au urmat doi ani de război – 1917 și 1918 – plini de privațiuni, de sacrificii umane, materiale și teritoriale și chiar de pierderi de speranțe. La un moment dat, în 1917, România părea distrusă, iar visul de unire părea risipit. Dezamăgirea era așa de mare încât era clar pentru mulți că și speranța pierise: ocuparea Bucureștilor de trupele invadatoare germane însemnase mutarea Casei Regale, a guvernului, parlamentului și altor instituții la Iași; trimiterea (1916-1917) tezaurului național la Moscova a însemnat irosirea sa până astăzi, în cea mai mare măsură; apărarea disperată a părții de țară rămasă, posibilă în urma victoriilor de la Mărăști, Mărășești și Oituz (vara anului 1917), nu a putut fi urmată de o ofensivă românească, din cauza lipsei de sprijin suficient din partea Antantei și a defectiunii Rusiei, devenite bolșevice; unirea Basarabiei – o rază de lumină – fusese urmată de semnarea păcii separate, de la Buftea-București (martie-mai 1918), cu Germania; România, ciuntită grav, ar fi trebuit să aibă obligații față de învingător pentru următoarea sută de ani (adică până în 2018); bolile transmisibile, distrugerile, pierderile de vieți omenești, lipsurile materiale, sărăcia generalizată se adăugau tuturor celorlalte nenorociri.

Și totuși, până la urmă, energiile națiunii și împrejurările internaționale s-au conjugat sub o zodie favorabilă. În noiembrie 1918, România a denunțat pacea separată impusă de Germania și a revenit în rândurile Antantei, alături de care intraseră și Statele Unite. Mișcările de eliberare națională din Bucovina și Transilvania erau tot mai puternice și mai eficiente, încât, pe fondul lipsei de autoritate a regimurilor de la finele războiului, s-a putut împlini unirea acestor regiuni și a populației lor cu România.

Instanțele reprezentative și legitime, întrunite 27 martie/ 9 aprilie 1918 la Chișinău („*Sfatul Țării*”), în 15/ 28 noiembrie 1918 la Cernăuți („*Congresul General al Bucovinei*”) și în 18 noiembrie/ 1 decembrie 1918 la Alba Iulia („*Adunarea Națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească*”), au decis actul unirii cu Regatul României, de care acesta a luat act și pe care l-a acceptat.

Și totuși, se mai aud voci interesate, tendențioase, ignorante sau teribiliste, care pun la îndoială rolul poporului român în decizia de unire. Sunt unii care spun că numai slăbiciunea vecinilor noștri, adică a Rusiei țariste și apoi sovietice (aflate în războiul mondial și apoi în războiul civil) și a Austro-Ungariei (înfrânte în conflagrație), au făcut posibil actul unirii de la 1918. Iar alții spun că doar marile puteri învingătoare au creat România postbelică sau „*România Mare*”, cum i se mai spunea atunci, cu ironie și cu invidie, dar și cu admirație. Trebuie să fim realiști și să recunoaștem rolul acestor doi factori în desăvârșirea actelor Marii Uniri.

Până la urmă, o analiză atentă ne arată clar, pe baza izvoarelor, că procesul unirii a fost unul foarte complex, determinat de mai multe cauze, favorizat și împiedicat sau întârziat de numeroase împrejurări și coordonate, unele mai bine cunoscute și cercetate, altele mai puțin.

Dar nu se poate să nu vedem și să nu acceptăm factorul principal care a stat la baza formării statului național unitar român și care este mai vizibil în întreg secolul de dinaintea anilor 1918-1920, cam de la mișcarea condusă de Tudor Vladimirescu și până la mișcările din 1918.

Este vorba despre voința de unire a românilor, despre strădania românilor de a-și forma scutul lor, adăpostul lor, apărătorul lor. Statul național este acea instituție supremă care organizează, rânduiește, protejează și reprezintă în raporturile internaționale o națiune. Procesul acesta final de unitate politică românească s-a clădit pe unitatea etnică și lingvistică a românilor și a fost consolidat mereu de către elita românilor. Cu alte cuvinte, datorită faptului că marea majoritate a locuitorilor de la Dunăre, Carpați, Nistru și Marea Neagră vorbeau aceeași limbă, aveau același nume general, aceeași origine, aceeași credință bizantină, aceeași cultură, aceleași obiceiuri etc., elitele acestor români au putut clădi ideile de unitate, au putut educa poporul (în mare măsură analfabet), au putut pregăti spiritele și au putut crea atitudinile adecvate pentru unitatea politică națională.

Unirea s-a datorat, astfel, în cea mai mare măsură – cum ar fi spus Nicolae Bălcescu – lucrării poporului român asupra lui însuși.

În conștientizarea poporului pentru unitatea națională, liderii au avut, firește – ca peste tot – un rol esențial, dar aceasta nu înseamnă că liderii au „făcut” sau au „inventat” națiunea și statul național. Românii au avut șansa să aibă conducători buni, dar acesta a fost tot meritul poporului român în ansamblul său. Un popor fără elite este unul pierdut, dar nici elitele nu au rost fără comunitatea cea mare și nici comunitatea fără lideri.

Dacă statul numit România ar fi fost o construcție precum o casă, făcut de vecini, de marile puteri sau de lideri, atunci acest stat s-ar fi putut forma în chip aleatoriu, din Serbia și Valahia, de exemplu sau din Transilvania și Rutenia etc. Or România s-a format din români și pentru români, așa cum Polonia era menită polonezilor, Lituania lituanienilor, Letonia letonilor, Estonia estonienilor, Cehoslovacia cehilor și slovacilor, Iugoslavia slavilor de sud etc. Era, evident, un alt stadiu de evoluție a organizării lumii față de epoca imperiilor și regatelor multinaționale, un stadiu superior, care considera că orice națiune are dreptul la statul său național, după principiul autodeterminării.

Marile puteri nu au făurit România, nici Polonia, nici Lituania etc., ci au recunoscut doar, la Conferința de Pace de la Paris, din 1919-1920, ceea ce

deciseseră popoarele respective, iar popoarele acelea nu mai voiseră să trăiască nici în Imperiul Austro-Ungar, nici în Imperiul Țarist, nici în Imperiul German, nici în Imperiul Otoman, ci în propriile alcătuiri politice. Natural, legitimarea internațională a noilor realități și, mai ales, a noilor frontiere a fost extrem de importantă.

În cazul României, toți vecinii au recunoscut aceste granițe, cu o excepție, anume granița de est, de pe Nistru, neacceptată sub aspect juridic de Rusia sovietică și apoi nici de URSS. Această neacceptare nu a împiedicat însă existența acestei realități – adică a prezenței Basarabiei în cadrul României și a hotarului de pe Nistru – vreme de peste două decenii (1918-1940), până la ultimatumul sovietic.

Cu alte cuvinte, ceea ce s-a realizat de facto a contat (adică unirea Basarabiei făcută de români) și nu ceea ce funcționa, formal, de iure (adică inexistența unui tratat).

Raporturile României cu vecinii – cu o excepție, anume Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor (din 1929, Iugoslavia) – nu au fost foarte bune nici în epoca interbelică, dar România a păstrat mereu dialogul.

Rusia, renăscută ca „*imperiu roșu*”, și-a continuat pretențiile teritoriale, Ungaria a trecut la o politică revizionistă fățișă, în conivență cu Germania și Italia, iar Bulgaria și-a reiterat pretențiile teritoriale. România însă, în ciuda cedărilor din 1940 și 1944-1947, a rămas și și-a păstrat, în linii mari, arhitectura de la 1918, semn al statorniciei unui proiect realist de țară.

(Discurs al Acad. I.A. Pop din 10.02.2018, la Năsăud, în cadrul Adunării anuale a Despărțământului ASTRA.)

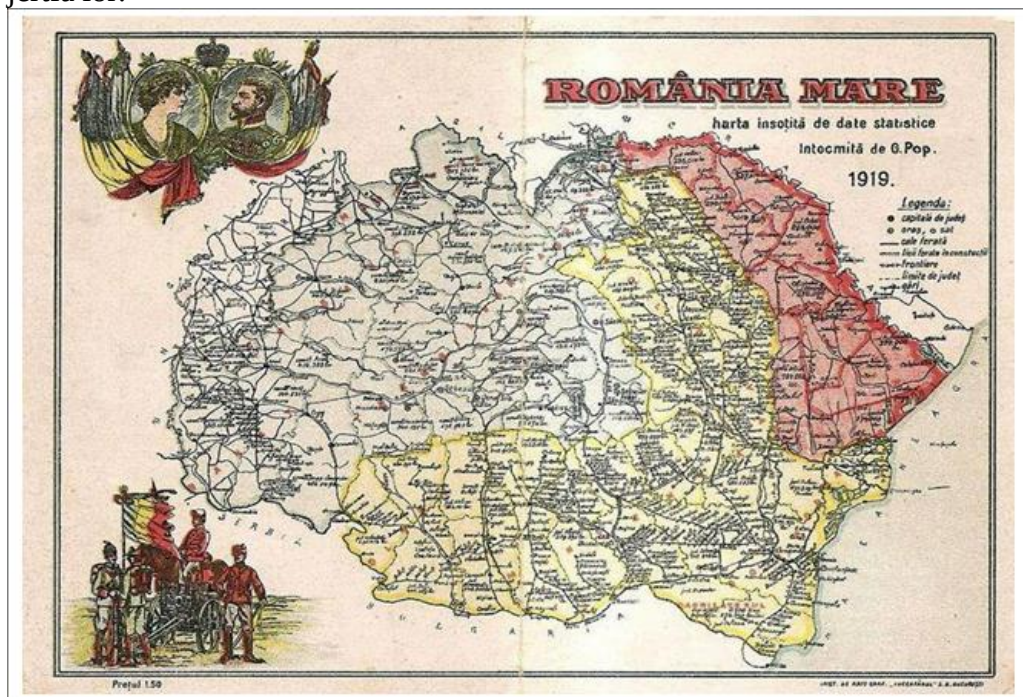

„ROMÂNIA LUI FERDINAND I”

Gheorghe I. Brătianu

Granițele României lui Ferdinand I nu sunt creațiunea unei clipe, nici rezultatul unor hotărâri nesocotite. Temeiul lor se adâncește în rațiunile înseși de existență ale națiunii noastre, ca și în trecutul nostru cel mai îndepărtat.

Deși împărțit între mai multe stăpâniri, poporul român a avut din zilele începuturilor sale instinctul, dacă nu chiar conștiința deplină a obârșiei sale comune și a unității sale firești, ce numai în cuprinsul acestor hotare se putea desăvârși. Sentimentul acesta s-a dezvoltat în urma neîncetatelor războaie pe cari strămoșii noștri le-au purtat împotriva năvălitorilor din Asia, tătari sau turci. Alții s-au mândrit cu rostul de apărători ai Creștinătății la marginile de Răsărit ale Europei; românii s-au mulțumit să-l înfăptuiască cu sângele și cu jertfa lor.

Voievozii au întrevăzut din cele mai vechi timpuri primejdia, dar și însemnătatea acestui loc de strajă. Ștefan cel Mare scrisese doar venețienilor că ambele cetăți ce le râvneau turcii, Chilia și Cetatea Albă, erau toată Moldova, iar Moldova cu aceste două cetăți, un zid de apărare al Ungariei și al Poloniei.

La rândul său, Mihai Viteazul era să însemne, un veac și jumătate mai târziu, că Țara Românească și Ardealul erau una și aceeași pavăză a Imperiului și a Creștinătății.

Din scrisul și din jertfa lor se desprinde conștiința unei adevărate misiuni istorice, ce nu se putea îndeplini deplin, decât unind pentru aceeași luptă toate ținuturile locuite de români. Când unitatea graiului a fost și ea recunoscută, când în școlile umaniste ale Apusului s-a regăsit firul continuității latine și al moștenirii romane, temeliile unității naționale de mai târziu s-au găsit așezate.

Gheorghe (George) I. Brătianu (n. 28 ianuarie 1898, Ruginoasa, județul Iași - d. 23 sau 27 aprilie 1953, Sighetu Marmăției) a fost istoric, om politic, profesor universitar, membru al Academiei Române.

Ideea acestei unități, ce trebuia să strângă sub scutul ei tot ce au cuprins hotarele Regelui Ferdinand, s-a dezvoltat din ce în ce mai puternic și mai limpede, în ciuda vitregiei vremurilor. Faptele se întreceau în a o dezminți și a o fărâmița. În timpuri de restriște au fost zmulse din teritoriul Principatelor noastre cetățile de la Dunăre și de la Nistru, Oltenia pentru câțiva ani, pentru un secol și jumătate Bucovina, pentru mai bine de un veac Basarabia. Și totuși niciodată nu s-a rostit mai limpede, decât în această epocă tristă a anexiunilor și a împărțirilor, credința în unitatea noastră și în hotarele ce erau să vie. Imaginea Daciei regăsite înscrisă în cercul ei toate granițele pe cari, cu o profetică viziune, revoluționarii din 1848 le revendicau pentru o Românie Mare.

În același an, un deputat german ridică în parlamentul din Frankfurt problema Transilvaniei, care numai în cuprinsul unui stat ce ar uni toate ținuturile românești își poate împlini întreaga menire geografică și economică.

Un deceniu mai târziu, un ambasador austriac întrevăzuse primejdia; vorbind de apropiata unire a Moldovei și a Munteniei, adăuga: *“Românii ar găsi atunci suzeranitatea Porții o rușine și o nedreptate. Ar găsi Țara lor prea mică, ar râvni un stat independent, cuprinzând Bucovina, partea românească a Transilvaniei, Banatul și poate o graniță în Balcani”*.

Granițele din 1919 și 1920 nu au constituit deci nici o improvizație, nici câștigul unui zar aruncat în voia norocului. Ele au consfințit împlinirea unui proces natural de dezvoltare, care, din timpuri străvechi și-au

înscris concluziile în relieful însuși al pământului românesc, așezat parcă anume spre a aduna în jurul cetății de munte a Ardealului ramurile aceluiași popor, vorbind același grai, de-a lungul văilor ce pornesc spre Tisa, Dunăre și Mare.

Dar aceste hotare, cerute de guvernul român din primul ceas al războiului european din 1914, recunoscute după lungi tratative de puterile alături de cari trebuia să intrăm în războiul din 1916 – cu toate riscurile ce le înfățișa acea putere de la răsărit pentru existența noastră însăși – nu numai că nu depășeau marginile răspândirii noastre etnice, ci dimpotrivă rămâneau mult în urma lor.

“Dacă ar fi fost vorba, spunea Memoriul înfățișat Conferinței de Pace la 1 februarie 1919, de a aplica cu o rigoare absolută principiul grupului lingvistic sau etnic, România ar fi trebuit să reclame, fără contestație posibilă, unirea cu sutele de mii de români, de limbă, obicei și inimă, cari locuiesc în grupuri compacte pe țărmul stâng al Nistrului și dincolo de Bug, până la Nipru.

Ar fi trebuit să revendice sute de mii de români stabiliți dincolo de Dunăre, în Serbia, între văile Timocului și Moravei, mai bine de 100.000 pe malul bulgăresc al Dunării, satele românești împrăștiate în câmpia ungurească până la Tisa, în mai multe provincii ale Imperiului Țarilor și până în depărtata Siberie. Ar fi trebuit să-și amintească vechile populații românești sălășluite în inima însăși a Peninsulei Balcanice. Rechemând toate aceste suflete românești, ar fi putut ușor face abstracție de elementele străine stabilite înlăuntrul granițelor naturale ale țării românești”.

Extras din volumul **România lui Ferdinand I. Cuvinte către români** (Zece conferințe și prelegeri), Gheorghe I. Bratianu – București, 1942.

(Preluare după „România Magnifică” - <http://www.romaniamagnifica.ro/>).

MAREA UNIRE A ROMÂNILOR ȘI MITUL PROGRESIST DESPRE TRIUMFUL NAȚIUNILOR

Alexandru Botez

„Departe de a vedea existența statului asigurată prin cârma puternică și prevăzătoare a tot ce poate produce nația mai viguros, mai onest și mai inteligent, suntem, din contra, îndemnați de-a aștepta siguranța acestei existențe de la mila sorții, de la pomana împrejurărilor externe.”

Mihai Eminescu - în ziarul *Timpul* (31 august 1878)

Marea Unire a Românilor din 1918 este adesea descrisă de unii politicieni, istorici și în mass-media prin șabloane datând de pe vremea comunismului, în care masele populare ar fi avut un rol determinant în istorie. Mai nou, această viziune este înlocuită de cea prin care sunt aduși în prim-plan lideri politici vizionari, animați de idealuri nobile și intelectuali la fel de vizionari și idealiști, dar în spatele cărora se întrevăd cu claritate urechile aceleiași ideologii progresiste. De această dată, maselor populare le este rezervat doar rolul de observator marginal sau, cel mai adesea, de masă de manevră a celor despre care se pretinde că le cunosc și reprezintă mai bine interesele.

Un exemplu în acest sens este mitul prin care se încearcă acreditarea ideii că (re)dobândirea independenței sau unificarea unor națiuni din Europa Centrală și de Est după Primul Război Mondial s-a datorat planului președintelui american Woodrow Wilson, prezentat la 08.01.1918 în fața Congresului, sub forma celor *Paisprezece Puncte*, prin care au fost exprimate obiectivele războiului, din punctul de vedere al Statelor Unite. La prima vedere, este de neînțeles de ce se atribuie atâta importanță acestei inițiative de politică externă a Statelor Unite pentru ceea ce s-a întâmplat în Europa ca urmare a Primului Război Mondial și ne referim în primul rând la destrămarea celor trei imperii: austro-ungar, țarist și otoman.

Woodrow Wilson (1856 - 1924)

Alături de noile raporturi de putere dintre statele europene învingătoare în Primul Război Mondial (Franța și Marea Britanie) și Germania – abuziv tratată ca singura vinovată de declanșarea războiului - și condițiile stabilite prin tratatele de pace, afirmarea independenței sau unificarea unor state de pe teritoriul celor trei mari imperii defuncte, au fost evenimentele postbelice determinante pentru evoluțiile viitoare de pe continent.

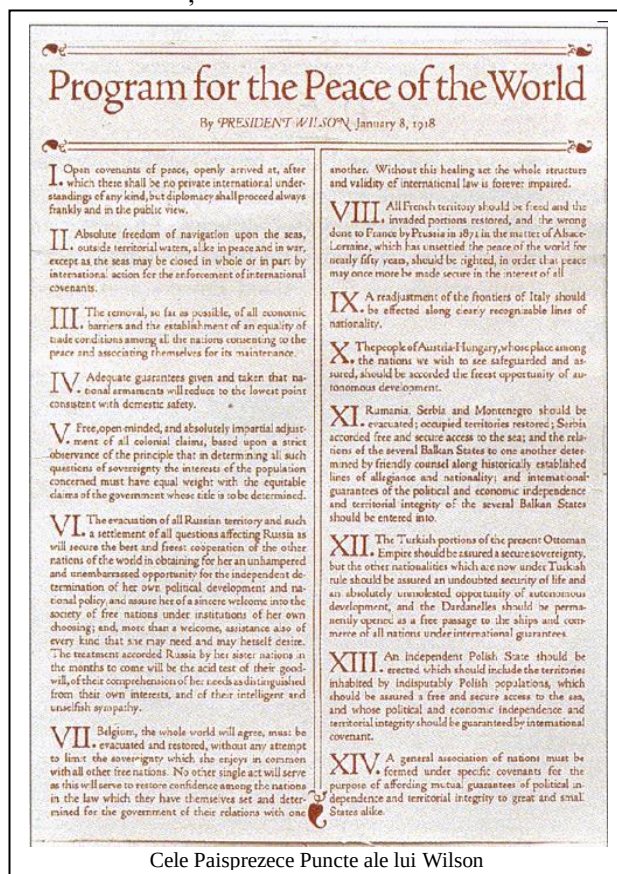
La fel ca și contribuția efectivă la operațiunile de război din Europa, rolul Statelor Unite în elaborarea condițiilor impuse învinșilor a fost însă minim. Cu toate că armistițiul și apoi negocierile în vederea păcii au demarat având la bază planul președintelui american, acceptat inițial formal atât de Aliiați, cât și de Puterile Centrale, principalii protagoniști ai Conferinței de pace de la Paris au fost Georges Clemenceau, Lloyd George și Vittorio Orlando și într-o măsură mai mică Woodrow Wilson, deși acesta din urmă a ținut să fie prezent personal în capitala Franței pe toată perioada negocierilor.

Pentru o mai bună înțelegere a ceea **ce a însemnat în realitate planul celor Paisprezece Puncte al președintelui american Woodrow Wilson**, prezentăm cititorilor noștri o serie de aspecte mai puțin cunoscute și evitate de cei care susțin importanța „covârșitoare” a acestui document pentru procesul de afirmare națională din Europa, după Primul Război Mondial.

În primul rând, nicăieri nu se vorbește în acest document în mod clar de autodeterminare până la constituirea de state naționale sau unificarea în cadrul statelor naționale a teritoriilor locuite de același popor, ci de „oportunitatea unei dezvoltări autonome”. Astfel, punctul 10 prevedea doar că: „*Popoarelor din Austro-Ungaria, cărora noi dorim să le vedem salvagardat și asigurat locul printre celelalte națiuni, trebuie să le fie acordată cea mai largă autonomie.*”

În al doilea rând, în cartea sa „Diplomația”, Henry Kissinger dezvăluie că Wilson considera doar opt puncte obligatorii, adică „trebuiau neapărat” să fie îndeplinite. Acestea erau: diplomația deschisă (fără acorduri secrete în viitor); libertatea absolută a navigației pe mări; eliminarea tuturor barierelor economice; dezarmarea generală; rezolvarea disputelor coloniale; retragerea Germaniei din teritoriile rusești ocupate; eliberarea Belgiei; înființarea unei Societăți a Națiunilor. În ce privește celelalte 6 puncte, care erau mult mai specifice, Wilson preciza că „s-ar cuveni” realizate, fiindcă, după părerea lui, nu erau absolut indispensabile. Aici erau incluse: reintrarea Alsaciei și Lorenei în posesia Franței; rectificarea frontierelor italiene; autonomia minorităților din Imperiul Austro-Ungar; evacuarea Balcanilor de către trupele germane și austro-ungare și recunoașterea independenței politice, economice și a integrității teritoriale a statelor balcanice; internaționalizarea Dardanelor; crearea unei Polonii independente.

În al treilea rând, chiar și la o analiză superficială a prevederilor tratatelor de pace încheiate la sfârșitul Primului Război Mondial comparativ cu planul *Paisprezece Puncte*, constatăm că singura realizare concretă obținută de președintele Wilson a fost crearea Societății Națiunilor. De menționat însă că după ce acesta a semnat Tratatul de la Versailles și a revenit în patrie, la 19.11.1919, senatul american a respins propunerea lui Wilson de aderare la această organizație și, ca urmare, Statele Unite nu au făcut parte niciodată din Societatea Națiunilor.

Cele Paisprezece Puncte ale lui Wilson

În al patrulea rând, este surprinzătoare asemănarea dintre planul *Paisprezece Puncte* și politica promovată de V.I. Lenin în perioada când bolșevicii luptau pentru cucerirea puterii în Rusia. Este puțin probabil să fie întâmplătoare prezența în programul lor politic a unor idei pe care le regăsim și în documentul asumat de președintele american. Atrag atenția în acest sens cel puțin două prevederi: renunțarea la toate tratatele internaționale secrete și la diplomația secretă și dreptul la autodeterminare al popoarelor, cu mențiunea că bolșevicii ruși au susținut o scurtă perioadă (până au cucerit puterea) ca acest drept să poată fi exercitat până la

desprinderea totală și definitivă de Imperiul Țarist.

După cum se vede, lucrurile sunt mult mai complicate decât par la prima vedere în ceea ce privește inițiativa de politică externă a președintelui Woodrow Wilson, de la începutul lunii ianuarie 1918.

Pentru a avea o imagine mai clară, considerăm necesar să prezentăm cititorilor noștri viziunea privind o serie de evenimente din acele vremuri, care au legătură cu planul celor *Paisprezece Puncte*, a lui Benjamin Harrison Freedman, o personalitate importantă a diasporei evreiești din Statele Unite.

După cel de-al al Doilea Război Mondial, acesta și-a întrerupt legăturile cu organizațiile evreiești în care activase până atunci și a devenit un critic al activității acestora. Mărturiile sale sunt interesante, deoarece provin chiar din interiorul celor mai înalte nivele ale organizațiilor evreiești. Freedman a lucrat alături de Bernard Baruch, Samuel Untermyer, Woodrow Wilson, Franklin Roosevelt, Joseph Kennedy, John F. Kennedy și alte personalități politice importante din Statele Unite.

Iată câteva extrase, dintr-un discurs ținut de Benjamin Harrison Freedman, în 1961, la Hotelul Willard, din Washington și publicat ulterior în revista *Common Sense*⁶:

« Primul Război Mondial a izbucnit în 1914 și a fost purtat într-o tabără de către Marea Britanie, Franța și Rusia și, în cealaltă tabără, de către Germania, Austro-Ungaria și Turcia. În doar doi ani, Germania practic câștigase acel război: nu „de jure”, ci „de facto”. Submarinele germane, o surpriză pentru întreaga lume, nimiceau sistematic convoaiele de nave care traversau Atlanticul. Marea Britanie rămăsese fără muniții pentru soldații ei și cu rezerve de alimente pentru doar o săptămână. (...) Francezii pierduseră 600 000 de tineri pe Somme, în timpul bătăliei de la Verdun. Armata rusească înregistra dezertări masive, oamenii plecau pur și simplu acasă. Armata italiană era și ea pe cale de a se prăbuși. În tot acest timp nu se trăsese un singur foc pe teritoriul Germaniei și niciun singur soldat inamic nu trecuse frontiera în Germania. Cu toate acestea, Germania a fost cea care a propus Angliei o pace negociabilă, pe care juriștii o numesc „status quo ante basis”. Aceasta înseamnă „să dăm războiul deoparte și să considerăm totul așa cum a fost înainte ca acesta să înceapă”. Deci, în vara lui 1916, Anglia începuse să analizeze aceste propuneri. Nici nu prea avea de ales. Era una din două: să accepte o pace negociabilă, pe care Germania o oferea sau să continue războiul fără perspectiva de a-l câștiga. În aceste împrejurări, reprezentanții sioniștilor au mers la Ministerul de război britanic și au spus: „Uitați cum stau lucrurile: încă mai puteți câștiga acest război, dacă Statele Unite ar deveni aliații voștri. Vă garantăm că vom aduce Statele Unite în acest război ca aliat al vostru, cu condiția să ne promiteți Palestina după victorie”. Cu alte cuvinte, ei făcuseră următorul târg: „Vom aduce SUA în război ca aliat al vostru. Prețul pe care trebuie să-l plătiți este Palestina, după ce anihilați Germania, Austro-Ungaria și Turcia”. Marea Britanie a acceptat acest lucru, în 1916.

Sioniștii din Londra au telegrafiat în SUA judecătorului Louis Brandeis (de la Curtea Supremă de Justiție), spunându-i: „Du-te acum și fă presiuni asupra

⁶ Preluat din Revista *Lumea* nr. 7/2010

președintelui Wilson. Noi am obținut de la Anglia ce dorim. Acum e rândul tău să faci presiuni asupra președintelui să aducă în război Statele Unite”. (...)

După ce americanii au intrat în război, sioniștii au mers în Marea Britanie și au spus: „Ei bine, noi ne-am îndeplinit obligațiile. Hai acum să vedem ceva scris care să ne arate că veți respecta târgul și că ne veți da Palestina după război”. Ei nu știau dacă războiul va mai dura un an sau zece ani. Așa că s-au gândit să conceapă „o chitanță”. Iar „chitanța” a luat forma unei scrisori, care a fost însă redactată într-un limbaj foarte criptic, astfel încât lumea să nu-și poată da seama despre ce e vorba. Această scrisoare a fost denumită Declarația Balfour⁷, care de fapt era promisiunea Marii Britanii de a plăti sioniștilor prețul efortului lor de a aduce SUA în război. (...)

Când războiul a luat sfârșit și germanii au mers la Paris pentru Conferința de Pace, acolo se afla deja delegația condusă de către Bernard Baruch. Eu am fost acolo: e normal deci că știu. Ce s-a întâmplat apoi? Evreii, au spus: „Ce-ar fi să ni se dea și nouă Palestina?” (...) În acea clipă, germanii au înțeles că fuseseră trădați din cauza faptului că sioniștii doriseră Palestina, prin orice mijloace. (...)

Când germanii au realizat ce se petrece, au fost evident indignați. Trebuie precizat că, până în acel moment, în nicio țară a lumii, evreii nu erau mai confortabil instalați decât în Germania. Era acolo domnul Rathenau – un personaj la fel de important în finanțele și industria Germaniei cum era Bernard Baruch la noi. Era domnul Balin, care deținea două mari linii maritime – North German Lloyd’s și Hamburg-American Lines. Era domnul Bleichroder, bancherul familiei Hohenzollern. În Hamburg era familia de evrei Warburg, deținători ai celor mai mari bănci comerciale. Evreii trăiau foarte bine în Germania. Deci germanii au avut tot dreptul să gândească că au fost trădați. (...)

Ei bine, asta au simțit germanii față de evrei. Din anul 1905, după ce prima revoluție comunistă eșuase în Rusia și evreii trebuiseră să fugă de acolo, aceștia luaseră calea Germaniei. Iar germanii le oferiseră azil. Germanii i-au tratat cu respect. Iar acum evreii vânduseră Germania, doar pentru motivul că doreau Palestina. (...)

Nahum Sokolov, precum și toate marile personalități despre care se știe că sunt legate de sionism, au relevat în perioada 1919 – 1923 în articolele lor

⁷ Declarație oficială de politică externă a guvernului britanic din 02.11.1917, în care se afirma că: „Guvernul Majestății Sale privește favorabil stabilirea în Palestina a unui Cămin național pentru poporul evreu și își va folosi bunele oficii pentru a facilita atingerea acestui obiectiv; este de înțeles că nu se va face nimic ce ar putea prejudicia drepturile civile și religioase ale comunităților neevreiești existente în Palestina, sau drepturile și statutul politic obținut de evrei în alte țări.” Declarația a fost făcută într-o scrisoare a secretarului pentru afacerile externe Arthur James Balfour către baronul Lionel Walter Rothschild, unul dintre liderii comunității evreiești britanice.

că sentimentul antievreiesc din Germania a apărut numai după ce poporul german a aflat de manevrele în scopul aducerii în război a Statelor Unite. Deci înșiși evreii au recunoscut acest lucru. (...)

Nimănui nu-i păsa, în Germania de dinainte de Primul Război Mondial, de faptul că evreul merge acasă, trage storurile și spune „Shema 'Israel” în loc de „Tatăl Nostru”. Resentimentele împotriva evreilor din Germania interbelică nu s-au datorat decât unui lucru: germanii îi considerau pe evrei răspunzători de înfrângerea lor. (...)

Germanii au demarat o serie de acțiuni împotriva evreilor considerați profitori ai situației în care fusese adusă Germania. Practic evreii au început să fie îndepărtați din funcțiile de conducere pe care le dețineau. (...)

În luna iulie 1933, la Amsterdam, reprezentanții organizațiilor evreiești din întreaga lume s-au reunit într-o conferință, care a transmis Germaniei următorul mesaj: „Îl concediați pe Hitler și instalați fiecare evreu în postul pe care-l deținea, fie el comunist sau nu!” Germanii au refuzat însă să se supună ultimatumului evreimii mondiale. Lucrările Conferinței de la Amsterdam au fost întrerupte și Samuel Untermyer, președinte al conferinței organizațiilor sioniste, la revenirea în SUA, a mers de pe vapor direct la studiourile de radio CBS, de unde a rostit următoarele cuvinte: „Evreii lumii declară azi război sfânt împotriva Germaniei. Ne aflăm din această clipă angajați într-un conflict sacru împotriva germanilor. Îi vom înfometa până se vor preda. Vom organiza un boicot mondial împotriva lor. Aceasta îi va distruge, deoarece ei depind de comerțul mondial în cadrul afacerilor de export”. (...)

Imediat s-a instalat boicotul economic împotriva Germaniei, un boicot atât de asiduu, încât pe nici un raft din magazinele americane nu mai puteai găsi un produs având inscripționat Made in Germany. Un membru al conducerii rețelei de magazine Woolworth mi-a mărturisit că, atunci, au trebuit să arunce farfurii și ceramică germană în valoare de milioane de dolari. Magazinele cu marfă germană erau, la rândul lor, boicotate și cetățenii pichetau cu pancarte pe care scria „Hitleriștii!” sau „Asasinii!”. Într-un magazin Macy (rețea condusă, paradoxal, de familia evreiască Strauss), o femeie a găsit o pereche de ciorapi vechi de 20 ani, cu eticheta Made in Germany. Imediat magazinul a fost boicotat și pichetat de sute de cetățeni cu pancarte antihitleriste. (...)

Boicotul împotriva Germaniei a continuat, dar abia în 1938, când un tânăr evreu polonez a împușcat un diplomat german de la ambasada Germaniei din Paris, germanii au devenit într-adevăr duri cu evreii din Germania. Astfel au apărut vitrinele sparte și luptele de stradă. (...)

Prin urmare, motivul pentru care în Germania a explodat antisemitismul și resentimentele împotriva evreilor era responsabilitatea lor pentru felul în

care s-a încheiat Primul Război Mondial și boicotarea economică a Germaniei. (...)

Englezii nu au știut în 1916, că la Londra, sioniștii au făcut un târg cu cabinetul de război britanic, pentru a trimite cei mai buni tineri să moară într-un război absurd. Nici în Statele Unite nu s-a știut de acest târg. Președintele Wilson însă a știut. Colonelul House a știut. Alți oameni din anturajul acestora au știut. Mă întrebați dacă eu am știut? Ceva idei aveam, pentru că eram omul de legătură al lui Henry Morgenthau Sr., în 1912, în timpul campaniei în care Wilson a fost ales, și circulau zvonuri prin birouri la vremea aceea. Eram omul de încredere al lui Morgenthau, care era președintele Comitetului de finanțare, eram omul de legătură între el și Rollo Wells, trezorierul campaniei lui Wilson. Am asistat la ședințele lor, cu președintele Wilson în capul mesei. Toți ceilalți erau acolo și îi auzeam cum îl bombardează pe președinte cu chestiunea impozitelor și a situației grave de la Federal Reserve Bank și îi auzeam cum îl îndoctrinează pe președintele nostru cu teorii sioniste. Judecătorul Brandeis și președintele erau acolo și vorbeau, îi văd și acum, aproape unul de altul, la fel de lipiți ca degetele unei mâini. (...)

Așa am fost noi, americanii, atrași în Primul Război Mondial, în timp ce dormeam cu toții».

Concluzionând, considerăm că ne este prea scumpă aspirația românilor de a ajunge să trăiască împreună într-un stat național unitar puternic și prosper, pentru a o lega excesiv de tot felul de planuri mai mult sau mai puțin fanteziste sau credibile, chiar dacă acest lucru pare atractiv la prima vedere.

Marea Unire a Românilor din 1918 a fost rezultatul unui excepțional consens politic, susținut de eforturile eroice ale intelectualității din toate regiunile locuite majoritar de români, care au însuflețit pe toți românii în numele idealului unității naționale. Nu în ultimul rând, **un rol crucial l-a jucat Armata Română** prin victoriile obținute și sacrificiile supreme pe câmpul de luptă. Iar când toate aceste condiții sunt îndeplinite nu există obstacole care să nu poată fi depășite, mai devreme sau mai târziu, indiferent de conjunctura internațională, care pot îngreuna, amâna sau favoriza, dar niciodată interzice definitiv sau înlocui aspirațiile de unitate națională ale unui popor.

SERVICII SECRETE

INTELLIGENCE MOZAIC

Alexandru Omeag

CIA ÎȘI VENEREAZĂ FOȘTII SPIONI

În activitatea CIA există o regulă nescrisă, respectată cu sfințenie în ultimii 20 de ani: persoanele numite în conducerea Agenției organizează, după preluarea funcției și ulterior periodic, întâlniri cu reprezentanți ai Asociației Rezerviștilor din Agenția Centrală de Informații (The Central Intelligence Retiree Association - CIRA), prilej cu care pensionarilor le sunt prezentate principalele direcții de acțiune, se aduc mulțumiri rezerviștilor pentru loialitatea și devotamentul în apărarea intereselor SUA în străinătate și are loc un schimb de opinii privind diverse probleme generale, specifice muncii de intelligence.

De la această regulă nescrisă nu s-a abătut nici **Brian Bulatao**, noul Director executiv, denumit în prezent **Chief Operation Officer** (numărul 3 în ierarhia CIA), un fel de „*primar*” care răspunde de toate problemele interne ale Agenției, cu peste 20 mii de angajați. La o astfel de întâlnire, la care au participat aproximativ 150 de membri ai CIRA, Brian Bulatao a punctat următoarele idei:

→ În noua sa funcție de Chief Operation Officer își va concentra eforturile pe **cinci mari direcții**: simplificarea (debirocratizarea) procesului de selecționare, verificare și încadrare a viitorilor angajați; adaptarea politicilor/strategiilor la noile provocări; eficientizarea contractelor de externalizare a anumitor activități de suport operativ; orientarea investițiilor spre achiziționarea de tehnologii de top; identificarea de noi modalități pentru protejarea identității ofițerilor Agenției și a operațiunilor clandestine în era digitală.

→ CIA va continua strategia de coborâre a nivelului decizional, ceea ce ar avea un efect benefic asupra fluxului informațional și a vitezei de răspuns la anumite fenomene specifice. „*Dacă la o anumită problemă lucrează un colectiv format din ofițeri cu capacități recunoscute și experiență probată în timp, nu are niciun sens ca decizia finală să o ia Directorul Agenției sau Chief Operation Officer*”.

→ Stresul, uzura fizică și morală sunt la cote înalte în Agenția Centrală de Informații, fiind necesar să angajăm oamenii potriviți, cu calități probate, pentru fiecare domeniu de activitate. CIA are nevoie de profesioniști de top: experți financiari, ingineri, juriști etc., care nu au nimic în comun cu gândirea sau modul de comportare al spionilor văzuți în filme.

→ Forța CIA constă în unitatea în diversitate a angajaților săi, convinși că au o unică, nobilă și măreață misiune: securitatea Statelor Unite ale Americii. La aceasta au contribuit și membrii Asociației Rezerviștilor din Agenția Centrală de Informații, cărora conducerea CIA le mulțumește pentru întreaga lor activitate.

*

La rândul lor, reprezentanții CIRA au ridicat unele probleme legate de riscul „adoptării deciziilor la cel mai de jos nivel posibil” și de eventualul impact al reducerilor bugetare din alte structuri ale Comunității de Informații a SUA asupra activităților Agenției.

În opinia conducerii Asociației Rezerviștilor din Agenția Centrală de Informații, *„atmosfera din CIA îți intră și rămâne în sânge...a lucra pentru Agenție este ceva deosebit, cu totul diferit de oricare alte meserii, indiferent cât de nobile, respectate și importante ar fi acestea.”*

SPIONAJUL TOTAL – ARMA FAVORITĂ A KREMLINULUI

Pornind de la premisa conform căreia, paradoxal, poate, *puterea Moscovei nu se bazează* pe arma nucleară, forța sa militară sau resursele energetice, ci *pe ofensivitatea și profesionalismul spionajului rus*, experți politico-militari și analiști de intelligence din SUA consideră că eforturile Occidentului ar trebui să fie concentrate pe monitorizarea permanentă a operațiunilor coordonate de Serviciul de Informații Externe (*Slujba Vneșnei Razvedki – SVR*) și Direcția Principală de Informații (*Glavnoe Razvedivatelinoie Upravlenie – GRU*).

Astfel, ambasadorul **Richard Boucher**, cu o carieră strălucită și îndelungată în Departamentul de Stat al SUA, identifică trei puncte nevralgice în strategia Kremlinului care, odată cunoscute ar putea constitui ținte ale contraspionajului din statele Alianței Nord-Atlantice:

—► Spionajul rămâne o realitate a lumii contemporane, care s-a intensificat și îmbracă forme tot mai subtile, după o scurtă perioadă de acalmie ce a urmat încheierii Războiului Rece. America și NATO au nevoie de o apărare mai eficientă, chiar dacă nu vor avea niciodată una perfectă. Lipsa de reacție a SUA la anumite știri, la acțiunile diplomatice ascunse, la achiziția unor proprietăți sau corporații, chiar la violențe, crime și operațiuni „sub steag străin” este periculoasă. Este nevoie de mecanisme/structuri flexibile și

eficiente care să identifice extensiile spionajului total practicat de Federația Rusă și să reacționeze rapid pentru a tăia tentaculele acestei hidre monstruoase.

—► Este imperios necesar să identificăm toți „diplomații” din ambasadere ruse care nu-și respectă statutul. Eforturile țărilor NATO de a expulza cadre ale SVR și GRU după încercarea de otrăvire cu neurotoxina noviciok din capitala Marii Britanii este un început, care trebuie continuat. Numai așa vom putea diminua capacitățile Moscovei de a conduce operațiuni sub acoperire în Occident. Important este însă să nu procedăm ca în trecut când, după expulzări masive, spionii sovietici/ruși au revenit în Occident unul câte unul. Suntem conștienți că Moscova va reacționa pe măsură, iar activitatea operativă cu agenții noștri din Rusia va avea de suferit. Oricum, pierderile rușilor vor fi mai mari decât ale noastre. Prezența SVR și GRU în capitalele țărilor NATO trebuie să se rezume la ofițerii de legătură, pentru a asigura schimbul de informații pe probleme de interes comun: terorism, criminalitate transfrontalieră, trafic de droguri ș.a.

—► Controlul coplesitor al SUA asupra principalelor mijloace electronice de comunicare și socializare nu este suficient. Este nevoie de securizarea Internetului (web site, email, facebook, instagram, whatsapp...), cu prioritate pentru instituțiile sensibile ale statului (structuri de forță, guvern, bănci etc.), dar și de blocarea oricăror eventuale atacuri cibernetice. Protecția Internetului, cel puțin a părților sale critice, nu trebuie lăsată pe mâna operatorilor individuali de sistem: guvernul, marile corporații private și opinia publică au nevoie să coopereze pentru ca programele software să fie permanent upgrdate și securizate.

*

Nimeni și nimic nu va stopa spionajul rus, dar reducerea capacităților SVR și GRU de a sprijini politica agresivă a Kremlinului ar putea obliga Moscova măcar să reflecteze mai profund la beneficiile diplomației clasice și valorile care guvernează raporturile dintre țările democratice.

MOSSAD: GHID PENTRU ELIMINAREA TERORIȘTILOR

Surse bine informate, apropiate structurilor israeliene de intelligence, susțin că, în primele luni după angajarea în Mossad, **noii ofițeri operativi sunt pregătiți asupra unor probleme sensibile ale activității de teren, accentul fiind pus pe lupta împotriva organizațiilor teroriste.** Într-un „ghid” al regulilor ce trebuie respectate, sunt amintite și câteva idei rezultate din experiența predecesorilor, care s-au acoperit de glorie în lupta cu dușmanii statului evreu:

♦ **infiltrarea** organizației teroriste, prin recrutarea, din interior, a unor surse loiale și plasate cât mai la vârful structurilor de conducere;

♦ **obținerea** de informații fiabile, verificate și actualizate despre deplasările țințelor;

♦ **construirea** unui scenariu operațional complex, menit să asigure coordonarea ofițerilor cu diferite responsabilități (identificare, recunoaștere, supraveghere, logistică, lichidare);

♦ **crearea** de legende (acoperire) și documente de călătorie aparținând unor țări străine pentru membrii echipei. Acestea trebuie să fie cât mai aproape de cele originale, pentru a rezista oricăror controale, inclusiv celor efectuate de autoritățile autohtone;

♦ **rezervarea** de bilete de călătorie sau camere de hotel, astfel încât membrii echipei să călătorească și să fie cazați în siguranță;

♦ **dotarea** cu mijloace de comunicare miniaturizate și criptate, pentru menținerea legăturii între membrii echipei (mai rar) și cu Cartierul general (în cazul operațiunilor complexe);

♦ **informarea** premierului și convingerea acestuia despre oportunitatea, fezabilitatea și riscurile operațiunii în exterior;

♦ **elaborarea** unui plan de eliminare a ținței, care să nu lase urme și să conducă spre ipoteza unei morți naturale.

*

Un asemenea „îndreptar” pare a fi fost folosit de agenți ai Mossad pentru asasinarea, la finele lunii aprilie 2018, la Kuala Lumpur, a cercetătorului palestinian Fadi el-Batch, expert în probleme de rachete și energie, membru al Mișcării Hamas.

JOC DUBLU AL SERVICIILOR SECRETE PAKISTANEZE

În materie de spionaj, „**stăpânul inelelor**” în *Afganistan* nu este CIA, nici MI-6, Mossad, SVR/GRU sau alte servicii cu blazon recunoscut, ci **Inter-Services Intelligence** –ISI, redutabilul și mai puțin cunoscutul serviciu secret pakistanez.

Partener esențial, dar puțin frecventabil, al SUA în regiune, **ISI a devenit din marioneta Agenției Centrale de Informații un actor important în influențarea dezvoltărilor din Afganistan, care cooperează cu CIA și lucrează deseori împotriva acesteia**, ceea ce nu este ceva neobișnuit în lumea fascinantă a spionajului. „Obrăznicia” *Inter-Services Intelligence* și „jocul la două capete” al pakistanezilor a început să irite Washingtonul,

Naveed Mukhtar - Directorul general al Inter-Services Intelligence.

Senatul Statelor Unite solicitând președintelui Donald Trump blocarea ajutorului american acordat Islamabadului (33 miliarde dolari în ultimii 15 ani!), întrucât încurajează rețelele teroriste care atacă interesele SUA în regiune și pe mapamond.

În același sens s-a exprimat și președintele Donald Trump, în contextul prezentării noii strategii americane pentru Afganistan: „*Pakistanul, care este deseori un refugiu pentru agenții haosului, violenței și terorii, va avea multe de pierdut dacă va continua să protejeze criminali și teroriști... Acest lucru trebuie să se schimbe și se va schimba foarte repede!*”

Inter-Services Intelligence nu ignoră deloc dușmanul său ereditar – India –, susținând rebelii sikhs din Punjabul indian, stimulând convulsiile politice și mișcările clandestine din nord-estul Indiei, sau antrenând grupările islamiste din Kashmir. De ani buni, serviciile secrete pakistaneze susțin, antrenează și finanțează grupări teroriste, atât spre Est (India), cât și spre Vest (Afganistan).

*

În opinia noastră, ISI a acumulat prea multă putere, a scăpat de sub controlul premierului și rămâne strâns legat de mișcarea fundamentalistă islamică. Logic, am putea spune, de vreme ce Inter-Services Intelligence este compus în cea mai mare parte din ofițeri adepți ai radicalismului islamic.

PREOCUPĂRI ȘI PROVOCĂRI PENTRU SERVICIILE SECRETE FRANCEZE

1). **Principală preocupare** a DGSE (spionajul francez), dar și a DGSI (contraspionajul) este legată de **creșterea calității și cantității factorului uman**, considerat vital pentru activitatea de intelligence, sens în care sunt avute în vedere:

- **punctarea**, selecționarea, verificarea și încadrarea unor tineri cu „competențe de nișă”: ingineri informaticieni, vorbitori de limbi rare, analiști profunzi care să poată interpreta și sintetiza corect informațiile colectate de ofițerii operativi;

- **identificarea** celor mai avantajoase formule financiare, care să le facă atractive în raport cu pachetele salariale oferite de sectorul privat și unele instituții bugetare;

- **achiziționarea**/construirea unor noi sedii, pentru decongestionarea celor existente, suprapopulate de numărul în creștere al noilor angajați;

- **reanalizarea** restricțiilor dure din procesul de recrutare și identificarea de noi modalități pentru fidelizarea angajaților.

2). Actuala situație operativă internațională și creșterea numărului efectivelor generează noi **provocări la adresa serviciilor secrete franceze**:

● **dublarea**, în doar câțiva ani, a numărului de persoane monitorizate pentru „activități ce pot aduce atingere siguranței statului” (*faimoasele fișe „S”*) impune modificarea sistemului de evidență, deoarece, într-un anumit termen, unele persoane pot fi scoase din cartotecă, în lipsa unor noi elemente concrete. Se reduce astfel șansa indentificării unor cazuri „în adormire”;

● **sporirea** riscurilor generate de revenirea în Franța a unor combatanți plecați din Hexagon să lupte alături de rebelii din Statul Islamic. După unele estimări, din cei 5.000 de francezi plecați în ultimii ani să lupte pe frontul siriano-irakian, circa 700 s-ar putea întoarce în cursul anului 2018;

● **creșterea** accelerată a efectivelor, în special cele ale structurilor de intelligence cu competențe interne (contraspionaj și antiterorism) și eventualea „îmblânzire” a criteriilor de verificare/încadrare sporec riscul angajării unor persoane nepotrivite sau recrutate de către servicii secrete străine.

RUSIA - ESTONIA: UN NOU SCHIMB DE SPIONI

La 10 februarie 2018, un **schimb de agenți**, demn de subiectul filmului regizat de Steven Spielberg (*„Podul spionilor”* - 2015), a avut loc la punctul de trecere a frontierei Koidula, **între Federația Rusă și Estonia**.

● **De o parte**, cetățeanul rus **Artem Zincenko**, arestat la Tallin la 9 ianuarie 2016 de către contraspionajul estonian (*Kaitsepolitseiamet* - **KAPO**) și condamnat la 8 mai 2017 la 5 ani închisoare, pentru spionaj. Acesta ar fi fost recrutat de GRU în timpul serviciului militar național efectuat în Rusia în perioada 2007-2009 și ajutat să-și deschidă în Estonia o firmă de confecții pentru copii (*Dana Investment OÜ*), cu desfacere în zona Sankt Petersburg. Probele împotriva lui Artem Zincenko au fost 2 calculatoare, un disc de memorie și 4 telefoane mobile, iar motivația părea mai degrabă de natură ideologică (bunicul său din partea tatălui a luptat în Armata Roșie). De notat că Zincenko nici măcar nu a încercat să cultive și apoi să recruteze cetățeni estonieni, existând unele indicii conform cărora acesta ar fi desfășurat activități informative în celelalte două state baltice.

● **De cealaltă parte**, omul de afaceri estonian **Ravio Susi**, arestat la 10 februarie 2016 și condamnat la 11 decembrie 2017 la 12 ani închisoare severă, pentru aceleași motive. Cel în cauză era coproprietar al unei companii de service aeronautic (*Laki Autos and Musket et Aerohooldus OÜ*) și în anii 1990-2000 a fost cercetat de autoritățile de la Tallin pentru contrabandă.

Un studiu de caz privind aceste „*festivități*” permite formularea câtorva concluzii, avansate și de unii analiști politico-militari și experți independenți cu conexiuni în structurile occidentale de intelligence:

—► Dacă faptele imputate lui Ravio Susi rămân necunoscute, cele atribuite lui Artem Zincenko reprezintă un caz clasic de spionaj militar,

ținta fiind forțele NATO din Țările Baltice. Este însă greu de înțeles amatorismul GRU, având în vedere lipsa de pregătire specifică a lui Zincenko și eficiența operațională neprobată a acestuia.

—► Arestarea lui Ravio Susi la scurt timp după reținerea lui Artem Zincenko are o rațiune evidentă: rușii voiau să-și recupereze agentul și, pentru aceasta, aveau nevoie de „o monedă de schimb”.

—► Este un scenariu clasic, folosit de zeci de ani, care permite serviciilor de informații să demonstreze propriilor agenți că nu-i abandonează niciodată în eventualitatea că sunt prinși cu mâna în „borcanul cu miere”, în caz contrar recrutarea de noi surse putând deveni mai dificilă.

—► „Ping-Pongul” cu spioni dintre Moscova și Tallin durează de câțiva ani buni, fiecare parte păstrând în rezervă cazuri dovedite sau inventate, pe care le aduc la suprafață în momente critice din raporturile bilaterale sau în relațiile Federației Ruse cu Alianța Nord-Atlantică.

COOPERARE AMERICANO-IRAKIANĂ ÎN LUPTA ANTITERORISTĂ

Experți ai Agenției Centrale de Informații și ofițeri ai structurilor irakiene de intelligence au folosit o aplicație foarte populară a telefoanelor mobile pentru a localiza și neutraliza figuri importante din conducerea Statului Islamic.

Operațiunea a fost lansată în februarie 2018, după ce autoritățile de la Ankara au predat Irakului pe **Ismail al-Eithawi**, alias **Abu Zaid**, persoană apropiată de liderul ISIS – **Abui Bakr al-Baghdadi**, responsabilă cu gestionarea și transferul resurselor financiare ale grupării în bănci din diverse colțuri ale lumii.

Arestarea celui în cauză nu a fost făcută publică. Ulterior, ajutați de americani, ofițerii irakieni au cercetat mobilul prizonierului și au folosit serviciul *WhatsApp* instalat pe telefonul lui al-Eithawi pentru a solicita, în numele acestuia, o întrunire urgentă a principalilor comandanți ai ISIS din regiune care, la intrarea în Irak, venind din Siria, au fost capturați de forțele americane.

Pe de altă parte, experții CIA au identificat (tot din memoria telefonului folosit de *Abu Zaid*) o serie de conturi ale ISIS de la diverse bănci, precum și mai multe schimburi de mesaje codate între comandanții respectivei organizații teroriste.

CRİPTOGRAFIE MUZICALĂ – MESAJE SECRETE DISIMULATE ÎN MUZICĂ

Eugen Nicolaescu și Ioan Gatea

Ca și în comunicarea cu ajutorul limbajelor naturale, oamenii și-au imaginat metode de transmitere a unor mesaje folosindu-se de notațiile muzicale sau de corespondentele sonore ale acestora. Ca și în transmiterea de informații prin texte scrise, uneori însăși existența unui mesaj este ascunsă (scrierile cu cerneală simpatică, alegoriile, disimularea mesajelor - cifrate sau nu - în texte banale, credibile etc.). Amatorii de misticism și ezoterism sau cei implicați în vechea îndeletnicire a spionajului au căutat să se folosească de semnele și sunetele muzicale, mai ales pentru faptul că au întrevăzut posibilitatea de a disimula comunicările secrete în secvențe „muzicale”. Numărul celor care dețin cunoștințe muzicale aprofundate este foarte mic, într-adevăr, dar ureche...muzicală are foarte multă lume. Artă disimulării reale a mesajelor prin piese muzicale care înlătură suspiciunile a rămas însă mai mult o năzuință sau un mijloc de a construi „conflicte” în operele de ficțiune exprimate cu alte mijloace artistice: beletristică, teatru, film.

O astfel de scriere secretă este intriga unui spectacol TV *Outlander* (Străinul), o dramă a unei călătorii din secolul al XVIII-lea în Scoția, după romanul „*Secretul Trandafirului Alb*”, ale cărui personaje foloseau cifruri muzicale ca modalități nedetectabile de comunicare în spionaj. În actul doi al acestei opere, „*Ocupații și farse utile*”, protagoniștii Jamie și Claire interceptează o scrisoare a prințului Charles Edward Stuart care conține o pagină muzicală trimisă din Anglia. Muzica includea aproape aceleași melodii din „*Variațiuni Goldberg*” de Bach, dar cu cinci schimbări „întâmplătoare”, ceea ce, conform interpretei, era ceva neobișnuit. Descifrate de Jamie, notele muzicale respective dezvăluiau intenția prințului Stuart de a începe un război pentru a-și prelua tronul, folosind cele 40.000 de lire oferite de alți conspiratori. Scenariul convingător asigură ca și criptografia muzicală să fie cu adevărat o tehnică de spionaj.

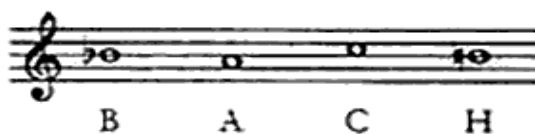
Deoarece există extrem de numeroase moduri în care notele muzicale și literele pot fi puse în corespondență, detectarea mesajelor cifrate ascunse în piese muzicale și descifrarea sustenabilă a unor astfel de mesaje sunt foarte dificile.

Mulți criptologi au fost muzicieni importanți, precum și mulți compozitori au fost interesați de metodele criptografice de comunicare (Tartini, Haydn, Schumann, Elgar).

Deoarece notele muzicale pot fi incluse în game cu durate și tonalități diferite, ansamblul elementelor „muzicale” distincte poate depăși cu mult numărul literelor din alfabet și se pot imagina numeroase corespondențe criptografice între cele două categorii. Serviciul criptografic papal imagina, pe la 1596, un cifru muzical în care figurau 72 de note distincte. Pe la 1650, Athanasius Kircher propunea un sistem „orchestral” în care note emise de 4 instrumente diferite puteau oferi elemente cifrate pentru 28 de litere distincte.

Secvențe muzicale foarte scurte, purtătoare ale unor însemnări literale, pot fi inserate cu ușurință în marele fluviu sau în „marea cea mare” a unei compoziții muzicale. Mai mult, astfel de scurte secvențe muzicale pot constitui teme, leitmotive într-un *opus*. Această posibilitate a devenit realitate începând cu epoca Barocului (1600 – 1750) și a fost semnalată în operele unor reprezentanți iluștri ai acelei perioade: Johann Sebastian Bach, Antonio Vivaldi, George Frideric Händel, Claudio Monteverdi ș.a.

Pornind de la așa-zisa *solfegiere*, deoarece pentru nota „si - diez” se folosea frecvent „H” (B $\sharp$) în notația cu litere singulare (do - C, re - D, mi - E, fa - F, sol - G, la - A, si - B), Bach a putut să-și transforme integral numele într-un *motiv* muzical (B $\flat$, A, C, B $\sharp$ = sib - la - do - si $\sharp$).

Dmitri Șostakovici a utilizat câteva din literele numelui său pentru a genera o secvență care apare în multe dintre creațiile lui reprezentative: D SCH – deoarece „E”, pronunțat „es” în limba germană, putea reprezenta litera „S”, iar nota „E $\flat$ ” putea substitui bigrama „as” - devine D-E $\flat$ -C-H (re – mi $\flat$ - do – si $\sharp$). Aceste adevărate „semnături” ale autorilor ne amintesc de maniera criptică în care semnau scribii (copiștii) unor texte religioase medievale. Bogdan Petriceicu Hașdeu semna acte de drept privat redactate în limba română (1550 - 1636) în care autorul înscrisului își menționa numele cifrat.

La începutul secolului al XX-lea, un editor muzical care pregătea comemorarea, în Franța, a lui Joseph Haydn (re)punea în discuție un sistem de cifrare muzical care consta din aranjarea literelor alfabetului pe șapte coloane, puse în corespondență cu cele șapte note ale gamei muzicale, fiecare literă fiind substituită de către nota muzicală din capul coloanei. Evident era vorba de un sistem fără „descifrare unică”, deci nu era un sistem criptografic propriu-zis. Celebrul compozitor Camille Saint-Saëns i-a semnalat autorului, cu ironie și umor, această „anomalie”. Cu toate acestea, compozitori importanți au recurs în continuare la această metodă: Debussy, Ravel, Enescu.

Correspondența banală dintre literele alfabetului și notele muzicale a constituit multă vreme, în ciuda unor complicații iluzorii, un algoritm de cifrare simplist, de valoare redusă. Criptologii au încercat adaptarea unor metode criptografice cunoscute și apreciate pe vremea lor, cum erau discurile cifrate concentrice, cu deosebirea că rezultatul final – criptograma era redactată cu simbolurile/denumirile notelor muzicale.

Odată cu apariția calculatoarelor electronice și a unor algoritmi de cifrare moderni, bazați pe principii matematice extrem de riguroase și elaborate, foarte multora dintre aceștia dezvoltăți de matematicieni, înrolați în așa-numitul curent al criptologiei neguvernamentale, nu le-au lipsit preocupările de a se folosi metodele criptografice moderne și în conjuncție cu criptografia... muzicală.

Astfel de sisteme se puteau imagina cu ușurință, dar marea problemă rămasă nerezolvată consta în aceea că piesa muzicală rezultată prin substituirea literelor dintr-un mesaj era, de fapt, o cacofonie muzicală, care nu-i putea păcăli pe cunoscători și, deci, „*compoziția*” își devoala caracterul non-muzical. Așadar, fără a ascunde caracterul de mesaj disimulat în piese muzicale, mulți inovatori au imaginat sisteme mai mult sau mai puțin elaborate de comunicare prin „*sunete*” muzicale asemănătoare semnalizărilor cu fum sau cu sunete la distanțe mari (trecute în derizoriu prin introducerea în uz a Codului Morse), dar și a unor sisteme de semnalizare mai complexe, de tipul limbajelor artificiale (care au sfârșit prin lipsa... adepților).

În anul 2013, Dutta și alții au publicat „*Un algoritm criptografic cu cheie simetrică folosind muzica*”. Lucrarea propune un algoritm pentru criptarea unui mesaj într-o piesă muzicală care are o capacitate foarte mare de a se opune unui atac criptanalitic. Literele din mesaj sunt înlocuite cu note muzicale generate matematic sub forma unei matrice 72×72 . Rezultatul ajunge la destinație sub forma unui fișier muzical. Destinatarul primește o cheie care generează cu ajutorul algoritmului RSA (Ron Rivest, Adi Shamir și Leonard Adleman la MIT, 1977) o matrice de cifrare/descifrare identică celei generate de destinatar. Desigur, autorii își propun ca în viitorul apropiat să recurgă la algoritmi de criptare tot mai buni, să exploateze și alte caracteristici importante ale unei note muzicale (cum ar fi durata) și, nu în ultimul rând, să obțină fișiere muzicale care să imite foarte bine un gen muzical adevărat.

În anul 2016, Kumar și alții, folosind un algoritm criptografic cu cheie simetrică, își propun să obțină secvențe muzicale mai bune, mai credibile. Ei se înscriu pe linia eforturilor din ce în ce mai reușite de a se genera computațional secvențe muzicale agreeate de un eventual ascultător.

Încheiem semnalând și un alt mod de a introduce concepte matematice în lucrări muzicale. Alexander Gelfand semnala, într-un articol din anul 2006,

apariția unui album al saxofonistului alto Rudresh Mahanthappa în care „*ideea de jazz codificat este mult mai mult decât o metaforă*”. Pentru neinițiați, jazzul modern chiar sună ca un limbaj secret. Structura unei piese a saxofonistului se bazează pe o serie infinită de numere întregi derivată dintr-o secvență de numere Fibonacci. Mai mult, bateristul își „*rostește*” numele în cod Morse, adică printr-o secvență de semnale/sunete lungi și scurte corespunzătoare literelor din numele său. O piesă a albumului chiar începe prin a comunica prin sunete asimilabile „*semnalelor Morse*” numele întregii formații. Fără cunoștințele necesare, riscăm să nu înțelegem însă mesajele din muzica de avangardă.

Pentru cei interesați în „*spargerea codurilor*” muzicale, există posibilitatea participării la numeroasele reuniuni ale specialiștilor domeniului. Recent, criptanaliști profesioniști s-au reunit la un concurs de securitate cibernetică la Montreal. Printre temele reuniunii s-a aflat și rezolvarea unui mesaj muzical cifrat cu elemente specifice ale acestei arte. Pentru melomani însă participarea la asemenea activități nu este dată doar de decriptarea mesajelor ascunse în partiturile muzicale, ci mai ales de emoția cunoașterii că muzica poate conține structuri complexe a căror semnificație emoțională este și mai profundă.

VICTOR ROTHSCHILD – SPION SOVIETIC?

Alecuș Fărău

Misterul legăturilor lordului Victor Rothschild (1910-1990) cu spionajul sovietic este dezbătut de cercetători de mai bine de o jumătate de secol. Provenind din bogata familie a proprietarilor bine-cunoscutei Bănci Rothschild, confident al lui Winston Churchill, Victor Rothschild a fost o figură deosebit de influentă timp de decenii în elita politică a Marii Britanii, ocupând poziții cheie în contraspionaj, în sectorul energiei și al planificării politicii strategice. Dar a fost el, de asemenea, un membru al faimoasei rețele Cambridge, un spion al Moscovei prin care aceasta ar fi putut avea acces la secretele *”bijuteriilor coroanei”* britanice?

Nathaniel Mayer Victor Rothschild, al treilea Baron de Rothschild

Rețeaua Cambridge - formată din Kim Philby, Guy Burgess, Donald Maclean, Anthony Blunt și John Cairncross – este apreciată în istorie ca una dintre cele mai de succes penetrări ale spionajului sovietic. La mult timp după ce a fost descoperită, Rothschild era în continuare bine situat pe eșichierul politic britanic, aparent de neatins.

În 1994, ziaristul de investigații Roland Perry a scris *”Cel de-al Cincilea Om”* sugerând, pe baza unor interviuri cu veterani ai KGB, că și Rothschild ar fi fost recrutat de sovietici. Coordonatorul rețelei de spionaj din acea vreme, colonelul Iuri Modin, afirma că: *„Rothschild a fost un membru cheie al rețelei*

Cambridge. El i-a introdus pe Burgess și Blunt în spionaj, iar pe alții în Foreign Office”.

Cu toate acestea, Perry nu a putut obține dovezile directe de care avea nevoie pentru a-și susține afirmațiile. Acum, se părea că au apărut noi dovezi, sugerând că, chiar dacă nu a fost membru al rețelei, Rothschild ar fi lucrat, într-adevăr, pentru spionajul sovietic alături de cei din *”Cambridge Five”*, începând din anii 1930 până la etapele inițiale ale Războiului Rece. Sursa nu ar fi fost

alta decât fostul președinte al KGB, generalul Ivan Aleksandrovici Serov (1905-1990).

Ivan Serov, fost ofițer NKVD, se specializase în deportările în masă și în combaterea tulburărilor interne de pe vremea lui Stalin. În 1954 a fost ales de către Nikita Hrușciiov să conducă noul aparat de securitate a statului, KGB, întrucât îl considera pe Serov de încredere, dată fiind activitatea sa din anii de dinainte de război. "Ivan cel Groaznic", așa cum îl numise presa occidentală, a condus KGB până în 1958, după care Politburo l-a trimis în fruntea GRU, Serviciul de Informații Militare. Demis în 1963, după descoperirea colonelului GRU Oleg Penkovski, un protejat al său, ca agent CIA-MI6, Serov a fost degradat, exclus din partid, i s-a retras titlul de Erou al Uniunii Sovietice și forțat să se pensioneze. Deși decăzut și uitat, fostul călău al Kremlinului ținea un jurnal, pe care-l ascundea în zidul garajului vilei sale, care a fost descoperit abia în 2012, la două decenii de la moartea sa.

Consemnările lui Serov, publicate în limba rusă cu titlul "*Însemnările din geamantan*" (*Zapiski iz cemorana*), dezvăluie nenumărate detalii despre operațiile de deportări ale NKVD din timpul războiului, trădările din anturajul lui Stalin și relatări de primă importanță despre modul în care Armata Roșie a zdrobit Revoluția ungară din 1956. Unele surse încă îl consideră responsabil pentru masacrul de la Katyn – asasinarea în masă a ofițerilor polonezi prizonieri de război. Deși Serov nu era un profesionist al informațiilor, unele dintre cele mai fascinante înregistrări privesc operațiunile de spionaj pe care le supraveghea ca șef al KGB și GRU. Astfel că întrebarea despre Victor Rothschild - dacă ar fi acționat ca agent sovietic – a fost pusă în cele din urmă. Serov descria astfel întâlnirea sa cu Rothschild în timp ce-l însoțea pe Hrușciiov în vizita acestuia la Londra în aprilie 1956:

"M-am întâlnit cu Victor Rothschild o singură dată, la ambasadă. Această persoană era bine cunoscută de foarte mult timp ca un "moștenitor" al afacerii Philby și celorlalți. Se știa foarte bine că acești oameni, având anumite înclinații, fuseseră conectați la noi și erau folosiți pentru a transmite informații Moscovei, deși unele se dovedeau false. În general, legăturile utile cu el s-au încheiat după formarea statului Israel. După cum vă amintiți, guvernul britanic a fost întotdeauna împotriva creării Israelului, în timp ce Rothschild, dimpotrivă, s-a implicat total pentru această cauză. Toate materialele despre problema palestiniană din anii 1940 și despre poziția britanică au fost primite de serviciile noastre de informații. După evadarea lui Burgess și Maclean, Rothschild a mai apărut doar la recepțiile oficiale ale ambasadei noastre unde s-a întâlnit cu ambasadorul, cu Mikoian sau Malenkov. La Londra mi-a produs o impresie neplăcută, nu inspira

încredere. Am întâlnit mulți astfel de escroci atât în Basarabia, în România, cât și în Germania de după război. Contactul, în funcție de programul vizitei și de discuțiile cu britanicii, a fost, bineînțeles, interesant. Dar Rothschild urmărea întotdeauna numai propriile sale planuri și interese. În felul său, Rothschild i-a compromis pe Philby și pe ceilalți. Legăturile cu el puneau la îndoială informațiile transmise de aceștia. Am fost ajutați de oameni deosebit de serioși, morali și non-mercenari care împărtășeau opiniile noastre, cum erau Bernal, Ivor Montagu sau alți importanți oameni de știință. Rothschild a fost doar un individ pasager”.

Într-un alt fragment, fostul președinte al KGB face o afirmație uimitoare - Victor Rothschild nu numai că știa de spionajul colegilor săi de studii, ci le furniza chiar el în mod activ informații pentru a fi transmise Centralei din Moscova prin intermediul rețelei lor. Pe timpul cât s-au aflat la Cambridge, Rothschild, Burgess și Blunt fuseseră toți membri ai "Apostolilor", o societate din campusul universitar în care se practicau relațiile homosexuale și se făceau speculații intelectuale marxiste. Dar, după cum explică Serov, Rothschild, "*pasagerul călător*", nu se afla sub controlul sovieticilor. Dimpotrivă, se pare că el urmărea cu totul alte scopuri - crearea unui stat evreiesc, un vis de familie îndeplinit în urma celui de-al Doilea Război Mondial.

Rolul lui Rothschild în întemeierea Israelului este de necontestat; Declarația Balfour din 1917 s-a datorat în mare parte energiilor unchiului tânărului Victor, lordul Walter Rothschild. Diplomația secretă, duplicitatea, spionajul și chiar terorismul au constituit o parte indispensabilă a evenimentelor care au premers constituirea statului israelian. Iar această revelație a lui Serov sugera că, până la sfârșitul anilor '40, Uniunea Sovietică și-a dovedit utilitatea în ochii legendarei dinastii financiare.

Stalin a fost printre primii care au sprijinit constituirea Statului Israel întrucât spectrul politic al noului stat-națiune era în bună măsură socialist, o mare parte din emigranți venind din Blocul de Est. Armamentul furnizat de Uniunea Sovietică și Cehoslovacia a sprijinit cauza sionistă în timpul Războiului Israelului pentru Independență, pe care arabii palestinieni l-au considerat a fi o catastrofă. În acea perioadă a formării Israelului, Kremlinul credea că coloniștii așkenazi, refugiații și emigranții - unii dintre ei luptaseră în Armata Roșie sau alături de ea împotriva nazismului german – vor da o lovitură imperialismului occidental în Orientul Mijlociu. După cum indică consemnările lui Serov, Rothschild și rețeaua Cambridge au ajutat informarea conducerii sovietice și, probabil, au contribuit la subminarea și slăbirea influenței Marii Britanii pe timpul mandatului său în Palestina.

Speranțele sovietice pentru un bastion roșu în Levant s-au evaporat repede. Stalin asigura conducerea fermă a comunismului internațional, dar mișcarea sionistă s-a dovedit a nu putea fi controlată de el. Asasinarea președintelui Comitetului antifascist evreiesc Solomon Mikhoels, la Minsk, sau „*Complotul doctorilor*”, sunt dovadă că "*tătucul tuturor națiunilor*" nu a reușit să aducă sionismul sub controlul său. Eliminarea după război a evreilor proeminenți din Uniunea Sovietică s-a conformat practicii standard a lui Stalin de a înlătura orice amenințare potențială percepută pentru el.

Deși premierul David Ben-Gurion inițiasse o politică de echilibru între Est și Vest, cu timpul el și-a orientat țara spre Alianța Atlantică, Israelul având nevoie să fie sprijinit de o mare putere, cu o bogată și influentă comunitate evreiască, existentă în Statele Unite. În mai puțin de o generație, Washingtonul și Tel Aviv-ul au cimentat o cooperare strânsă în materie de securitate, economică și militară, care continuă până în prezent.

Sovieticii vor contracara orientarea către Occident a Israelului, sprijinindu-i nu numai pe palestinieni, ci și statele arabe din regiune - Siria, Egipt și Irak. În contextul Războiului Rece, devenea logic ca Israelul să organizeze schimbul de informații cu puterile occidentale, în special cu Statele Unite. Omul de legătură al CIA cu Mossad era șeful contraspionajului James Jesus Angleton, un vechi prieten de pahar cu nimeni altul decât Kim Philby.

Sfârșitul rețelei *Cambridge Five*, începând cu zborul lui Guy Burgess și Donald Maclean la Moscova în 1951, a coincis cu integrarea treptată, dar constantă a Israelului în tabăra occidentală. Lucrând la Washington ca ofițer de legătură între MI6 și CIA, Philby a aflat din interceptările mesajelor decriptate prin Programul Venona că misiunea lui Maclean de agent sovietic (codul "*Homer*") se apropia de final. El l-a trimis pe Burgess să-l avertizeze pe Maclean și să-i faciliteze scăparea. După cum s-a dovedit, colegi de la Cambridge au dispărut în spatele Cortinei de Fier, lăsându-l pe Philby sub un nor întunecat de suspiciune și forțându-l să demisioneze. Maestrul spionajului și-a jucat însă cartea cu sânge rece și, în cele din urmă, și-a făcut drum spre Beirut, sub acoperire jurnalistică, restabilind contactul cu KGB.

În cele din urmă, demascarea lui Philby, care a avut loc la Beirut în iarna anului 1962/1963, a fost rezultatul acțiunii lui Rothschild, fapt peste care majoritatea relatărilor au trecut fără o analiză critică. În timp ce lui Anatoli Golițin, maiorul KGB care a defectat la CIA în 1961, îi este atribuit de regulă faptul că a confirmat identitatea lui Philby ca agent sovietic, Victor Rothschild a fost cel care i-a pecetluit soarta. Pretextul demascării legendarei cârțițe a fost atitudinea nefavorabilă față de Israel din articolele publicate de Philby în publicațiile *The Observer* și *The Economist*. Flora Solomon, o sionistă ardentă pe care Philby încercase fără succes s-o recruteze în anii 1930, a devenit

furioasă pe opiniile sale care deveniseră pro-arabe și anti-israeliene și a decis să dezvăluie ceea ce ea cunoștea de decenii. Solomon, al cărei fiu va înființa Amnesty International, l-a demascat pe Philby unei persoane situate la vârful instituției de securitate britanice, lordul Victor Rothschild.

Dacă jurnalul lui Serov este autentic, atunci Rothschild nu ar fi avut niciun interes ca Philby să revină la Old Bailey (Palatul de Justiție londonez) pentru a fi judecat, riscând demascarea sa. Era mult mai bine să ai cea mai strălucitoare stea a rețelei *Cambridge Five* la Moscova, decât să dezvăluie secretele instituției. Întrucât MI6 urma să se apropie de un grup de ofițeri condus de vechiul său prieten Nicholas Elliott, Philby a primit un avertisment. Anthony Blunt, al cincilea membru al rețelei despre existența căruia s-a aflat mult mai târziu, având acoperirea de inspector al tablourilor reginei, a plecat la Beirut sub pretextul unei excursii botanice, în decembrie 1962, cu doar câteva săptămâni înainte ca Philby să fugă la Moscova. Producătorul unui film documentar consemna că Blunt s-ar fi aflat în căutarea "orhideei broaștei", o floare care crește sălbatic în Anglia, dar nicidecum în Liban. Deci, cine l-ar fi putut trimite pe Blunt în Liban, rezidența KGB din Londra sau vechiul său asociat, Victor Rothschild?

Centrala KGB din Moscova nu avea nevoie să-l trimită pe Anthony Blunt la Beirut pentru a-și avertiza vechiul prieten despre iminentul pericol în care se afla. Philby era deja în contact permanent cu ofițerul său coordonator, un anume Petuhov, aflat acolo sub acoperire diplomatică sovietică, și cu Iuri Modin, care deja îl avertizase de trădarea lui Golițîn, instruindu-l să nu se mai întoarcă în Marea Britanie din cauza pericolului de arestare și să-și facă planuri urgente să fugă. Modin însuși credea că prin aparenta sa incompetență, MI6 "l-a încurajat să scape." Cele mai puternice persoane din establishmentul britanic, personificate de Victor Rothschild, doreau ca Philby să fie în siguranță și să tacă în spatele Cortinei de Fier, astfel încât trădarea elitei politice britanice să rămână ascunsă opiniei publice.

Pe timpul vieții sale, Victor Rothschild amenințase că va da în judecată pe oricine ar fi pretins că a lucrat pentru serviciile de informații sovietice. Este greu de crezut că într-o zi, din mormântul său, fostul șef al KGB l-ar mai fi putut expune ca spion.

MARIA ZAHARCENKO – UN „SIMBOL AL RUSIEI ALBGARDISTE”, DAR ȘI AGENT INVOLUNTAR AL CEKA

Leontina Radu

În urmă cu câțiva ani, sub titlul „A câștiga înseamnă a învinge prin forța minții”, au fost date publicității amănunte despre una dintre cele mai reușite acțiuni ale serviciilor secrete sovietice, cunoscută ca Operațiunea „TREST”. Prezentăm în rândurile următoare personalitatea Mariei Zaharcenko, unul dintre personajele principale implicate în această operațiune.

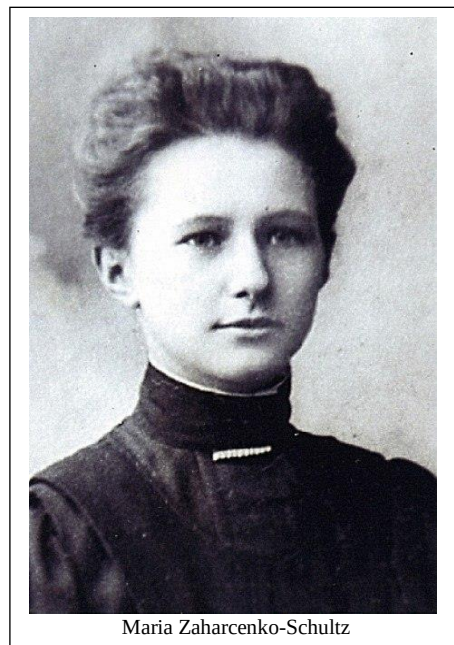
La scurtă vreme după încheierea Primului Război Mondial și a Războiului Civil din Rusia, în urma cărora peste douăzeci de mii de ofițeri albgardiști s-au refugiat în mai multe țări din vestul Europei, organele de combatere și reprimare a contrarevoluției (CEKA și succesoarele sale, GPU și OGPU) au încercat și au reușit să inducă în eroare mai multe persoane din emigrația rusă stabilită în Cehia, Estonia, Finlanda, Franța și Germania. Această emigrație a început să se organizeze, inițial la Berlin, în Consiliul Monarhist Suprem (VMS), condus de generalul (cavalerie) P.N. Wrangel (1878-1928) și, ulterior, de generalul (infanterie) A.P. Kutepov (1882-1930). Toți membrii emigrației albe nutreau ferma convingere că și în Rusia sovietică ar trebui să existe destul de multe elemente nemulțumite de instaurarea bolșevismului, care ar dori revenirea la monarhie, cu privilegiile aferente.

Deși activau în cel mai mare secret, cu precauții deosebite, capii organizației ar fi fost interesați să găsească o legătură cu organizația sau organizațiile similare din Rusia pentru ca, de comun acord, să stabilească un plan de răsturnare a comuniștilor și de reinstaurare a regimului țarist.

Pentru a dejuca și anihila planurile organizației monarhiste din străinătate, organele sovietice de combatere a contrarevoluției au înființat în 1921 o organizație subversivă fictivă – Asociația Monarhistă a Rusiei Centrale (MOR) – operațiunea fiind codificată *TREST*. Printr-o combinație operativă, organele sovietice au reușit să contacteze Consiliul Monarhist Suprem din străinătate și chiar să-i ofere o „momeală” prin Aleksandr A. Iakușev, fost consilier din Ministerul țarist al Căilor de Comunicații, care s-a declarat membru activ al așa-zisei organizații monarhiste clandestine din Rusia, creată și controlată de fapt de serviciile secrete bolșevice.

Într-o anumită perioadă, Iakușev avusese unele contacte cu emigranți din unele țări vestice, dar a fost arestat de noile autorități sovietice, care l-au determinat să accepte rolul de provocator în relația cu organizația monarhistă din străinătate. Iakușev era un personaj versat, căruia îi plăcea în mod deosebit luxul. Cu toate acestea, a jucat destul de bine „rolul” atribuit de cekiști de luptător anticomunist, antibolșevic și antisovietic. Cekiștii erau la curent cu dorința celor care luptaseră cu arma în mână împotriva bolșevicilor pentru a răsturna noua putere prin orice mijloace posibile, cu scopul de a readuce monarhia în persoana marelui cneaz Nikolai Nikolaevici, considerat succesor la tronul țarist, întrucât aparținea neamului Romanovilor (era vărul fostului țar Nikolae al II-lea, executat de bolșevici în 1918). În plus, acesta era încă în putere, se bucura de stima și sprijinul emigrației albe din exil.

Relatarea de mai jos prezintă felul în care cekiștii, destul de tineri, au reușit să organizeze și, mai ales, să *păcălească* persoane, ba chiar personalități, cu o pregătire și experiență de decenii în funcții publice, dându-le impresia că sunt utili în lupta pentru răsturnarea comuniștilor și readucerea noului țar pe tronul Rusiei.

Maria Zaharcenko-Schultz

Un rol important în câștigarea încrederii albgardiștilor monarhiști în pseudo-organizația monarhistă din Rusia sovietică l-a avut, în mod involuntar, **Maria Zaharcenko**. Informațiile și derularea evenimentelor sunt relatate în bună parte după articolul, publicat în străinătate, de scriitorul rus aflat în emigrație, N.A. Țurikov, în anul 1927.

Maria (Lîsova) Zaharcenko (1893-1927) a fost una dintre personalitățile puternice din Rusia țaristă, dovedind un curaj neobișnuit pentru o femeie de la începutul secolului al XX-lea. Despre ea, personalitatea și faptele sale s-a scris, s-a vorbit și s-au turnat filme abia în perioada post-sovietică. A fost un simbol feminin al Rusiei albgardiste. Cel puțin așa apreciază cea mai mare parte a

rușilor care au comemorat, în noiembrie 2017, nouăzeci de ani de la dispariția ei.

Lupta „care pe care” a luat și forme de neacceptat în alte împrejurări, numai că, atunci când în brațele tale neputincioase se sting doi soți, răniți de gloanțe vrăjmașe, disperarea te împinge să recurgi la gesturi și acțiuni extreme,

într-o Rusie bulversată nu numai de revoluția bolșevică, ci și de un Război Civil în care societatea era puternic divizată între „roșii” și „albi”.

Maria Lîsova s-a născut la 3 decembrie 1893 în gubernia Penza, într-o familie de nobili. Mama ei s-a stins din viață imediat după ce a adus-o pe lume, iar tatăl, ocupat cu serviciul, a lăsat copila în grija guvernantelor. Acestea s-au ocupat de creșterea și educarea ei. Maria nu a dat prea multă bătaie de cap îngrijitoarelor sale. Clasele primare le-a urmat acasă. Cum termina lecțiile, alerga la grajdul cu cai. Iubea atât de mult aceste maiestuoase animale încât această pasiune a determinat-o ca, în anii Războiului Civil, să se adreseze direct Suveranului ca să fie primită în regimentul de husari-voluntari al kneaghinei Olga Nikolaevna.

A urmat cursurile Institutului din Smolnîi, pe care l-a absolvit cu medalia de aur în anul 1911. A petrecut apoi un an în Elveția, la Lausanne, după care s-a întors în locurile natale pentru a se ocupa de cai. În 1913 s-a căsătorit cu căpitanul I.S. Mihno. Izbucnirea Primului Război Mondial i-a dat peste cap toate planurile. Grav rănit în război, soțul a murit în brațele ei. A treia zi după această grea lovitură, ea a născut o fetiță. A lăsat-o în grija doicii și a guvernantei, iar ea a plecat la Petrograd, pentru a se înrola voluntar în armată. A reușit să obțină plecarea pe front.

Conform propriei dorințe, a fost trimisă cercetaș, unde a avut de îndeplinit numeroase misiuni deosebit de periculoase. Dintre acestea, cel mai dramatic moment a fost atunci când a nimerit într-o ambuscadă germană, în urma căreia un soldat a fost ucis, iar al doilea – grav rănit. A ignorat rana de la brațul său, și, sub ploaia de gloanțe, a reușit să ajungă la ambii, cărându-i în spate până acolo unde nu mai exista niciun pericol. Pentru fapta sa, a fost distinsă cu decorația „*Sf. Gheorghe*”.

În noiembrie 1916 a preluat comanda cercetașilor, iar în ianuarie 1917, regimentul de husari a fost trimis la odihnă în Basarabia. Aici, Maria află despre revoluția de la Petrograd, soldată cu răsturnarea regimului țarist. Deși în regimentul ei soldații nu au avut un comportament violent, la începutul anului 1918, husarii, în ținută de paradă, au început să părăsească regimentul, fără să știe cam ce ar putea să facă în viitor.

Recăsătorită cu colonelul Zaharcenko, care a primit comanda regimentului de voluntari, ea a devenit ordonanța acestuia. Grelele încercări prin care a trecut acest regiment, toate victoriile, dar mai ales înfrângerile în marșul lor spre Moscova, au marcat-o profund pe Maria. Grav rănit, colonelul Zaharcenko s-a stins din viață, chiar în brațele ei. Îi ura pe bolșevici. Această ură o îndemna să se alăture celor care doreau înlăturarea comuniștilor de la putere și pedepsirea lor exemplară.

În noiembrie 1920, Maria a fost din nou rănită. S-a pierdut de regiment. Cu mâinile și picioarele aproape degerate, a ajuns la Kerçi, unde s-a îmbarcat pe ultimul vapor care se îndrepta spre Constantinopol.

Nu bănuia că va intra în cu totul altă etapă a vieții ei, împărțând soarta disperată a miilor de refugiați. Mulți dintre ei erau ofițeri albgardiști sau simpatizanți ai acestora. A îndurat mari privațiuni: a cunoscut foamea, frigul, lipsa banilor, dar mai ales, și-a pierdut speranța că va putea ieși din starea de deznădejde. Nu mai putea lupta, nu găsea o altă modalitate de a se opune răului care cuprinsese întreaga țară.

În toamna anului 1921 ajunge cu un eșalon de cavalerie în Serbia și de acolo în Germania, unde se întâlnește cu căpitanul Gheorghe Radkovići, din armata lui Wranghel. Amândoi aflaseră că, la Berlin, ar exista un *Consiliu Monarhist Suprem*. Au luat legătura cu acesta și amândoi și-au mărturisit dorința de a se implica total în activitatea acestuia. Li s-au întocmit documente pe numele Schultz, urmând să primească *ordinul de luptă*.

La scurtă vreme, Maria a fost invitată de Nikolai E. Markov (1866-1945), unul dintre conducătorii mișcării monarhiste din emigrație, ales în 1921 președinte al Consiliului Monarhist Suprem. Acesta i-a încredințat Mariei o sarcină de mare răspundere: urma să plece la Moscova pentru a se convinge personal de loialitatea filialei din Moscova a Asociației Monarhiste a Rusiei Centrale (MOR), în vederea stabilirii unei legături permanente cu aceasta. Scopul era clar și univoc – pregătirea unei revolte armate antibolșevice în Rusia sovietică.

În momentul în care s-a transmis la Moscova informația că vor veni soții Schultz, cu depline puteri acordate de însuși generalul Kutepov, conducătorii filialei moscovite ale fictivei organizații monarhiste dădeau semne de neliniște. Înțelegeau că acești musafiri nepoftiți vin „în inspecție”, dar se întrezărea și o neașteptată posibilitate de a stabili, prin intermediul lor, o legătură directă cu generalul Kutepov, ba chiar mai mult, și o audiență la „viitorul țar”!

Soții Schultz (Maria și Gheorghe) au sosit cu întârziere, după un drum lung, anevoios, prin Polonia, unde aveau asigurată o „fereastră”, adică trecerea frontierei fără probleme. Au fost primiți cu căldură, fără să aibă nici cea mai mică bănuială că îmbrățișările erau ale cekiștilor și că, din acel moment, acțiunile lor erau sub controlul celor pe care voiau să-i distrugă. Maria era hotărâtă să se răzbune pe bolșevici, dorea acțiuni serioase, diversiuni, execuții, teroare. Treptat, ea era tot mai nedumerită de ce orice încercare de a trece imediat la fapte era stopată.

Pentru început, cei doi au primit sarcina de a vinde dulciuri într-un chioșc închiriat în piața centrală a orașului. În același timp, aveau și rolul de

„cutie poștală”: primeau scrisori de la ambasadele poloneză și estonă, pe care le transmiteau conducerii „TREST”. În plus, Maria asigura criptarea scrisorilor care trebuiau transmise în străinătate. Nu era o muncă ușoară, lua mult timp, necesita răbdare și perseverență.

Cekiștii au făcut totul pentru ca „nepoții”, cum erau ei porecliți, să fie ferm convinși că „TREST” este o organizație puternică, influentă, bine acoperită.

La Paris și la Berlin, „TREST” se bucura de multă încredere. O dovadă, în acest sens, a fost invitarea Mariei și a lui Iakușev la Paris pentru a se întâlni cu generalul Kutepov.

În iulie 1925, ei au trecut frontiera poloneză prin aceeași „fereastră” prin care intraseră în URSS. Au ajuns fără probleme la destinație. Kutepov l-a plăcut pe Iakușev. I s-a acordat o audiență și la viitorul țar Nikolai Nikolaevici. Reputația organizației fictive din Rusia a fost și mai mult consolidată.

După revenirea de la Paris, Maria Zaharcenko a primit o nouă misiune din partea conducerii „TREST”: atragerea unui spion britanic în Rusia Sovietică.

Conducerea OGPU, succesoarea CEKA, dorea să anihileze prin diferite mijloace persoanele antibolșevice *prea vocale* din Occident. Una dintre acestea era și Sidney Reilly, condamnat la moarte încă din anul 1918 pentru implicarea sa în acțiunile fostului ambasador britanic la Moscova, Robert B. Lokkard, care încercase să împiedice ieșirea Rusiei din război și încheierea păcii separate cu Germania

Reilly a fost unul dintre cei mai mari spioni din vremea sa. Biografia lui este atât de încurcată încât istoricii nu au reușit să o *descifreze* nici până astăzi. Unii biografi susțin că S. Reilly s-ar fi născut sub numele de Rosenblum în martie 1874 la Odesa, care făcea parte pe atunci din Imperiul Rus, în familia unui doctor evreu. Ar fi studiat chimia la Viena în perioada 1890-1893. Mai târziu a ajuns în Brazilia, unde a cunoscut un grup de exploratori britanici, pe care i-a scos dintr-o încurcătură în jungla amazoniană. Aceștia l-au invitat să meargă cu ei în Marea Britanie, unde l-au pus în legătură cu serviciile secrete. Din anul 1899, devine *Sidney George* Reilly și obține cetățenia britanică în urma căsătoriei cu o tânără văduvă, moștenitoarea unei averi consistente.

Reilly a fost extrem de activ în perioada Primului Război Mondial, când a efectuat cu succes zeci de misiuni, infiltrându-se în spatele liniilor inamice. Avea un curaj ieșit din comun, o inventivitate aparte, precum și o foarte mare încredere în sine, acceptând cele mai periculoase misiuni. Poate din aceste rațiuni a fost trimis în Rusia, cu misiunea de a găsi o soluție pentru răsturnarea regimului bolșevic. În acest sens, el a pus la cale un complot de asasinare a lui

Lenin. A reușit să intre în legătură cu doi bodyguarzi ai liderului bolșevic, pe care i-a mituit. Între timp, Fanny Kaplan l-a rănit pe Lenin în cunoscutul atentat din septembrie 1918, care a determinat adoptarea decretului *Despre Teroarea Roșie*, ce stipula o *teroare în masa împotriva dușmanilor revoluției*. Poliția secretă rusă i-a descoperit pe cei doi bărbați mituiți de Reilly, iar acesta a fost deconspirat, judecat și condamnat la moarte, în absență, întrucât reușise să fugă din țară. Cekiștii voiau acum să-i întindă o capcană și să-l atragă din nou în Rusia, iar Mariei i s-a încredințat această sarcină delicată, fără ca ea să-și dea seama de scopul real urmărit.

Maria, împreună cu soțul ei, a plecat la Paris pentru a-l întâlni pe S. Reilly. Acesta i-a primit și au vorbit despre activitatea „TREST”, considerată principala organizație a forțelor contrarevoluționare din Rusia Sovietică. Maria a fost suficient de convingătoare și, deși știa că a fost condamnat la moarte la Moscova, S. Reilly decide să revină în Rusia bolșevică. El sosește la 25 septembrie 1925. Se bucură de o bună primire, dar în momentul reîntoarcerii a fost arestat, întemnițat la Lubianka și executat la 5 noiembrie 1925.

Dispariția lui Sidney Reilly a stârnit destul de multă panică în Rusia, dar mai ales în străinătate. În mod paradoxal, operațiunea „TREST” nu a avut prea mult de suferit. Încă nu era bănuită originea sa reală: creație a serviciilor secrete bolșevice.

În 1926, Maria a plecat din nou la Paris, însoțită de un chimist care urma să verifice calitatea unui gaz otrăvitor, cu care se intenționa lichidarea în masă a delegaților la Congresul Sovietelor.

În sfârșit, Maria a început să aibă primele dubii față de Iakușev. Bănuia că acesta făcea un joc dublu, dar nu înțelegea dacă era vorba de acțiunea lui singulară sau de o acțiune colectivă. La începutul anului 1927, Maria a fost prevenită asupra originii operațiunii „TREST” de către un personaj care reușise să-i câștige încrederea, Stauniț Alexandr Oppperput, un leton provocator, arestat anterior de CEKA și determinat să colaboreze pentru combaterea contrarevoluției. Maria și Oppperput au trecut frontiera în Finlanda.

În aprilie 1927, organizația monarhistă fictivă din Rusia și-a încetat activitatea. Generalul Kutepov a primit vestea cu nedisimulată consternare. Dorea „*răzbunare nemăsurată*”. Ordinul lui era să se treacă la organizarea unor acțiuni teroriste pe teritoriul URSS. Indicația dată era să fie lichidați cât mai mulți sovietici obedienți noii orânduiri, cu deosebire cei din conducerea operațiunii „TREST”.

La începutul lunii iunie 1927, Radkovici și Maria, însoțiți de încă o persoană, s-au întors în URSS, pe filiera finlandeză, cu sarcina de a-i căuta pe cekiștii din conducerea „TREST”, pe care ar fi trebuit să-i „lichideze”.

„Teroriștii” încercau să se răzbune, dar nu aveau priceperea, îndemânarea, prezența de spirit a unor „profesioniști”. Au aruncat o bombă în clădirea CEKA, nimerind în Biroul de eliberare a permiselor. În învălmășeala produsă în primele clipe de după deflagrație, ei au reușit să se facă nevăzuți. Au fost depistați destul de repede. În momentul în care Radkovici a înțeles că nu mai există nicio soluție salvatoare, s-a sinucis. Aceași soartă a împărtășit-o și Maria.

Operațiunea „TREST” a furnizat mijloacele de penetrare de către cekiști a principalelor grupuri ale emigrației albe antisovietice și, totodată, a permis de jucarea unor acțiuni împotriva Puterii sovietice, în primii ani ai acesteia, inițiate de serviciile secrete din Marea Britanie, Franța, Polonia, Finlanda și țările baltice. Operațiunea „TREST” a intrat în istoria serviciilor secrete sovietice ca una din marile reușite ale cekiștilor la începutul activității lor, fiind și astăzi citată în manualele după care învață viitori spioni din Federația Rusă.

Pe Maria Zaharcenko-Schultz, istoria KGB o descrie ca fiind *un agent inconștient, manipulat în mod inteligent de cekiști. Un amestec de pasiune și naivitate, combinat cu abilitatea Mariei în a dobândi încrederea lui Kutepov și a lui Reilly au făcut-o să reprezinte una din piesele de bază ale operațiunii* (C. Andrew, O. Gordievski, *KGB. Istoria secretă a operațiunilor sale externe de la Lenin la Gorbaciov*, 1990).

În încheierea întâlnirii comemorative din 2017, la care s-a făcut referire la început, unul dintre vorbitori spunea:

„Ce să facem?! Autoritățile Federației Ruse au eroii lor, iar Rusia îi are pe ai săi! Atât timp cât autoritățile federale și serviciile lor speciale cinstesc în întreaga țară spioni și provocatori sovietici, Rusia se va ruga pentru eroii săi”.

AFACEREA SKRIPAL: REALITĂȚI ȘI SPECULAȚII

Alexandru Omeag

În orice anchetă judiciară, un profesionist în materie explorează toate pisteles și nu se limitează la una singură, urmărind să identifice mobilul crimei, mai ales al uneia premeditate, pentru a descoperi, în final, asasinul și, eventual, pe cel care a comandat crima. Cazul Skripal, ale cărui repercusiuni politice internaționale sunt extrem de importante, a ridicat o serie întrebări la care anchetatorii, politicienii, mass-media și opinia publică au formulat răspunsuri parțiale și neconcludente.

Este, într-adevăr, vinovată Federația Rusă și, dacă totuși nu, cine ar fi putut avea o motivație atât de puternică și mijloacele necesare pentru a planifica și executa o asemenea crimă? La aceste întrebări a încercat să răspundă recent, pe o rețea de socializare, generalul francez Dominique Delawarde, fost șef al Direcției „Planificare operațională – informații-război electronic” din Statul Major Interarme.

*

NOVICIOK, NOVICIOK...TRĂDĂTORU-I CU NOROC!

La 4 martie 2018, **Serghei Viktorovici Skripal** (66 ani), fost colonel al GRU (Serviciul de Informații al Armatei Federației Ruse) și fiica acestuia, Iulia, venită în vizită la tatăl său, au fost găsiți inconștienți pe o bancă dintr-un parc din apropierea unui centru comercial din Salisbury – Marea Britanie. Recrutat de englezi în 1995, cel în cauză a fost demascat, arestat și condamnat pentru trădare (2004) la 13 ani închisoare. În 2010, după un schimb de spioni între Rusia și SUA-Anglia, Serghei Skripal a plecat în Austria, stabilindu-se ulterior în Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord. Conform declarațiilor anchetatorilor britanici, ar fi fost vorba despre otrăvirea cu neurotoxina **Noviciok**.

Surse apropiate serviciilor secrete britanice susțin că neurotoxina ar fi fost plantată în bagajul Iuliei Skripal, impregnată într-un articol de îmbrăcăminte sau într-o trusă de cosmetice, iar cei doi s-ar fi contaminat atunci când fiica fostului agent și-a desfăcut bagajul în casa din Salisbury a tatălui său.

Pe de altă parte, analiști ai Agenției Centrale de Informații – CIA acreditează ideea conform căreia Noviciokul ar fi fost introdus în sistemul de ventilație al autoturismului lui Serghei Skripal.

Existența unui asemenea produs a fost confirmată pentru prima dată de disidentul rus Vil Mizaianov, fost chimist militar care, în 2007, a publicat în SUA o carte („*State Secrets*”), în care dezvăluie inclusiv formula chimică a neurotoxinei. Deși afirmațiile inginerului rus nu au fost confirmate de nicio altă sursă independentă, putem specula că, după această dată, Noviciok putea fi fabricat de oricine, nu numai de Federația Rusă.

De reținut că, într-un raport din 2013 al *Organizației pentru Interzicerea Armelor Chimice*, experți ONU din SUA, Marea Britanie, Franța, Federația Rusă și Germania au concluzionat că „*nu există informații suficiente pentru a se pronunța asupra existenței și proprietăților gazului Noviciok*”, iar în 2016 „*Royal Society of Chemistry*” confirma că „*indiciile despre un asemenea produs sunt cvasi-inexistente, iar compoziția rămâne necunoscută.*”

Minune, însă: anchetatorii britanici au reușit performanța de a identifica neurotoxina și pe producătorul acesteia (evident, Federația Rusă!!!) la scurt timp după incidentul de la Salisbury, un produs a cărui compoziție este necunoscută chiar de propriul lor laborator de analize specializate în acest domeniu!

Pe fondul impactului emoțional în opinia publică, politicienii britanici s-au grăbit să arate cu degetul spre Moscova, făcută responsabilă pentru acest „*atac împotriva Regatului Unit*”, și să expulzeze 23 de diplomați ruși. Mai mult, au refuzat să trimită un eșantion din produsul identificat către *Organizația pentru Interzicerea Armelor Chimice* și Rusiei, care și-a oferit sprijinul în identificarea compoziției și a originii neurotoxinei.

Paradoxal...Deși cei mai mulți chimiști, dintre care unii au lucrat la fabricarea neurotoxinei, afirmau că Noviciok este letal, medicii britanici au făcut, din nou, minuni, iar Serghei și Iulia Skripal sunt teferi și nevătămați. De fapt, autoritățile britanice i-au ferit de ochii publicului, spre deosebire de cazul Litvinenco, când s-au difuzat imagini din spital, cu agentul pe patul de moarte, otrăvit cu polonium-210. De ce au schimbat rușii ceva ce s-a dovedit extrem de eficient?

O primă impresie este că această afacere pare a avea unele dedesubturi ascunse. Isteria politico-mediatică declanșată imediat și pe toate canalele mass-media ne duce cu gândul la scenarii de genul „*miilor de morți*” de la Timișoara (decembrie 1989), orchestrarea afacerii cu „*armele de distrugere în masă*” ale regimului Saddam Hussein (2003), sau „*atacul cu gaze toxice*” de la Goutha din 2013. Timpul a demonstrat că pe baza unor asemenea dezinformări s-au

construit „*argumente*” pentru ingerințe externe, căderea unor guverne și/sau protejarea intereselor politico-strategice ale marilor puteri.

FEDERAȚIA RUSĂ – VINOVATĂ DIN OFICIU

Președintele Vladimir Putin poate fi catalogat în orice fel: KGB-ist, dictator, viclean (pentru a vorbi doar despre cele rele), dar nu și inconștient. Confruntat cu o serie de probleme extrem de sensibile generate de sancțiunile internaționale, implicarea în criza siriană și dosarul iranian, disputele cu Ucraina ș.a., cu doar două săptămâni înainte de alegerile prezidențiale și în perspectiva debutului campionatului mondial de fotbal organizat de Federația Rusă, liderul de la Kremlin a găsit momentul oportun (sic!) să decidă eliminarea unui trădător pe care el însuși l-a grațiat și care, oricum, nu mai reprezenta de mult o amenințare pentru Moscova? Nu trebuie să fii neapărat un expert în geopolitică pentru a găsi un răspuns credibil la o asemenea întrebare!

Să mergem, în continuare, pe „*varianta Rusia*”: Este oare posibil ca una dintre structurile autohtone de intelligence (Serviciul de Informații Externe – SVR, Serviciul Federal de Securitate – FSB, sau Serviciul de Informații al Armatei – GRU) să fi acționat pentru lichidarea fostului agent fără știrea/aprobarea președintelui Vladimir Putin? Puțin probabil. Ar fi fost un gest sinucigaș pentru oricare dintre conducătorii celor trei servicii, având în vedere consecințele politico-mediatică previzibile.

Insistăm cu „*Rusia vinovată*”: dar dacă, totuși, „băieții răi” din SVR (spionajul extern) ar fi acționat așa, de capul lor, pentru a da un nou semnal de avertizare potențialilor viitori trădători că „*oricând, oriunde și oricum vor fi găsiți și pedepsiți*”? Și această pistă este subțire. Suntem convinși că dacă se dorea într-adevăr lichidarea lui Serghei Skripal rușii nu o făceau în văzul lumii, lăsându-și victima în viață, la vedere, pe o bancă într-un parc. Și apoi, dacă tot doreau să-l lichideze, de ce au așteptat 8 ani și de ce au ales un moment care denotă un amatorism rar întâlnit la un serviciu secret?

Și, dacă mai zăbovim puțin în arealul post-sovietic, ce părere aveți de ideea unui asasinat comandat de structuri mafiote ruso-ucrainene în spatele cărora se află foste cadre ale defunctului KGB? Posibil, dar puțin probabil!

Dacă părăsim (nu excludem!) pista cu implicarea Kremlinului și ținând cont de isteria rusofobă politico-mediatică provocată de cazul Skripal am putea concluziona că avem de-a face cu o operațiune de manipulare vizând creșterea tensiunilor dintre Uniunea Europeană și Federația Rusă și pregătirea opiniei publice pentru înăsprirea sancțiunilor economice la adresa Moscovei.

Într-o asemenea logică, generalul francez Dominique Delawarde sugerează că doar trei țări ar fi avut motive, dar și capacitatea de a acționa pe teren și în mediile politico-mediatică britanice pentru a organiza o operațiune

„sub steag străin” de o asemenea anvergură, care să incrimineze Federația Rusă.

FILIERA ISRAELIANĂ

Pe frontul sirian, alianța evidentă dintre Rusia, Iran și mișcarea šiită Hezbollah pentru susținerea regimului Bashar al-Assad irită în mod vizibil autoritățile de la Tel Aviv, iar presa israeliană reflectă pe larg această stare de fapt. Existența acestei alianțe, în care pilonul de bază este Moscova, blochează, în continuare, planurile israeliano-americane de dezmembrare a Siriei, ca nou pas în remodelarea geopolitică a Orientului Mijlociu.

Vizitele periodice la Moscova ale premierului Benjamin Netanyahu (*cea mai recentă în mai 2018*) și negocierile cu Vladimir Putin nu au reușit să-l facă pe liderul de la Kremlin să renunțe la sprijinirea regimului Bashar al-Assad, singura soluție fiind creșterea presiunilor externe menite să-l „înmoaie” pe prea-puternicul țar.

Israelul dispune de o diasporă bogată și puternică, precum și de numeroși **sayanim**, care oferă agenților Mossad o capacitate considerabilă de acțiune oriunde în lume, în mod deosebit în SUA și Marea Britanie.

Termenul de SAYANIM (singular sayan) a fost folosit prima oară de către Meir Amit, directorul Mossad între 1963- 1968 și în ebraică înseamnă „ajutor voluntar de la evrei”. De exemplu, un sayan care lucrează la o firmă de închiriat automobile va furniza unui ofițer Mossad un vehicul fără actele legale necesare închirierii (actul de identitate, permisul de conducere, cartea de credit etc.), un sayan de la un hotel va oferi cazare fără actele de rigoare, un bancher sayan va descuria ușa băncii în afara orelor de program și va furniza banii necesari, un medic sayan va acorda ajutor medical, tratând o rană de glonț, fără informarea poliției etc. După unele surse, în prezent sunt peste 6.000 de persoane sayan în Anglia și aproape 20.000 în SUA.

Diaspora evreiască controlează mijloace mass-media influente, dar și politicieni de vârf, știut fiind că mulți șefi de stat au beneficiat de suport financiar consistent în campaniile electorale. De asemenea, Mossad nu ezită să se lanseze în operațiuni clandestine oriunde interesele Israelului o cer, pentru că agenții evrei știu că beneficiază de suport financiar, politic și mediatic în țara în care operează.

SUA, UNICA SUPERPUTERE, ÎȘI VEDE AMENINȚATĂ SUPREMAȚIA...

Pe plan internațional, în majoritatea zonelor fierbinți de pe glob, diplomația rusă a pus deseori sub semnul întrebării statutul de unică superputere autoasumat de neoconservatorii americani (democrați și/sau republicani deopotrivă!). Inițiativele politico-diplomatice, dar și înțelegerile în domeniul economic și, posibil, militar dintre țările emergente (BRICS) sau cele ale Organizației de Cooperare de la Shanghai, ambele aflate sub umbrela

Rusiei și Chinei, îngrijorează în mod evident Administrația Trump, care a plasat deja cele două mari puteri în fruntea listei cu amenințări din Strategia de apărare a SUA.

Pe de altă parte, alianța Moscova-Teheran și bunele relații dintre Rusia și Turcia fac ca Statele Unite să piardă treptat controlul total asupra Orientului Mijlociu, ceea ce ar putea reprezenta un risc la adresa aliatului strategic al SUA în regiune: statul Israel. O asemenea perspectivă este de neacceptat pentru *American Israel Public Affairs Committee*, cea mai puternică companie de lobby din SUA, care dictează, de altfel, strategia externă americană în raporturile cu statul evreu.

Statele Unite doresc să evite cu orice preț o posibilă apropiere între Uniunea Europeană și Federația Rusă și, într-o primă etapă, să blocheze realizarea gazoductului Nord Stream 2, care ar pompa gaze rusești mai ieftine spre bătrânul continent și ar afecta astfel interesele companiilor americane din domeniul resurselor energetice.

Cu alte cuvinte, *provocarea unei crize majore între Bruxelles și Moscova nu pare străină de jocurile și aranjamentele strategilor de la Langley și Pentagon*, aliniate voinței Administrației americane, care a cerut maximă presiune, chiar amenințătoare, asupra Rusiei.

ULTIMUL PE LISTA SUSPECTILOR: PERFIDUL ALBION

Serviciile secrete ale Majestății Sale ar putea fi implicate în cazul Skripal independent sau în cooperare cu CIA și Mossad, liantul fiind Ambasada israeliană din Londra, cu conexiuni și influență în mediile politice și mass-media britanice. Ca și în afacerea cu armele irakiene de distrugere în masă, este posibil ca MI-5 și MI-6 să fi dat o mână de ajutor colegilor lor din Agenția Centrală de Informații.

Controversată și deseori contestată, Theresa May știe de la predecesorii săi din Downing Street 10 că fluturarea pericolului rusesc a fost în mod tradițional favorabilă conservatorilor și avea nevoie de o sensibilizare a opiniei publice față de „*dușmanul comun*”, chiar unul inventat sau resuscitat!

Ca urmare, pista „*Regatul Unit*”, acționând în nume propriu sau în contul unui aliat strategic, nu poate fi exclusă a priori. Pentru că dacă presupunem că rușii nu mai voiau să audă de trădător, pentru britanici acesta mai avea o misiune de îndeplinit: aceea de „*agent de unică folosință*” în organizarea unei provocări antiruse.

În finalul analizei sale, *generalul Dominique Delawarde* constată că pista cu Rusia aflată la originea unei tentative de asasinat neprofesionist executate și într-un moment prost ales este puțin credibilă, iar o mare parte a opiniei publice europene a realizat deja acest lucru. În concluzie, expertul

francez se ferește să indice „*un vinovat, pe care nimeni nu-l va afla niciodată.*”

DAR DACĂ, TOTUȘI, A FOST MÂNA MOSCOVEI?

În mod normal, *un trădător care a fost grațiat și inclus într-un schimb de spioni nu ar trebui să se teamă că viața i-ar putea fi pusă în pericol de țara din care a plecat.* Și atunci, care este adevărul în cazul lui Serghei Skripal? A încălcat Federația Rusă regulile nescrise ale spionajului?

Un răspuns la o asemenea întrebare îl găsim în paginile magazinului de investigații „*Respekt*” din Praga. În opinia jurnaliștilor cehi, *Moscova ar fi decis să-și elimine fostul agent întrucât acesta nu ar fi respectat înțelegerile convenite în momentul grațierii,* respectiv să nu se implice în nicio activitate de intelligence care ar afecta interesele Federației Ruse.

Potrivit publicației citate, Serghei Skripal călătorea frecvent în țările Europei Centrale și de Est, mai ales în Cehia și Estonia, cu acordul și sprijinul Secret Intelligence Service (MI-6), pentru a oferi consultanță de specialitate structurilor locale de intelligence, în ceea ce privește metodele și mijloacele folosite de spionajul rus în statele Alianței Nord-Atlantice. În acest fel, Secret Intelligence Service realiza un dublu scop: pe de o parte cultiva relații de cooperare cu serviciile partenere, iar pe de alta îi asigura mijloacele de subzistență defectorului șomer.

Contactele colonelului Serghei Skripal cu serviciile de contrainformații din Cehia și Estonia s-au realizat în secret, pentru a-l proteja pe dublul-agent de iscoadele din Iasenevo (Cartierul general al *Slujba Vneșnei Razvedki-SVR*, spionajul rus). Se pare, însă, că *deplasările frecvente și mai ales contactele trădătorului din Cehia și Estonia au fost depistate și ulterior monitorizate de spionajul rus și ... până la decizia finală nu a mai trecut mult timp. În lumea spionajului, orice este posibil!*

**CULTURA DE SECURITATE,
CULTURA POLITICĂ**

450 DE ANI DE LA EDICTUL DIETEI DE LA TURDA: NEADEVĂRURI, BATJOCURĂ ȘI CINISM

Dorin Suciu

Sâmbătă, 13 ianuarie 2018, cu ocazia împlinirii a 450 de ani de la proclamarea așa-numitului Edict de la Turda, episcopii bisericilor tradiționale maghiare din Transilvania au elaborat un document prin care cer parlamentelor României și Ungariei, precum și Parlamentului European ca data de 13 ianuarie să fie marcată drept „*Ziua Libertății Religioase*”. „*Noi, conducătorii cultelor evanghelice-luterane săsești și maghiare, reformate și unitariene din Transilvania, propunem ca Parlamentul României să adopte o Rezoluție Solemnă privind însemnătatea istorică a Edictului de la Turda emis de către Dieta Transilvaniei în anul 1568. Întrucât Edictul de acum 450 de ani exprimă năzuința spre pacea interconfesională, iar conviețuirea națiunilor coexistente din Transilvania (?! s.n.) este o realitate istorică importantă, solicităm Parlamentului României să declare Edictul de la Turda ca fiind o valoare socială și spirituală de importanță fundamentală, și să statueze data de 13 ianuarie ca Zi a Libertății Religioase. Solicitarea este adresată și Parlamentului Ungariei și Parlamentului European*”.

În 13 ianuarie 1568, la Turda, Dieta Transilvaniei a proclamat prin lege toleranța religioasă și libertatea conștiinței, se arată în document. „*Edictul izvorât din ideile Reformei a garantat consolidarea protestantismului, dar a recunoscut tacit și existența altor confesiuni. Astfel, pe lângă religia romano-catolică, și-au câștigat existența instituțională alte trei religii recepte, cea luterană, reformată și unitariană. Ulterior, în spiritul Edictului de la Turda, au fost adoptate legi datorită cărora în următoarele decenii s-a consfințit și existența credinței ortodoxe ca religie tolerată, în sensul pozitiv al cuvântului (s.n.)*.” Această ultimă aserțiune este un neadevăr flagrant, ca să folosesc o formulare eufemistică, și voi demonstra acest fapt mai jos. Deocamdată, trebuie arătat că adunarea Dietei întrunită la Turda în 1568 pecetluia definitiv statutul de națiune tolerată al românilor ortodocși din Transilvania. Astfel, ea stabilea că, alături de cele trei religii de stat «recepte» - catolicismul, luteranismul și calvinismul - mai este recunoscută a patra, unitarianismul,

considerat în Europa aceluși timp o erezie pentru că nega Sfânta Treime și originea divină a lui Iisus Cristos. În ceea ce privește religia ortodoxă, cu toată proclamarea formală a libertății de credință, ea rămânea pe mai departe doar o religie tolerată, în acest fel menținându-se pentru populația majoritară românească o condiție cetățenească inferioară!

Marele istoric David Prodan pune degetul pe rană în cartea sa „*Supplex libellus valachorum*”. „Recunoscând religiile recepte, Dieta de la Turda interzicea orice altă inovație religioasă (...) cu aceasta se stabileau cele patru religii legale: catolică, calvină, luterană și unitariană. (...) ele erau religiile celor trei națiuni etnice, ale ungarilor, secuilor și sașilor. Rămânea pe dinafară, acum, religia ortodoxă. *Sistemul politic se completează, se definitivează, se așează pe trei națiuni și patru religii recepte. (...) Națiunile și religiile constituționale lăsausă acum pe dinafară întreg poporul român, și mai precis, ortodox*”. Hotărârea Dietei de la Turda se datorează în mare parte principelui Transilvaniei, Ioan Sigismund Zápolya, care, după ce a fost pe rând catolic, luteran și calvin, s-a convertit la unitarianism sub influența lui Giorgio Blandrata, medicul său personal și promotor al acestui curent radical al reformației. Departea de a fi fost un semn de toleranță religioasă, recunoașterea unitarianismului era înlesnită de motive politice, pentru că el se opunea cu tărie habsburgilor catolici care încercau să-și extindă dominația în Transilvania, pe când nobilii unguri, secui și sași preferau să-și păstreze privilegiile chiar rămânând sub suzeranitate turcească!

Revenind la aserțiunea din documentul semnat de episcopii bisericilor tradiționale maghiare din Transilvania cu privire la faptul că „(..) în spiritul Edictului de la Turda, au fost adoptate legi datorită cărora în următoarele decenii s-a consfințit și existența credinței ortodoxe ca religie tolerată, în sensul pozitiv al cuvântului (!)” este suficient să citez din câteva documente ale vremii. Primul, votat cu un secol mai târziu, în 1669, tot de Dieta Transilvaniei, cuprindea legile „*Aprobatae et compilatae*”. Acestea prevedeau în continuare că „*Românii sunt tolerați numai, și aceasta numai provizoriu (pro tempore), în această țară, atât timp cât va plăcea principelui domnitor și nobililor*” (*Usque bene placitum principum et regnicolarum*). În ceea ce privește faptul că, în urma Edictului Dietei de la Turda, Transilvania ar fi devenit tărâmul libertății religioase și al toleranței interconfesionale, există un al doilea document: un decret privind orașul Târgu-Mureș, emis cu două secole (!) mai târziu - „*Leges sen decreta opidi Szekeley Vásárhely*”. El arată că „*În anul 1759, ziua 15 a lunii decembrie, fiind adunare festivă, atât a marelui consiliu cât și a comunității celor o sută de bărbați, s-a hotărât că (...) orice om de neam valah (deci nu numai de religie ortodoxă! s.n.) nu poate, cu niciun preț, cumpăra proprietate în oraș, ba nu poate căpăta nici pământ din hotarul*

oraşului, fie acesta de fânaţ sau arător; nimeni din cetăţenii oraşului să nu-i ajute să prospere, ori să-i primească la lucru şi cu atât mai vârtos să nu le dea loc să se aşeze în oraş (...) ci să-i denunţe primarului. Cei care vor contraveni acestui ordin, vor fi aspru pedepsiţi.”

Peste încă aproape un secol, la 29 mai 1848 o altă Dietă, cea de la Cluj, va declara că în Transilvania există o singură naţiune, cea maghiară, şi proclamă unirea acesteia cu Ungaria. *Anexarea la Ungaria*, fără să țină cont de dorinţele şi protestele celorlalte două naţiuni, românii şi saşii, a unui teritoriu care nu-i aparţinuse niciodată, a constituit germenele unui război civil nimicitor. În cursul său, conform istoricului Gelu Neamţu, „ca expresie a intoleranţei religioase au fost arse complet 41 de biserici ortodoxe şi 30 de biserici greco-catolice, iar 12 biserici greco-catolice arse parţial, numai pentru că erau româneşti.” 319 biserici ortodoxe şi 396 biserici greco-catolice au fost jefuite în întregime. (*“Religia română” în Transilvania 1848-1849*, Ed. Argonaut, 2010, p. 27.)

Nu va trebui să se împlinească veacul, când în anul 1940, în partea de Transilvanie „retrocedată” Ungariei prin Dictatul de la Viena în judeţele Covasna, Harghita, Mureş şi Bihor vor fi distruse prin dărâmare, dinamitare şi incendiere bisericile ortodoxe din Vârghiş, Biborţeni, Racoşul de Sus, Herculan, Doboşeni, Comolău, Căpeni, Ocland, Crăciunel, Mereşti, Borsec, Sălard şi bisericile greco-catolice din Boroşneul Mare, Filia, Ilieni, Aldea, Mărtiniş, Pănet şi Ditrău. Alte 32 de biserici ortodoxe şi greco-catolice din judeţele Covasna, Harghita, Mureş, Sălaj, Cluj, Bihor şi Satu Mare au fost devastate şi jefuite. Cam atât deocamdată despre viziunea episcopilor bisericilor tradiţionale maghiare din Transilvania, acea Transilvanie care ar fi devenit prin Edictul din 1568 al Dietei de la Turda „*tărâmul libertăţii religioase şi al păcii interconfesionale*” şi despre „*convieţuirea naţiunilor coexistente din Transilvania* (care) *este o realitate istorică importantă.*”

Nu încapă îndoială că dacă ziua de 13 ianuarie - data în care Dieta de la Turda a decis ca ortodoxia şi cu ea întregul popor român din Transilvania să aibă statut de toleraţi, va deveni prin votul Parlamentului României „*Ziua Libertăţii Religioase*”, faptul va reprezenta un nou pas spre Europa. Spre Europa Evului mediu... Iar dacă Parlamentul nu va aproba propunerea episcopilor bisericilor istorice maghiare din Transilvania, va fi foarte clar că România nu respectă drepturile religioase, îndeosebi pe cele ale minorităţilor şi, în general, valorile europene. (sic!)

ISTORIA LA TIMPUL VIITOR – America între puterea soft și puterea hard

Constantin Crânganu⁸

Să ne imaginăm că tocmai am pășit în secolul al XXII-lea. Să ne mai imaginăm un profesor de istorie, undeva pe glob, care le dă un extemporal elevilor săi cu tema următoare: *„Numiți câteva dintre cele mai importante invenții sau inovații care au marcat economic începuturile secolului al XXI-lea, la fel de mult cum avionul, Fordul Model-T și penicilina au definit secolul al XX-lea ori motorul cu aburi, locomotiva și sonda de petrol au definit secolul al XIX-lea.”*

Probabil că elevii anului 2101 vor alege între iPod (2001), Facebook (2004), YouTube (2005), Twitter (2006), Phone (2007), Google Android (2007), Amazon Kindle (2007), iPad (2010), IBM Watson (2011), automobilul fără șofer (2012) și lista poate continua. Oricare dintre opțiunile enumerate au fost/sunt tehnologii revoluționare care au zguduit din temelii status quo-ul primilor ani ai secolului curent, creând produse complet neașteptate, cu succes planetar, și dezvoltând industrii complet noi.

Să ne gândim doar la ce s-au întâmplat în ultimii 10 ani, de când Steve Jobs a prezentat lumii primul iPhone: o imensă mulțime de oameni de pe toate continentele a avut dintr-o dată acces la GPS, text messages, selfies, muzică și alte minunății. Practic, vechile telefoane fixe s-au împușinat semnificativ, iar cele publice, cu fise, au dispărut aproape complet, devenind piese de muzeu sau recuzită din filmele secolului precedent.

Dar revoluția telefoanelor inteligente (Apple și Google) n-ar fi fost triumfătoare în absența unei alte invenții pe care foarte puțini dintre noi și-ar fi imaginat-o cu zece ani în urmă: aplicațiile mobile. Telefoane fără fir au existat și spre sfârșitul secolului trecut, dar dacă pronunțai aplicații pe telefon, doar câteva laboratoare IT ar fi putut să-ți spună ce înseamnă. Este din nou meritul uriaș al genialului Steve Jobs care, deschizând în iulie 2008 primul magazin virtual de aplicații mobile pentru iPhone, a provocat un tsunami comunicațional pe care îl trăim cu toții astăzi. Aplicațiile mobile au ajuns în prezent o industrie de 100 miliarde dolari și o componentă intrinsecă a vieții noastre de zi cu zi. Instalate, majoritatea gratuit, pe telefoanele inteligente, ele

⁸ Profesor de geofizică și geologia petrolului la Graduate Center și Brooklyn College - The City University of New York.

au creat noi oportunități de servicii pentru sute de mii de oameni, au concurat cu succes monopoluri urbane de lungă tradiție (de exemplu, transporturile), au revoluționat modul cum citim știri, e-mailuri, ori mesaje de pe rețelele de socializare, cum comandăm o pizza sau facem o programare la doctor.

A doua posibilă întrebare a imaginarii extemporal ar putea fi următoarea: „Care este țara care a produs în doar 12 ani toate invențiile și inovațiile menționate de voi?” Răspunsul corect nu este Uniunea Europeană, nici China, nici Rusia, nici Japonia, nici India, nici Canada. Răspunsul corect este: Statele Unite ale Americii.

PUTEREA SOFT VS. PUTEREA HARD

Cele mai importante revoluții tehnologice de la începutul secolului al XXI-lea au avut loc în SUA. Și această realitate incontestabilă îmi oferă acum prilejul să aduc în discuție raportul dintre puterea soft (*soft power*) și puterea hard (*hard power*) a Statelor Unite.

În 1990, Joseph S. Nye, profesor de relații internaționale la Universitatea Harvard, a inventat termenul *soft power* pentru a denumi *abilitatea de a obține ceea ce vrei prin atracție în loc de coerciție sau plăți*. Conform lui Nye, puterea soft este exercitată de către o națiune prin trei coordonate: cultură, valori și modul său de viață, în contrast cu cea asociată constrângerii militare, economice sau politice (puterea hard sau dură). Împreună, cele două tipuri de putere au făcut din Statele Unite o forță semnificativă în geopolitica mondială.

După cel de-al Doilea Război Mondial, când puterea sa hard a jucat rolul decisiv în obținerea victoriei militare, America a făcut uz intens de puterea sa soft: planul Marshall a repus Europa în stare de funcționare, ori instituțiile internaționale cele mai importante – Națiunile Unite, Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional și Organizația Mondială a Comerțului – au fost stabilite cu masiv ajutor american, reprezentând structura de rezistență a sistemului geopolitic global. În timpul Războiului Rece, puterea de atracție a ideilor, valorilor și politicilor americane a motivat pe cei care trăiau dincolo de Cortina de Fier să se opună hegemoniei Uniunii Sovietice. Posturile de radio *Europa Liberă* și *Libertatea*, finanțate de Washington, erau ascultate de 70-80% din locuitorii din Europa de Est. Dărâmarea zidului Berlinului și implozia Uniunii Sovietice au avut loc fără ca Statele Unite să tragă un singur foc de armă. *Puterea soft americană a câștigat Războiul Rece.*

Prezența culturală a Uniunii Sovietice în Praga, Budapesta și Varșovia s-a evaporat brusc în momentul retragerii ultimului soldat rus. În schimb, cultura americană nu a avut și nu are nevoie de nicio armă pentru a călători și a găsi audiență entuziastă pe mapamond.

Cele mai bune universități din lume, cu cele mai multe Premii Nobel, se găsesc în America. Schimburile educaționale, prin care peste un milion de elevi, studenți, profesori și cercetători din lumea întreagă vin și se perfecționează anual în Statele Unite, sunt o componentă majoră a puterii soft americane. După cel de-al Doilea Război Mondial, Senatorul J. William Fulbright a introdus programul de schimburi educaționale care-i poartă numele și operează astăzi în 155 țări. Am avut marea onoare ca, în 1992, să fiu ales primul fulbrighter din România post-comunistă și să încep o nouă carieră la University of Oklahoma.

Exporturile culturale americane se constituie, probabil, în cea mai populară formă a puterii soft. Ceremoniile anuale de decernare a Premiilor Oscar atrag între 30 și 50 milioane de telespectatori. Din cele 200 filme de top, care au realizat cele mai mari încasări de-a lungul timpului, numai cinci sunt străine: „*The Full Monty*” și „*Skyfall*” (Marea Britanie), „*Life Is Beautiful*” (Italia), „*Spirited Away*” și „*Howl's Moving Castle*” (desene animate din Japonia); restul sunt americane.

Dacă două treimi din afișele de film poartă un titlu american în Europa (chiar și în Franța), dominația este și mai mare atunci când vine vorba de cărți traduse. În 2003, pentru fiecare carte germană tradusă în SUA, au fost traduse în germană nouă cărți americane. Muzica jazz, rock, folk sau hip-hop, născute în America, au cucerit generații după generații de interpreți și fani de pe toate meridianele, inclusiv din România. Când în România anilor 1980 au fost îmbuteliolate, sub licență, primele sticle cu Pepsi Cola, a fost un șoc general prin comparație cu băuturile locale (Brifcor, CiCo). Similar, celebrele restaurante fast-food americane – McDonald, Burger King, KFC etc., ori cafenele Starbucks au fost și sunt ambasadorii americani cu un mare impact socio-cultural pe toate continentele.

Punând la un loc toate elementele puterii soft americane, enumerate incomplet mai sus, se obține o imagine în filigran a ceea ce se cheamă *American dream*. Este visul care a atras și încă atrage valuri de emigranți de peste țări și mări. Încă nu am auzit de vise similare în cazul altor țări (*Russian dream, Chinese dream, Indian dream etc.*). Chiar și vedetele mediatice americane, care au declarat public intenția lor aprigă de a emigra dacă Donald Trump ajunge Președinte, și-au schimbat între timp părerea și au rămas bine-mersi tot aici.

FRACTURAREA HIDRAULICĂ – O COMBINAȚIE PUTERNICĂ ÎNTRE PUTEREA SOFT ȘI PUTEREA HARD AMERICANĂ

Cred că, dintre toți autorii români, am publicat cele mai multe articole despre fracturarea hidraulică a argilelor gazeifere și petrolifere, inclusiv o carte. Deși am analizat detaliat și din diverse unghiuri revoluția argilelor, subiectul nu

este încă epuizat. Mai sunt elemente cu o semnificație specială pe care nu le-am abordat până acum. Un exemplu este prezentat în continuare.

Cu un deceniu în urmă, era de *bon ton* să afirmi că lumea a rămas fără petrol și să plângi cu lacrimi de crocodil pe umărul Statelor Unite, văzute ca un simplu spectator pe piețele energetice. Puterea hard americană era amenințată să-și diminueze forța din cauza dependenței de importurile de petrol și gaze.

Criza financiară din 2008 și îndoiala pe care a produs-o în legătură cu modelul economic american, politica disfuncțională a administrației Obama și cei peste zece ani de război în Afganistan și Irak au motivat adversarii Americii să cânte prohodul erei americane.

În 2009, ziarul oficial chinez *People's Daily* a scris sub titlul *Hegemonia SUA se termină. Începe era multipolarității globale*: „Cel puțin un lucru este sigur: Forța Statelor Unite este într-un declin a cărui viteză este așa de fantastică încât depășește orice închipuire.” În 2010, ziarul german *Der Spiegel* caracteriza Statele Unite ca fiind o supraputere în declin, al cărei vis american a devenit un coșmar, măcinată de disperare, lipsa speranțelor și pesimism. În 2011, vorbind într-o tabără de vară pentru tineret, președintele rus Vladimir Putin a descris americanii astfel: „Trăiesc dincolo de posibilitățile lor și își mută o parte din problemele lor pe spinarea economiei mondiale. Trăiesc ca niște paraziți de pe urma economiei mondiale și a monopolului dolarului lor.”

În 2018, omenirea produce mai mult petrol ca niciodată, iar Statele Unite sunt producătorul mondial nr. 1 de petrol și gaze. O realitate neașteptată pe care spectatorii manipulați fără milă de filmul propagandistic *Gasland* nu au întrevăzut-o nici în visurile lor cele mai negre.

Am fost puternic surprins să constat că unul din cele mai dure bastioane ale fracktivismului, *The New York Times*, a capitulat fără condiții în decembrie 2017 și, prin editorialistul Bret Stephens, a proclamat fracturarea hidrolică drept cea mai importantă inovație care definește economic începuturile secolului al XXI-lea. Iar în ediția de luni, 29 ianuarie 2018, sub un titlu semnificativ – *Oil Boom Gives the U.S. a New Edge in Energy and Diplomacy* – același ziar folosește pentru prima dată expresia revoluția argilelor fără a mai recurge la peiorativul fracking! Să vezi și să nu-ți crezi ochilor!!

Încă o dată, ca un Phoenix irepresibil, America a fost capabilă să inventeze și să inoveze o revoluție tehnologică prin care să inaugureze o nouă eră energetică. Abundența de petrol și gaze produse prin fracturarea hidrolică, coroborată cu forajul orizontal dirijat, analizele microseismice, metodele de inteligență artificială și multe alte componente, a dat puterii dure americane un impuls viguros care s-a propagat ca un tsunami și în puterea sa soft.

Boomul energetic american a devenit un antidot puternic pentru contracararea ideii de declin american și concedierea bocitoarelor de serviciu din multe țări. Prin simpla lui natură, boomul a subliniat încă o dată, dacă mai era nevoie, vitalitatea sectorului privat american, abilitatea țării de a inova și reziliența economiei americane – elemente care multă vreme au făcut America atrăgătoare pentru străini.

Adoptarea fracturării hidraulice pentru extragerea petrolului și a gazelor naturale în cantități greu previzibile cu un deceniu în urmă a transformat una dintre vulnerabilitățile durabile ale Americii într-un avantaj strategic.

Scăderea prețurilor petrolului și gazelor (de la peste \$100/baril până la sub \$60/baril) a stabilizat economia Europei, a ajutat Japonia să gestioneze consecințele dezastrului nuclear de la Fukushima, a permis Chinei să își urmărească mai agresiv noua strategie a „*drumului mătăsii*” din Eurasia și a slăbit perspectivele Rusiei de a deveni o superputere energetică.

Fracturarea hidraulică a permis Statelor Unite să impună sancțiuni împotriva Iranului fără ca piețele de petrol să sufere și tot fracturarea hidraulică a ajutat Statele Unite să obțină reduceri istorice ale emisiilor sale de CO₂ chiar și fără a fi membru activ al Acordului Climatic de la Paris.

În loc să trăim în era „*limitelor de creștere*” și a diminuării posibilităților, enunțate cu mare pompă de bocitoarele apocaliptice din anii 1970, realitatea dovedește că trăim azi într-o eră de supraabundență energetică, în care Statele Unite sunt din nou liderul mondial.

Aprecierea mediului instituțional unic al Americii și a piețelor sale de capital a crescut pe măsură ce alte țări au încercat să reproducă revoluția americană a energiilor neconvenționale. Gregory Zuckerman, autorul cărții *The Frackers The Outrageous Inside Story of the New Billionaire Wildcatters*, a spus: „*Când stau de vorbă cu străinii, ei sunt mai impresionați decât americanii de această renaștere. Ei sunt convinși că așa ceva se putea întâmpla numai în America.*”

Puterea soft americană a încercat să-și promoveze ideile despre avantajele economice și geopolitice ale fracturării hidraulice și dincolo de granițele sale, în special în Europa, ale cărei producții de petrol sunt în scădere, iar alimentarea cu gaze naturale suferă presiuni și șantaj politice cronice din partea Rusiei.

Marile companii americane de profil – precum *ExxonMobil*, *Chevron* ori *Marathon* – au fost încurajate de administrația Obama să înceapă lucrări preliminare de prospectare a eventualelor resurse neconvenționale din Europa. Dar geologia nefavorabilă, lipsa drepturilor minerale, restricții ecologice și, mai ales, mișcări fracktivistice bine organizate și finanțate au zădărnicit chiar și

stadiile preliminare de inventariere a acestor resurse. Practic, companiile americane au început să lucreze numai în Polonia, Ucraina și România.

Parcă pentru a confirma încă o dată excepționalismul său istoric, România – care în 1989 a fost unica țară europeană unde comunismul a fost răsturnat prin violențe soldate cu numeroase victime, în 2014 a fost unica țară europeană unde fracturarea hidrocarburilor s-a încheiat după violențe contra firmei americane Chevron.

CONCLUZII

Măreția unei țări și locul ei în cartea de istorie a lumii depind direct de amestecul inefabil al celor două tipuri de manifestări, *puterea soft* și *puterea hard*. Dacă una dintre cele două este în suferință, recursul la cealaltă este, uneori, salvator.

Când Franța a fost rapid înfrântă și ocupată de Germania în 1940, puterea sa dură a devenit o glumă tragică. În aceste condiții, moralul francezilor nu se putea reface decât prin invocarea unei componente a puterii soft. De aceea, generalul Charles de Gaulle și-a îmbărbătat compatrioții cu vădită mândrie patriotică: „*O țară care produce peste 365 sortimente de brânză nu poate pierde războiul!*” Desigur, brânza o fi fost importantă în eliberarea Franței după patru ani de ocupație, dar fără eforturile materiale uriașe și sacrificiile miilor de soldați și ofițeri americani pe plajele din Normandia e greu de spus care ar fi fost rezultatul concret al brânzei franceze. Puterea militară americană a fost mai *dură* decât toată brânza *moale* a Franței la un loc.

Parafrazându-l pe generalul francez, aș spune că o țară care, doar într-un deceniu a acumulat o putere soft fără egal printre celelalte țări ale globului, nu se poate teme de judecata istoriei. Dominația americană globală, de la industria filmului la muzică tânără, la aparatele inventate de Apple, la folosirea inteligenței artificiale și a dronelor, la terapia genetică etc., etc., este în afara oricărui dubiu. Dacă forța militară devine mai dificilă și mai puțin recomandabilă pentru a rezolva problemele globale, nevoia de a folosi forța soft pentru a avansa interesele Statelor Unite nu poate decât să crească.

În acest context, triumful revoluției argilelor este diamantul coroanei americane de lider energetic necontestat și o parte importantă a puterii sale hard și soft, totodată. Pentru că energia este singura monedă universală (*The currency of the world is not the dollar, it's the joule*) cu reprezentări multiple, ale căror transformări asigură evoluția ascendentă sau descendentă a unei societăți.

De la începutul secolului al XXI-lea, ne-am deplasat de la o lume care a fost dominată de teama secăturii energetice la o realitate a supraabundenței energetice. Și, subliniez încă o dată, aceasta translație miraculoasă se datorează

puterii ingenuității și inovațiilor americane. Statele Unite ale Americii vor putea privi lumea viitorului și prin lentila politicii sale energetice, nu doar prin lentila politicii externe.

Președintele Trump a vorbit deja despre *dominanța energetică* a Americii ca despre un bun valoros, care poate fi folosit drept instrument strategic. Este vorba despre o schimbare cu 180 grade în geopolitica americană și impacturile se simt de jur împrejurul lumii. Revoluția argilelor – motorul dominanței energetice americane – contribuie nu doar la creșterea securității energetice a Statelor Unite, ci și a securității energetice globale prin introducerea de noi cantități de petrol pe piețele energetice.

În plus, noua putere energetică oferă și alte oportunități Washingtonului. De exemplu, de a acționa militar dacă tensiunile dintre Iran și Arabia Saudită vor declanșa un război. De asemenea, administrația Trump are acum o suficiență marjă pentru a aplica sancțiuni altor producători, așa cum a fost cazul Rusiei sau cum ar putea fi în cazul Venezuelei ori Iranului, fără să perturbe prea tare economia mondială.

*

Putem îndrăzni să avem gânduri mărețe, dar dacă lipsesc mijloacele necesare pentru a le transforma în acțiune, vor rămâne simple gânduri. Istoria acționează în moduri imprevizibile. Totuși, evenimentele istorice adoptă în mod necesar o structură sau o organizare care trebuie să includă și să corespundă componentelor lor energetice.

În America începutului de secol XXI, istoria și renașterea energetică merg mână în mână. Locul Statelor Unite ale Americii de superputere este asigurat și în acest secol.

(Preluare după: Constantin Crânganu, *Istoria la timpul viitor – America între puterea soft și puterea hard*, din 29.01.2018, *Contributors* - <http://www.contributors.ro/economie/energie-economie/istoria-la-timpul-viitor-%E2%80%93-america-intre-puterea-soft-%C8%99i-puterea-hard/>)

ANALIZE POLITICO-STRATEGICE

CE „VRĂJI” AU MAI FĂCUT OFICIALII BUDAPESTEI LA WASHINGTON?

Alexandru Botez

Nu mai este un secret pentru nimeni că Viktor Orban, încă din anul 2010, încearcă să obțină o invitație pentru a fi primit la Casa Albă. Se pare însă că un subaltern al său a reușit să i-o ia înainte.

La 09.02.2018, un comunicat al guvernului condus de Viktor Orban ne-a anunțat că ministrul resurselor umane, Zoltán Balog, a avut o întâlnire de o oră cu Mick Mulvaney - directorul Biroului pentru Management și Buget de la Casa Albă. În cadrul discuțiilor cu interlocutorul său ungar, Mulvaney s-ar fi pronunțat pentru *„relansarea relațiilor dintre Statele Unite și Ungaria.”*

Ambasadorul László Szabó (stânga), Zoltán Balog și Mick Mulvaney (dreapta) discutând despre „relansarea relațiilor dintre Ungaria și Statele Unite”.

Textul comunicatului este însoțit de fotografii ale celor doi oficiali, în care apare și ambasadorul Ungariei în Statele Unite, László Szabó. Conform părții ungare, cei doi oficiali *„au trecut în revistă o serie de aspecte din domeniul economic și al politicii de securitate și au fost remarcate eforturile pe care le face guvernul ungar în favoarea creștinilor persecutați”*.

La prima vedere, toate bune și frumoase. O victorie a diplomației ungare, dacă nu la vârful puterii de la Washington, măcar pe coridoarele acesteia. Chiar și așa, întrevederea ridică o serie de semne de întrebare. În activitatea sa, acest politician american nu a avut până acum nicio tangență cu Ungaria sau cu relațiile bilaterale dintre cele două țări. De ce ar fi consumat o oră din prețiosul său timp pentru a discuta despre *„aspecte din domeniul economic și al politicii de securitate”*, ale unei mici țări europene și despre tratamentul refugiaților creștini? Ce au toate acestea de-a face cu managementul și bugetul Casei Albe?

Răspunsul este simplu și-l găsim într-o declarație făcută de Mick Mulvaney în fața a 1.300 bancheri și lobbyști reuniți recent la Washington, cu ocazia *Conferinței Bancherilor Americani*: „**Cu un lobbyist de la care nu am primit niciodată bani, nu o să stau de vorbă. Cu un lobbyist de la care am primit bani, s-ar putea să stau de vorbă**“. Un fel de-a spune lucrurilor pe nume, în mod clar și onest. Plătește dacă vrei să beneficiezi de timpul oficialilor din Administrația Trump.

Este de notorietate faptul că regimul Orban plătește milioane de dolari pentru a face lobby la Washington DC. Ungaria a angajat pe fostul congresmen Connie Mack, cu care a semnat în acest sens un contract pe mai mulți ani în valoare de 5 milioane dolari. De asemenea, recent, Ministerul Afacerilor Externe de la Budapesta a angajat firma de lobby *BSI Public Affairs Inc.*, condusă de lobbyștii israelieni Tzvika Brot și Ariel Sender. Există semnale conform cărora o serie de organizații non-profit ale emigranților unguri sunt și ele angajate în activități de lobby politic în Statele Unite.

La urma urmei, fiecare face ce vrea cu banii lui. Dar alegătorii care au votat partidul condus de Viktor Orban - FIDESZ trebuie să știe cum cheltuiește acesta banii contribuabililor și dacă sunt păcăliți cu tot felul de comunicate aiuritoare sau de-a dreptul mincinoase.

Mincinoase, pentru că în alt comunicat de pe site-ul oficial al guvernului de la Budapesta, referitor la aceeași vizită efectuată de Zoltán Balog la Washington, se afirmă nici mai mult nici mai puțin decât că acesta s-ar fi întâlnit și cu secretarul de stat Rex Tillerson, care și-ar fi exprimat satisfacția pentru „*evoluția pozitivă a relațiilor dintre Statele Unite ale Americii și Ungaria*”.

Cei doi s-au aflat în aceeași încăpere unde s-a desfășurat tradiționalul *American National Prayer Breakfast* și s-ar putea să se fi salutat și chiar să fi schimbat câteva cuvinte protocolare, dar de aici până la ce scrie în comunicatul guvernului ungar este cale lungă. Era imposibil ca Tillerson să fi făcut aprecierea sus-menționată, în condițiile în care Departamentul de Stat – pe care la acea vreme îl conducea - tocmai sancționase sever derapajele guvernului Orban în domeniul libertății presei din Ungaria.

Și totuși, de ce oare nu poate Viktor Orban să înfrângă reticențele Administrației Trump și este nevoit să apeleze la tot felul de subterfugii față de proprii alegători? Doar a fost singurul lider politic din UE care și-a manifestat simpatia pentru Donald Trump, în timpul campaniei prezidențiale din 2016.

Un posibil răspuns îl găsim în eseul unei ziariste care a lucrat la *Lánchíd Rádió* (postul de radio conservator care și-a încetat existența după alegerile din luna aprilie 2018, la fel ca și cotidianul *Magyar Nemzet*), intitulat „*Cel mai mare păcat al lui Viktor Orban*” și publicat recent de *Hungarian Free*

Press. Autoarea prezintă o imagine sinistă a realităților din Ungaria zilelor noastre și atrage atenția asupra efectelor devastatoare ale politicii promovate de FIDESZ. Prezentăm câteva extrase semnificative din acest eseu.

«Am reflectat îndelung și cu amărăciune la ultimele alegeri. Cum a fost posibil ca, în condițiile în care aproape toți cunoscuții mei îl urăsc pe Orban și regimul său, ei să fi câștigat din nou. Ceva nu este în regulă. Instinctul îmi spune că oamenii nu stau la coadă ore întregi până noaptea târziu pentru a vota pe cei aflați la putere. Dimpotrivă, acest comportament ar fi normal când dorești o schimbare. (...)

Postul nostru de radio era persona non grata în Ungaria. Funcționarilor instituțiilor de stat cum era, de exemplu, Muzeul Național, nu li se permitea să ne acorde interviuri, indiferent de subiectul abordat. În timp ce lucram la Lánchíd Rádió, am primit un e-mail de la un expert etnograf prin care acesta se scuza pentru că nu poate să discute cu noi pe o temă legată de sărbătorirea Paștelui. Alte persoane, cu care avusesem relații excelente, au început să ne scrie implorându-ne să nu le mai trimitem e-mailuri, deoarece dacă se va afla că au legături cu noi vor fi concediați. (...)

*Am vrut de mai multă vreme să scriu despre cel mai mare păcat al lui Orban, dar abia acum am o imagine clară. Nu este faptul că acesta a ajuns să fie susținut de mai mult de jumătate din locuitorii țării noastre. Nici că o clică de apropiați ai săi au devenit jenant de bogați, în timp ce ceilalți trebuie să trăiască cu 47.000 forinți pe lună (aprox. 150 Euro). Nu este vorba nici măcar de faptul că copiii noștri aproape nu mai au niciun viitor în această țară. Cel mai mare păcat al lui Orban este că tot mai mulți oameni și-au pierdut capacitatea unei gândiri morale. Nu pentru că nu ar ști altceva mai bun, ci pur și simplu pentru că **LE ESTE FRICĂ**. (...)*

În Ungaria din zilele noastre nu mai există libertatea de a avea propriile valori morale. Viața oamenilor a devenit doar o chestiune de supraviețuire. Cunosc multe persoane care au acceptat să lucreze în mass-media guvernamentale, chiar dacă le-au disprețuit întotdeauna pentru lipsa de profesionalism, partizanat nedisimulat, caracter propagandistic și agresivitate. Au făcut acest lucru nu pentru că, dintr-o dată, ar fi dorit să se alăture FIDESZ. Ziariștii în cauză, la fel ca și majoritatea oamenilor din țara noastră, trebuie să-și întrețină familiile, să-și plătească facturile și preferă atunci să nu vorbească despre ceea ce cred sau simt cu adevărat. Este o situație asemănătoare cu cea din anii 1950, când cea mai folosită expresie a bunicilor noștri era „nu de față cu copiii”, de teama că aceștia ar putea relata vecinilor ce discutau părinții. Iar de la vecini, cine știe la ce urechi puteau ajunge bârfele. Orban a ajuns să facă în Ungaria ceea ce au făcut comuniștii timp de decenii. (...)

Anul acesta, pentru prima oară în viața mea, nu am mai purtat rozeta tricoloră pe care ungurii o arborează la 15 martie, pentru a comemora una

din multe noastre revoluții eșuate, în acest caz împotriva Habsburgilor. Sărbătorirea zilei de 15 martie a fost interzisă de comuniști, așa că purtarea rozetei a fost întotdeauna un semn de rezistență, de rebeliune și de protest împotriva opresiunii. Am renunțat să mai port rozeta din cauza felului în care regimul Orbán a ajuns să folosească termenul de „național”. Acum, în Ungaria, orice poate fi etichetat „național” este considerat implicit ceva bun și orice altceva este rău. În Ungaria poți să cumperi țigări doar de la „tutungeriile naționale”, cel mai vechi cinematograful din țară se numește acum „Cinematograful Național Urania” și nu s-au sfiit chiar să redenumescă grădina botanică în „Grădina Botanică Națională”. Noaptea minții! (...)

Viktor Orbán a trădat aspirațiile cel puțin a două generații. Cu certitudine a mea, dar de asemenea și a mamei mele, care era de vârstă pe care o am eu acum, atunci când Orbán a apărut pe scena politică din Ungaria. El a făcut atunci ceea ce părea imposibil chiar și în visurile noastre cele mai îndrăznețe. A cerut ca trupele sovietice să plece. El era eroul nostru. Îi admiram încrâncenarea, mintea clară și curajul fără egal. Ulterior, când FIDESZ era în opoziție, am stat cu orele în ploaie sau pe o căldură înăbușitoare la demonstrațiile prin care îl sprijineam. Pentru noi, cuvintele lui Orbán erau ca o ploaie de vară, o gură de aer proaspăt, după decenii de propagandă comunistă și minciuni sfruntate. Când în cele din urmă FIDESZ a revenit la putere, noi orizonturi păreau că se deschid în fața noastră, erau promisiuni de un viitor mai bun și perspectiva unei vieți europene libere care plutea în aer. Eram fericiți că venise în sfârșit timpul lui, să arate ce poate.

Nu-l mai recunosc pe Viktor Orbán, așa cum este el astăzi. (...) Câteodată mă gândesc cu nostalgie și emoție la zilele când s-a desfășurat a Treia Conferință FIDESZ. Împreună cu prietenii mei l-am văzut urcând scările pentru a intra în sală: în blugi, carismatic și modest, salutând pe cunoscuți. Acum văd în el pe omul care ne-a trădat pe toți, iar inima este plină de îngrijorare pentru viitorul copiilor mei. (...)

Tot ce mi-a rămas este să sper că idolul său secret nu este Hermann Göring, care în timpul procesului de la Nürnberg a formulat rețeta simplă și la îndemâna tuturor dictatorilor: „Explicit sau nu, oamenii pot fi întotdeauna supuși voinței liderilor. Aceasta este ușor de realizat. Tot ce trebuie să faci aceștia este să-i convingă că țara lor este pândită de dușmani externi și să-i denunțe pe pacifiști ca fiind lipsiți de patriotism și că pun țara în pericol. Funcționează la fel în orice țară”. »

Concluzionând, ne vin în minte, fără să vrem, înțeleptele cuvinte ale marelui om politic și diplomat român Nicolae Titulescu: „Dați-mi o bună politică internă, ca să pot face o bună politică externă”.

MIGRENA CATALANĂ

Victor Mușat

Separatismul catalan („*independentisme català*“) reprezintă un complex de acțiuni politice care își propun realizarea independenței Cataloniei (comunitate autonomă din componența regatului spaniol), fie ca un stat în limitele actuale ale comunității autonome catalane, fie – într-o viziune pancatalanistă – ca o formațiune federală care să includă și Comunitatea Valenciană, Insulele Baleare, așa-numita „*Catalonie de Nord*“ (Rosellón și Alta Cerdania, vechi teritorii catalane cedate de Spania Franței prin Tratatul Pirineilor din secolul al XVII-lea) și/sau „*fâșia orientală*” a Aragonului.

IDEOLOGIE

În plan ideologic, separatismul catalan susține că poporul din Catalonia este o națiune suverană, care are o istorie, o cultură și o limbă proprii, precum și un drept civil distinct. Se afirmă, de asemenea, că, atât timp cât va face parte din Spania, Catalonia nu va putea ajunge la o deplină dezvoltare în plan cultural, social și economic. Separatiștii pretind, totodată, că națiunea catalană este oprimită de către Spania încă de la ocuparea țării de către trupele Casei de Bourbon în 1714.

ISTORIC

Renunțând – din motive de spațiu tipografic – la inventarierea evenimentelor istorice care au fost generate de tendințele separatiste ale Cataloniei, ne vom referi în cele ce urmează, într-o prezentare succintă, la separatismul catalan de la începutul secolului al XX-lea până în zilele noastre.

Separatismul catalan s-a născut ca mișcare politică modernă, cu obiective clare, la sfârșitul primului deceniu al secolului trecut, fiind puternic inspirat de naționalismul irlandez. În 1918 apăreau primele publicații separatiste catalane și se formau primele partide politice care susțineau independența Cataloniei față de Spania: *Unió Catalanista* și *Federació Democràtica Nacionalista* (FDN). Prima organizație care a afișat în mod declarat un program separatist a fost *Estat Català* („*Statul Catalan*“), condus de Francesc Macià. În 1926, Francesc Macià a organizat o insurecție armată pentru independență în Prats de Molló, trecând frontiera din Franța, acțiune care a eșuat și pentru care Macià a trebuit să compară în fața unui tribunal din Paris. Evenimentul s-a transformat însă într-o reușită propagandistică, Macià devenind un simbol popular al separatismului catalan. Exilându-se în Cuba în 1928, Macià a organizat *Partit Separatista Revolucionari de Catalunya*, după modelul *Partidului Revoluționar Cuban* al lui José Martí și Maximo Gómez. În

același an, în cadrul unei întruniri a *Adunării Constituante a Separatismului Catalan*, a proclamat *Constituția Provizorie a Republicii Catalane* și a înființat *Partidul Separatist Revoluționar Catalan*. Acesta a acționat însă numai în America, deoarece în țară *Estat Català* continua să fie promotorul acțiunilor separatiste. După proclamarea celei de a Doua Republici Spaniole în 1931, Macià a renunțat la proiectul unei republici catalane și a acceptat constituirea unui guvern (*generalitat*) al Cataloniei în cadrul statului republican spaniol.

După încheierea Războiului Civil Spaniol și instaurarea dictaturii lui Francisco Franco, controlul politic al statului spaniol asupra regiunilor a devenit extrem de riguros. În aceste condiții, *Frontul Național din Catalonia* – grup de forțe organizate în vederea unei lupte pentru redobândirea dreptului de autoguvernare al regiunii – a întreprins o activitate intensă de propagandă și de rezistență, colaborând cu forțele aliate în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, în speranța unui sprijin pentru cauza catalană după

învingerea fascismului european. Această strategie s-a dovedit a fi iluzorie, deoarece aliații din timpul războiului l-au acceptat pe Franco drept partener în condițiile confruntării ideologice dintre blocul de vest și cel de est în cadrul Războiului Rece.

În întreaga perioadă franchistă (1939-1975), la fel ca în toate regiunile Spaniei, în Catalonia au fost anulate libertățile politice și a fost interzisă folosirea limbi catalane în cadrul oficial și în educație. Toate aceste drepturi au fost redobândite în timpul tranziției democratice post-franchiste din Spania, îndeosebi după intrarea în vigoare a Constituției spaniole din 1978, în care a fost prevăzută existența comunităților autonome în cadrul statului spaniol. În anul 1979 a fost aprobat, în baza Constituției, *Statutul Autonomiei*, înlocuit ulterior prin Statutul din 2006, care, cu unele modificări impuse de Tribunalul Constituțional de la Madrid în 2010, este în vigoare și în prezent.

EVOLUȚII RECENTE

După 1978, preocupările secesioniste („*procés independentista*”, „*procés soberanista*”) din Catalonia au fost marcate de diverse evoluții și evenimente, pe care le redăm succint în continuare.

În 1979 a fost aprobat prin vot popular *Statutul Autonomiei Cataloniei*, care prevedea existența unui organ legislativ, Parlamentul Cataloniei, și a unui executiv, *Guvernul Cataloniei*. În 1980 au avut loc primele alegeri pentru Parlamentul catalan.

Prin referendum al cetățenilor Cataloniei, în 2006 a fost aprobat un nou Statut, care prevedea o întărire a capacității guvernului catalan de a lua decizii politice. Statutul conținea și o recunoaștere a poziției particulare („*singularidad*”) a Cataloniei în cadrul statului spaniol.

Perioada 2006 – 2010 constituie începutul propriu-zis al „procesului” separatist catalan. Întrucât clasa politică din Catalonia era nemulțumită de prevederile noului Statut, în 2006 *Platforma pentru Dreptul de a Decide* organiza la Barcelona o amplă demonstrație populară sub deviza „*Suntem o națiune și avem dreptul de a decide*”. Acțiunea constituia o primă manifestare ostentativă a „*catalanismului*” și o poziționare secesionistă clară și explicită.

În decembrie 2007, Platforma pentru Dreptul de a Decide organiza o nouă manifestare separatistă amplă, de data aceasta sub deviza „*Suntem o națiune și spunem AJUNGE! Avem dreptul de a decide în legătură cu infrastructurile noastre*”. Motivul real îl constituia eșecul unor negocieri politice între Barcelona și Madrid referitoare la funcționarea infrastructurilor din regiunea catalană. O chestiune tehnică era speculată pentru a lărgi baza acțiunilor separatiste.

Anul 2009 aducea o nouă retorică a partidelor de guvernământ din Catalonia, caracterizată de noi termeni precum „*stat propriu*” și „*deficit financiar*” (în sensul că regiunea catalană contribuia cu mult mai mult la bugetul statului spaniol decât primea la rândul său). Autonomismul era considerat deja o formulă inacceptabilă pentru naționaliștii catalani.

Tot în 2009 au fost demarate așa-numitele „*consultări*” populare cu privire la independență, organizate în diverse orașe ale Cataloniei.

Decizia din iunie 2010 a Tribunalului Constituțional de modificare a unora dintre prevederile Statutului din 2006, ca urmare a excepțiilor de neconstituționalitate formulate între timp, a determinat o puternică nemulțumire a partidelor politice din Catalonia care sprijiniseră adoptarea Statutului. Imediat a avut loc o nouă manifestare de protest sub deviza „*Suntem o națiune. Noi decidem*”. Acțiunea s-a bucurat o puternică susținere instituțională și a avut o amploare numerică fără precedent, numărul participanților situându-se între 425.000 (după estimările cotidianului *El Pais*) și 1.500.000 (conform afirmațiilor organizației *Òmnium Cultural*, organizatorul principal al manifestației).

Campania electorală din 2010 pentru Parlamentul Cataloniei a inclus în programul său, printre alte elemente propagandistice, „dreptul de a decide” și formula *”Catalonia, nou stat în Europa”*.

În cursul anului 2012 are loc o intensificare a mobilizării separatiste. Mai multe municipii se pronunță în favoarea independenței și se declară *„teritoriu catalan liber”*, în care legislația spaniolă este aplicabilă numai *„cu caracter provizoriu”*. În același timp, partizanii separatismului au acționat pentru punerea la punct a formei de organizare a *„consultărilor”* populare. În ceea ce privește cadrul legal al consultării cetățenilor trebuie menționat că prin lege organică, adoptată în baza Constituției spaniole din 1978, este permisă participarea cetățenilor la diverse forme de referendum, inclusiv cu privire la autonomie, dar că acestea trebuie aprobate de statul spaniol. *Statutul Autonomiei Catalane* din 2006 a introdus în unul din articole prevederea că Guvernul Cataloniei deține competența exclusivă de a organiza consultările. Tribunalul Constituțional decisese însă printr-o sentință din 2010 că Guvernul catalan nu poate autoriza organizarea unor consultări populare în legătură cu autonomia.

În anul 2012, Parlamentul Cataloniei aprobă proiectul de organizare a unui referendum prin care poporul catalan să-și exercite dreptul la autodeterminare. La sfârșitul aceluiași an se organizează alegeri anticipate pentru Parlamentul catalan, care sunt câștigate de partidele naționaliste. În ianuarie 2013, Parlamentul aprobă o *„Declarație de Suveranitate și de exercitare a dreptul de a decide al Poporului Cataloniei”*, pe care Tribunalul Constituțional o anulează ca fiind *„neconstituțională și nulă”*. În desconsiderarea deciziilor tribunalului, Parlamentul catalan constituie un *Pact Național pentru Dreptul de a Decide* în favoarea exercitării dreptului la autodeterminare. Guvernul catalan anunță organizarea referendumului la 9 noiembrie 2014.

Referendumul are loc, după luni întregi de confruntări între Parlamentul catalan și autoritățile centrale, la data planificată. Au participat 37,02 % dintre persoanele cu drept de vot, care au răspuns în proporție de 80,76% cu DA la întrebarea *„Doriți ca (regiunea) Catalonia să fie un stat? În caz afirmativ, doriți ca acest stat să fie independent?”*.

În februarie 2015, Tribunalul Constituțional confirma în unanimitate neconstituționalitatea consultării de la 9 noiembrie, activitățile întreprinse în acest context fiind *„neconstituționale în totalitatea lor și lovite de lipsa de competență, întrucât Comunitatea Autonomă nu este autorizată să convoace consultări ce vizează chestiuni care afectează ordinea constituită și fundamentele ordinii constituționale”*.

Urmează o perioadă de mai bine de doi ani de dispute și confruntări între Barcelona și Madrid, precum și de febrile pregătiri ale unui nou referendum separatist de către partidele naționaliste din Catalonia. Referendumul are loc la 1 octombrie 2017, în pofida faptului că fusese interzis de către Tribunalul Constituțional. Intervenția Poliției Naționale și a Gărzii Civile a creat dificultăți în derularea activităților. S-au constatat, de asemenea, numeroase neregularități în organizarea și desfășurarea referendumului. Ciocnirile dintre votanți și forțele de ordine s-au soldat cu sute de răniți de o parte și de alta.

CRIZA ACTUALĂ

La 3 octombrie 2017 a fost declanșată o grevă generală, organizată de către sindicatele catalane și *Comitetele de Apărare a Grevei*, succesoare ale *Comitetelor de Apărare a Referendumului*. Greva a fost organizată pentru a denunța deteriorarea condițiilor de muncă din diverse întreprinderi ca urmare a intervenției Poliției Naționale și a Gărzii Civile în timpul referendumului.

În aceeași zi, regele Felipe VI-lea a ținut, în mod excepțional, un discurs televizat în care, printre altele, a afirmat: „*Prin deciziile lor [autoritățile catalane] au nesocotit în mod sistematic normele aprobate legal și legitim, demonstrând o lipsă inadmisibilă de loialitate față de puterile statului. Ale unui stat pe care tocmai aceste autorități îl reprezintă în Catalonia. Au încălcat principiile democratice ale oricărui stat de drept și au subminat armonia și conviețuirea în chiar societatea catalană, pe care, din nefericire, au reușit să o divizeze. Astăzi, societatea catalană este fracturată și dezbinată.*”

După multe tergiversări, Parlamentul Cataloniei a declarat unilateral independența abia la 27 octombrie 2017.

Între timp au fost arestați și plasați în detenție Jordi Sànchez Picanyol, președintele Adunării Naționale Catalane (organizație separatistă), și Jordi Cuixart, lider al organizației *Òmnium Cultural*.

La 27 octombrie 2017, Senatul de la Madrid a aprobat aplicarea în Catalonia a *articolului 155 al Constituției spaniole*, care stipulează măsuri speciale pentru situația în care autoritățile unei comunități autonome încalcă prevederile Constituției statului spaniol. Totodată, șeful guvernului spaniol de la acea dată, *Mariano Rajoy*, a aprobat destituirea lui *Carles Puigdemont*, președintele guvernului catalan, și a celorlalți membri ai acestui organism, dizolvarea Parlamentului catalan și convocarea de alegeri în comunitatea autonomă a Cataloniei la 21 decembrie 2017.

În același timp au fost citați în fața Tribunalului Suprem numeroși membri ai fostului parlament și ai fostului guvern din Catalonia, precum și reprezentanți ai forțelor de ordine din această comunitate. *Carles Puigdemont*, citat de asemenea în fața tribunalului, s-a sustras justiției spaniole și s-a

refugiat în Belgia. Autoritățile judiciare belgiene nu au dat curs nici până în prezent mandatului european de arestare emis pe numele lui Puigdemont și cererii de extrădare a acestuia. Fostul președinte al guvernului catalan a avut toată libertatea de a se întruni cu foști colaboratori politici din timpul mandatului său și de a se face recomandări cu privire la continuarea „procesului” separatist. Ulterior, la întoarcerea de la o acțiune politică din Finlanda, unde s-a putut deplasa nestingherit, Carles Puigdemont a fost reținut de autoritățile de poliție ale landului german Schleswig-Holstein. Nici aici nu s-a dat curs mandatului european de arestare emis pe numele său sau cererii de extrădare. Autoritățile judiciare germane au invocat lipsa de compatibilitate între prevederile penale spaniole și cele germane. O declarație a ministrului federal de justiție al Germaniei a provocat iritarea Madridului, care, pe bună dreptate, vedea aici o imixtiune a factorului politic în actul de justiție. După o scurtă detenție într-un penitenciar german, Puigdemont a fost eliberat pe cautiune, stabilindu-se la Berlin, de unde, de asemenea, a avut și are și la ora actuală toată libertatea de a coordona acțiunile secesioniștilor catalani. De menționat este și faptul că aceeași reticență în ceea ce privește extrădarea o manifestă și autoritățile judiciare din Elveția, unde alți membri ai legislativului și executivului catalan dinainte de referendumul din octombrie 2017 și-au găsit refugiu.

Alegerile de la 21 decembrie 2017 au dat câștig de cauză formațiunilor separatiste, care au obținut majoritatea parlamentară. Președinte al Parlamentului, constituit la 17 ianuarie 2018, a fost ales *Roger Torrent*, om politic de orientare naționalistă. Abia instalat, Torrent s-a erijat în liderul unei noi faze a „*independentismului*”, promovând un „*front unitar*”, evident separatist, la care au aderat și mai multe forțe politice din Catalonia.

După mai multe tentative de numire a unui șef al Guvernului catalan, eșuate din cauză că persoanele propuse erau fie fugite din țară, fie în stare de detenție, fie inculpate în procese penale pentru delikte contra statului, la 14 mai 2018 a fost ales în funcția respectivă *Quim Torra*, *propus de Carles Puigdemont din Germania*. Numirea lui Torra a fost primită cu îngrijorare din partea opoziției catalane, având în vedere declarațiile xenofobe făcute de acesta timp de mai mulți ani împotriva „*spaniolilor*”.

Despre Quim Torra se știe, de asemenea, că este admirator necondiționat al formațiunii politice *Estat Català*, menționat mai sus ca partid politic cu program separatist. Fondat în 1922 ca „*organizație politică și de luptă naționalistă catalană*”, este cel mai vechi dintre partidele care sunt încă active în Catalonia. *În anii 1930 se inspira din ideologia național-socialismului german și solicita sprijinul dictatorului italian Mussolini pentru întemeierea unui stat catalan independent.*

Imediat după alegerea sa, Quim Tora a declarat că se consideră *continuatorul lui Carles Puigdemont*, a cărui readucere în fruntea *Generalitat*-ului catalan este unul din principalele sale obiective politice. A afirmat, de asemenea, că se va concentra cu prioritate asupra realizării dezideratului unei *republici catalane independente*.

Trecutul politic și proiectele de viitor ale lui Quim Tora constituie un serios impediment în calea normalizării relațiilor dintre statul central spaniol și comunitatea autonomă catalană. *Guvernul de la Madrid apreciază că nu sunt întrunite condițiile, stabilite în octombrie 2017, pentru suspendarea aplicării în Catalonia a articolului 155 al Constituției spaniole*. Atitudinea ostentativ naționalistă și secesionistă a noilor lideri de la Barcelona constituie o amenințare la fel de mare pentru existența statului spaniol ca și cea existentă înainte de referendumul din octombrie 2017.

POZIȚII EXPRIMATE PE PLAN INTERNAȚIONAL

Manifestările separatismului catalan, în diferitele sale etape, nu au trecut neobservate de actori ai vieții internaționale, care și-au exprimat, într-un sens sau altul, poziția față de acest „proces” în ocazii diverse. Astfel, *Donald Tusk, președintele Consiliului European*, afirma în urma declarației unilaterale de independență a Cataloniei din octombrie 2017: „*Pentru Uniunea Europeană nu se schimbă nimic. Spania va fi în continuare singurul nostru interlocutor.*”

În decembrie 2013, președintele de atunci al Guvernului catalan, *Artur Mas*, căutând o cale de internaționalizare a procesului separatist, adresa președintelui *Comisiei Europene*, *José Manuel Durão Barroso* și șefilor de guvern ai statelor membre ale *Uniunii Europene* o scrisoare în care își exprima încrederea că destinatarii misivei vor acorda sprijin referendumului secesionist proiectat și dădea asigurări că *poporul catalan este animat de voința de a rămâne în UE și în zona euro*. În singurul răspuns emis de Uniunea Europeană se preciza că elementele enumerate de Mas constituiau o chestiune internă spaniolă: „*Nu este rolul Comisiei Europene de a exprima opinii cu privire la evenimente politice în curs de derulare. Organizarea unui referendum este o chestiune ce constituie obiect de dezbatere la nivel național în Spania.*” Într-o declarație dată ulterior cu ocazia unei vizite în Spania, *Durão Barroso* afirma: „*Dacă există un teritoriu al unei țări care va părăsi această țară, este evident că este vorba de un alt stat, care va trebui să solicite, dacă dorește, aderarea la UE, și va fi nevoie ca și celelalte țări să-l accepte, ca să fie membru.*”

Întrebată, în cursul anului 2013, de către jurnaliști ce crede că s-ar întâmpla în cazul unei „ipotetice” situații de independență a Cataloniei sau a Scoției, *Oana Lungescu, purtătoare de cuvânt a NATO*, afirma ca acestea ar putea rămâne în afara NATO, având în vedere că „*în general, pentru a putea*

intra în Alianță, orice țară trebuie să obțină consensul tuturor aliaților din cadrul NATO”.

Angela Merkel, cancelarul federal al Germaniei, declara în 2014 că este „în favoarea integrității teritoriale a tuturor statelor” europene, și că împărtășește „opinia Guvernului spaniol” cu privire la proiectul de referendum din Catalonia.

David Cameron, primul-ministrul al Marii Britanii, afirma în 2013: „Nu pot fi ignorate chestiunile referitoare la naționalitate, independență și identitate; oamenii trebuie lăsați să decidă”, adăugând însă în continuare: „Dar niciodată nu aș dori să le spun oamenilor din Spania cum să facă față propriilor provocări cu care se confruntă. Aceasta s-ar trebui să o spună Guvernul spaniol și șeful Guvernului spaniol.” Mai târziu, în cursul aceluiași an, Cameron declara, în prezența lui Mariano Rajoy, că orice regiune care obține independența față de un stat al Uniunii Europene se va vedea imediat exclusă din Uniunea Europeană, făcând referire la Scoția și Catalonia.

François Hollande, președintele Republicii Franceze, întrebat în noiembrie 2013 cu privire la o posibilă independență a Cataloniei, afirma: „Catalonia este o regiune a Spaniei și ca atare aceasta este o chestiune internă a Spaniei. Ține de competența și suveranitatea sa exclusivă.”

În urma declarației de independență a Cataloniei în octombrie 2017, Casa Albă reiterea sprijinul președintelui Donald Trump pentru „o Spanie unită”. Anterior, cu ocazia unei vizite a șefului Guvernului spaniol, Mariano Rajoy în SUA, președintele Trump declarase că „ar fi o prostie pentru Catalonia să nu rămână în Spania”. În cursul anului 2013, Caitlin Hayden, purtătoare de cuvânt a Casei Albe în materie de securitate și politică externă, în răspunsul dat pe pagina web a Casei Albe la o întrebare însoțită de 30.000 de semnături, afirma: „Statele Unite recunosc particularitatea culturală și tradițiile catalane, însă consideră că Statutul Cataloniei constituie o chestiune internă spaniolă”, adăugând că guvernul său este sigur că „guvernul și poporul spaniol vor soluționa problema în conformitate cu legile și Constituția lor”.

Valdis Dombrovskis, prim-ministru al Letoniei, declara în 2013: „Dacă există o voință clară a poporului și o solicitare clară de referendum, merită osteneala să le dai atenție și să cauți soluții pentru abordarea problemei.” Ulterior, un raport de poliție făcea cunoscut faptul că Dombrovskis primise șase milioane de euro în schimbul afirmării publice a sprijinului pentru procesul separatist din Catalonia, o parte dintre bani provenind din conturi oculte ale familiei lui Jordi Pujol, influent politician separatist din Catalonia.

Tot în cursul anului 2013, Algirdas Butkevičius, prim-ministru al Lituaniei, afirma: „Orice țară trebuie să-și găsească propriul drum și are dreptul la autodeterminare.” Ulterior, în urma unei reclamații din partea

Guvernului spaniol, Ministerul Afacerilor Externe al Lituaniei deplângea „interpretarea tendențioasă și eronată” a afirmației prim-ministrului lituanian. Se adăuga, de asemenea, că „nu se poate compara ocupația sovietică a țărilor baltice cu situația din Spania”.

Și mai pline de neprevăzut sunt opiniile exprimate de reprezentanți ai unor partide politice, de diverse orientări, din țări occidentale.

Olandezul Hans van Baalen, președintele organizației internaționale a partidelor liberale Internacional Liberal, din care face parte și *Convergença Democratică din Catalonia*, afirma în 2013: „Guvernul spaniol ar trebui să ia exemplu de la cel britanic și să permită efectuarea consultării populare în Catalonia.”

Britanicul Graham Watson, președintele Alianței Democraților și Liberalilor pentru Europa, declara tot în anul 2013: „Eu cred în democrație. Catalanii trebuie să aibă dreptul de a decide. Așa e în democrație.”

În decembrie 2013, spaniolul Antonio López-Istúriz, secretar general al Partidului Popular European, aprecia ca „nesolidară și egoistă” mișcarea separatistă din Catalonia și atrăgea atenția asupra faptului că „oricine urmărește secesiunea prin programul său sau prin măsuri ale guvernului său trebuie să știe că va fi condamnat la izolare politică și economică în Europa”.

În schimb, Marie-Thérèse Sanchez-Schmid, eurodeputată franceză și membră a aceluiași partid, susținea în cursul anului 2014 că „Europa nu a închis niciodată ușile unei Catalonii independente”, care „întrunește toate condițiile pentru ca, în cazul în care va solicita aderarea la Uniunea Europeană, aceasta să fie aprobată foarte repede”, și că „Europa va respecta rezultatele referendumurilor din Scoția și Catalonia, pentru că nu poate merge în contra voinței popoarelor”.

Mai puțin surprinzătoare sunt afirmațiile lui Alistair Carmichael, secretar de stat pentru Scoția în guvernul Marii Britanii, și ale lui Alex Salmond, prim-ministru al Scoției și lider separatist, care, tot în perioada anilor 2013 - 2014, fără a pune în chestiune dreptul la autodeterminare, susțineau că între preocupările privind organizarea unor referendumuri în Scoția și Catalonia nu există decât deosebiri ce țin de particularitățile sistemelor constituționale respective.

Tonul acestor declarații, care acoperă un diapazon de la indiferență și neangajare până la incitare și cinism, nu constituie niciun sprijin pentru Guvernul spaniol de la Madrid, ridicând chiar piedici în gestionarea de către acesta a situației de criză politică internă.

Liderii unor țări europene, care au ele însele probleme similare, adoptă poziții de multe ori ambigue, pentru a nu irita demonii secesionismului care dormitează sau stau la pândă în propriile state.

INCERTITUDINEA PERSPECTIVELOR

Pentru Spania, situația generată și întreținută de către separatiștii catalani constituie în continuare o gravă stare de impas. Separatismul catalan pare să fi ieșit revigorat din criza ultimelor nouă luni. Sprijinul partenerilor europeni și al aliaților este și la ora actuală la fel de firav ca și cel exprimat prin declarațiile enumerate mai sus. În plus, modul de abordare a situației „refugiaților politici” catalani de către autoritățile țărilor respective dovedește că nici acestea nu au un răspuns sau o soluție la problemele de aceeași natură cu care se confruntă ele însele.

Jurnalistul spaniol Francisco Rosell, directorul cotidianului *El Mundo*, lansa recent un avertisment: „*Această lungă escapadă pe un drum care nu duce nicăieri*” încă nu s-a încheiat, fiind în eroare cei ce consideră că separatismul catalan ar fi un „*proces defunct*”. În opinia lui Rosell, care compară separatismul catalan cu o „*corabie a nebunilor*”, care nu se scufundă, ci vâslește din ce în ce mai viguros, acesta nu reprezintă doar un disconfort pentru conducerea statului central, ci a făcut din însăși Catalonia un infern în care cetățenii încearcă să supraviețuiască. *Viața în acest infern este asemuită unei serii de explozii subite, care devastează periodic Catalonia, fără a rezolva nimic pentru cetățenii proprii, periclitând doar existența statului spaniol și deteriorând imaginea acestuia în lume.*

ARHIVA PERISCOPULUI

**CUM S-A REALIZAT UNIFICAREA GERMANIEI? –
documente desecretizate din arhivele americane,
sovietice și germane (II)**

Alexandru Botez

Continuăm și în acest număr al revistei noastre publicarea seriei de documente desecretizate privind împrejurările realizării unificării Germaniei din anul 1990.

***În primul** dintre acestea, James Baker îl informează pe Helmut Kohl despre conținutul discuțiilor cu Gorbaciov, a doua zi după ce s-a întâlnit cu liderul sovietic și înaintea întâlnirii pe care cancelarul urma să o aibă cu Gorbaciov, în aceeași zi. Secretarul de stat american le comunică germanilor că sovieticii sunt „îngrijorați” de perspectiva unificării și argumentează de ce negocierile în format Doi plus Patru ar fi cadrul cel mai potrivit pentru discutarea „aspectelor externe ale unificării”, în condițiile în care „aspectele interne... erau o problemă strict germană.” Baker atrage în mod deosebit atenția asupra poziției evazive a lui Gorbaciov în chestiunea privind o Germanie neutră sau o Germanie membră NATO și promisiunea că Alianța nu se va extinde spre Est, comunicându-i lui Kohl că, în opinia sa, Gorbaciov „pare dispus să accepte [propunerea noastră], dacă abordarea ține seama de sensibilități și îi va oferi o acoperire...”. Kohl va folosi idei din acest mesaj în discuția pe care a avut-o cu liderul sovietic.*

*Referitor la **al doilea document**, conform relatărilor ulterioare ale lui Kohl, această întâlnire de la Moscova a fost momentul în care a auzit direct de la Gorbaciov că liderul sovietic consideră unificarea inevitabilă, dar sovieticii au nevoie de timp (și de bani) pentru a recunoaște noile realități. Consilierul lui Gorbaciov, Andrei Gracev, va consemna mai târziu că liderul sovietic înțelesese deja că Germania era cheia integrării europene și că: „Orice încercare de târguială din partea lui Gorbaciov cu privire la formula finală a legăturii dintre Germania unită și NATO era mai mult o discuție de formă, decât una serioasă de fond. De fapt, Gorbaciov încerca să câștige timp pentru a acomoda opinia publică din țara sa cu noua realitate, cu noul tip de*

relații care se instauraseră cu Germania, precum și cu Occidentul în general. În același timp, el spera să obțină cel puțin parțial o compensație de la partenerii occidentali pentru ceea ce el credea că a fost contribuția sa majoră la sfârșitul Războiului Rece”.

Din **al treilea document**, rezultă cu pregnanță faptul că principala îngrijorare a Administrației Bush în legătură cu unificarea Germaniei era temerea că vest-germanii ar fi putut să încheie propriul acord bilateral cu sovieticii și că ar fi dispuși să renunțe la calitatea de membru NATO. Ulterior, președintele Bush a declarat că scopul întâlnirii de la Camp David cu Helmut Kohl a fost „menținerea Germaniei în cadrul NATO”. Cancelarul german a venit la Camp David fără Genscher, deoarece ministrul său de externe nu împărtășea în totalitate poziția Bush-Kohl în ce privește menținerea Germaniei unite în cadrul NATO. Prioritatea lui Bush era păstrarea prezenței militare a Statelor Unite în Europa, în special a umbrelei nucleare: „Dacă forțele nucleare americane vor fi retrase din Europa, nu văd cum am putea convinge oricare alt aliat de pe continent să păstreze acest tip de armament”. Kohl a sugerat că sovieticii au nevoie de asistență, iar aranjamentul final cu aceștia în ce privește unificarea Germaniei ar putea fi „o problemă de bani”. Prefigurând reticența sa de a contribui financiar, Bush a răspuns fără menajamente: „voi aveți buzunare adânci”. La un moment dat în timpul conversației, Bush se referă la omologul său sovietic nu ca la un partener, ci ca la un inamic învins. Astfel, referindu-se la discuțiile din unele cercuri sovietice în care se exprimă poziții de neacceptare a menținerii Germaniei unificate în NATO, președintele american a afirmat: „La naiba cu asta. Noi am învins, nu ei. Nu-i putem lăsa pe sovietici să obțină o victorie de pe poziția învinsului”.

*

* *

Scrisoarea ministrului de externe Baker adresată cancelarului federal Kohl, din 10.02.1990

Dragă domnule Cancelar,

Ca urmare a întâlnirii pe care am avut-o cu președintele Gorbaciov, Președintele [Bush] mi-a cerut să vă informez despre cele discutate la Moscova. Au fost discuții cuprinzătoare, care au inclus întreaga agendă a relațiilor americano-sovietice. Cred că am realizat progrese semnificative în

toate domeniile, inclusiv controlul armamentelor, aspecte de interes regional, chestiuni bilaterale, respectarea drepturilor omului și probleme internaționale. Ambasadorul Walters vă va informa cu amănunte privind progresele înregistrate, precum și despre discuțiile detaliate avute cu președintele Gorbaciov și cu ministrul de externe Șevardnadze privind recenta plenară și stadiul realizării perestroika. Deocamdată, doresc să vă informez despre discuțiile privind reunificarea Germaniei. Gorbaciov și Șevardnadze au fost nerăbdători să discutăm acest subiect. Știu că nu va fi o surpriză pentru dvs. faptul că aceștia au o serie de îngrijorări. Deși acum acceptă că unificarea este inevitabilă, ei au subliniat următoarele îngrijorări:

- Se tem că unificarea ar putea crea instabilitate și nesiguranță în Europa.
- Au ridicat chestiunea profunzimii angajamentului Germaniei privind actualele granițe, menționând deciziile instanțelor germane de judecată în această chestiune.
- Au evidențiat nesiguranța în ceea ce privește efectele pe care unificarea le-ar putea avea asupra oricărei conduceri germane, afirmând că declarațiile de reasigurare ale liderilor din RFG în actuala situație s-ar putea să nu mai fie respectate în contextul unei Germanii unite.
- Au subliniat că unificarea trebuie gestionată și să țină cont de efectele asupra securității europene și că lecțiile istoriei impun ca Uniunea Sovietică să nu fie un observator pasiv în acest proces.

Eu am răspuns că dvs. sunteți foarte receptiv la îngrijorările lor, dar decizia sorții germanilor le aparține acestora. Am menționat că sunt de acord cu faptul că unificarea este inevitabilă și că evenimentele se succed foarte rapid în această direcție. Într-adevăr, eu mă aștept ca aspectele interne ale unificării să avanseze foarte rapid după alegerile de la 18 martie 1990.

Am sugerat ca elementele interne ale unificării să fie strict o problemă germană. Am menționat, ca și dvs., ca aspectele externe ale unificării să fie o problemă diferită și că este important ca să se țină seama de îngrijorările de securitate ale altora. În acest scop, eu am sugerat ca mecanismul sau cadrul care ar trebui creat să se refere doar la aspectele externe ale unificării. Am spus că doar cele „**Patru Puteri**” ar fi un mecanism inadecvat, deoarece germanii nu ar accepta niciodată acest lucru. De asemenea, CSCE este un organism mult prea greu și complicat pentru a constitui mecanismul de soluționare a problemei. (Desigur, CSCE ar putea aproba rezultatele procesului de reunificare, dar nu ar fi un mecanism practic și eficient de gestionare a acestuia). Ca o idee de tatonare, am propus că cel mai realist ar fi ca aranjamentul să se numească *Doi plus Patru*, respectiv cele două Germanii plus cele *Patru Puteri*. Am menționat că un astfel de mecanism ar trebui să înceapă să funcționeze doar după alegerile de la 18 martie 1990, după ce procesul

privind aspectele interne ale unificării va demara și doar dacă germanii îl vor accepta. Am menționat că am discutat acest lucru cu Genscher și acesta a răspuns că se va gândi la acest lucru. Am mai spus că nu am avut ocazia să discut acest aspect cu dvs., dar că ați fost informat cu privire la această idee. Gorbaciov a manifestat interes față de această abordare, sugerând chiar că el crede că ar fi *„adekvatā situāției cu care ne confruntăm”*. A evitat să se pronunțe în mod clar și s-ar putea să propună o variantă a acestei idei sau chiar să avanseze o abordare diferită în discuțiile cu dvs. Indiferent ce va face, cred că este important ca răspunsul să-l primească de la mine.

Mai există un punct care a fost discutat și din nou răspunsul său a fost interesant. I-am spus că există o unitate de poziții a liderilor occidentali în favoarea unei Germanii unite, care să rămână membră NATO și nu neutră. Am explicat că noi suntem de acord cu această idee și credem că sovieticii nu o vor respinge. În acest sens, am menționat că ar fi nerealist să credem că o țară mare și cu o economie semnificativă ca Germania ar putea fi neutră. Apoi i-am pus următoarea întrebare: Ați prefera să vedeți o Germanie unită în afara NATO, independentă și fără trupe americane pe teritoriul său sau ați prefera o Germanie unită legată de NATO și să primiți asigurări că jurisdicția NATO nu se va modifica niciun inch spre Est, față de actuala poziționare? El a răspuns că la nivelul conducerii sovietice vor fi analizate toate opțiunile și apoi discutate cât mai curând într-un fel de *„seminar”*. Apoi, a adăugat: *„Desigur că orice extindere a zonei NATO ar fi inacceptabilă”*. (Implicit ar rezulta că NATO în actuala zonă ar fi acceptabilă.) Pe scurt, eu consider că am avut un foarte interesant schimb de opinii și se pare că Gorbaciov este destul de maleabil. Deși este clar că are anumite îngrijorări în ce privește unificarea germană – multe din ele având legături cu pasiunile pe care acest aspect îl trezește în Uniunea Sovietică – pare dispus să accepte [propunerea noastră], dacă abordarea ține seama de sensibilități și îi va oferi o acoperire sau o explicație plauzibilă pentru acțiunile sale. Eu cred că o combinație dintre mecanismul Doi plus Patru și cadrul mai larg al CSCE poate să facă acest lucru. Evident, este încă prea devreme să știm care va fi opțiunea sovieticilor și trebuie să fim atenți în ce direcție evoluează aceasta. În orice caz, noi va trebui să ne coordonăm foarte strâns acțiunile. Aștept cu nerăbdare să aflu rezultatele întâlnirii pe care urmează să o aveți cu Gorbaciov.

Al Dumneavoastră sincer,
James A. Baker, III

*

Sursa: *Deutsche Einheit. Sonderedition und den Akten des Bundeskanzleramtes 1989/90*, eds. Hanns Jürgen Kusters and Daniel Hofmann (Munich: R. Odenbourg Verlag, 1998), pp. 793-794 (Desecretizat în anul 1998.)

Memorandum privind discuția tête-à-tête de la Moscova, dintre Mihail Gorbaciov și Helmut Kohl, din 10.02.1990

M.S. Gorbaciov: Am plăcerea să vă salut, domnule cancelar federal. Este foarte bine că ați venit la Moscova. În vremuri ca acestea trebuie să ținem în permanență legătura. Evenimentele cunosc o dinamică care impune să discutăm cât mai mult despre acestea. Îmi amintesc adesea de discuțiile pe care le-am avut la Bonn, vara trecută. Am discutat atunci o serie de probleme, dar nu ne-am fi putut imagina că va trebui să le rezolvăm atât de curând. Idei care la acea vreme păreau vise au devenit realități obiective de maximă importanță. Este foarte bine că de la acea întâlnire am ținut legătura, am schimbat mesaje și am vorbit la telefon. Toate acestea ne-au ajutat să ne înțelegem mai bine unul pe celălalt. Este evident că trăim vremuri complexe. Aici în Uniunea Sovietică noi încercăm să le facem față și nu, așa cum spun unii, să le încurcăm. Desigur, trebuie să manifestăm reținere și echilibru, nu numai în politica internă, ci și în politica externă. Sunteți musafir, deci aveți primul cuvântul.

H. Kohl: Mulțumesc pentru primirea călduroasă și pentru urări. Am întârziat puțin cu întâlnirea noastră și discuțiile vor fi foarte importante.

M.S. Gorbaciov: Sunt de acord.

H. Kohl: Și eu îmi amintesc cu satisfacție de întâlnirea și discuțiile de la Bonn și cele de azi aș dori să fie continuarea celor de acum un an. Vara trecută, într-adevăr, am avut convorbiri detaliate și serioase. Aș dori să vorbesc cu dvs. la fel de sincer și deschis. [...]

Mikhail Gorbachev și Helmut Kohl

Noi considerăm că NATO nu ar trebui să-și extindă sfera activității sale. Trebuie să găsim o rezolvare rezonabilă. Eu înțeleg în mod corect interesele de securitate ale Uniunii Sovietice și realizez că dvs., domnule secretar general, și conducerea sovietică va trebui să explicați poporului sovietic ce se întâmplă. Una este când vorbim între noi și altceva

ce vorbesc oamenii simpli. Ei își amintesc de soarta părinților și fraților lor. Este un lucru normal. Cu toate acestea, dacă noi nu vom acționa, situația va deveni critică. Trebuie să evităm acest lucru. Noi suntem pregătiți să acționăm împreună cu partenerii, vecinii, prietenii noștri. Declarația dvs. că: „*cel care*

întârzie este pedepsit de istorie” este foarte populară la noi. Noi suntem pregătiți să acționăm în acest sens.

M.S. Gorbaciov: Vă mulțumesc pentru gândurile exprimate. Am câteva întrebări. Se pare că din punct de vedere practic, vă confrunțați cu chestiunea stabilizării economice a RDG.

H. Kohl: RDG are nevoie de un sistem economic diferit de cel actual.

M.S. Gorbaciov: Când se vorbește de uniunea monetară, aveți în vedere termene precise în realizarea acesteia?

H. Kohl: Nu pot să răspund la această întrebare din următorul motiv. La sfârșitul lunii decembrie 1989 am fost întrebat același lucru și am răspuns că o astfel de tranziție va dura mai mulți ani. Așa ar fi rezonabil, după cum susțin economiștii. Acum nimeni nu mai îmi pune această întrebare. Poporul decide totul cu picioarele. Haosul se instaurează peste tot. Cel mai probabil, voi putea avea o reacție în sensul întrebării dvs. peste câteva săptămâni, poate câteva luni.

M.S. Gorbaciov: Adică, imediat după alegeri?

H. Kohl: Posibil. Nu vreau nici să mă grăbesc. Totuși, am menționat deja apelul magistraturii din Berlinul de Est adresat Senatului din Berlinul de Vest. Săptămâna viitoare va veni la mine primarul Berlinului de Vest și-mi va spune că trebuie să plătim și nu pot să-l refuz. Situația este de așa fel încât oamenii fac ce vor. Dar noi avem nevoie de ordine economică. Aceasta este esența celor 10 puncte. În acest program sunt prevăzute pas cu pas soluții pentru crearea unei comunități contractuale

M.S. Gorbaciov: Nu înțeleg motivul pentru care trebuie încheiat un nou tratat pentru soluționare definitivă a problemei frontierelor. Frontierele nu mai sunt recunoscute? Sau poate că eu am o traducere greșită?

H. Kohl: Da, chestiunea frontierelor a fost stabilită prin Acordurile de la Moscova și Varșovia. Dar aceste acorduri au fost încheiate de RFG. Prin urmare, noi vorbim de confirmarea a ceea ce este prevăzut în aceste acorduri. Dacă RFG și RDG se unifică, noul parlament german va trebui să confirme prevederile acestor acorduri. [...]

H. Kohl: Aș dori să vă propun următorul lucru. Dacă procesul de unificare se accelerează după alegeri, va trebui să discutăm aspectele relațiilor economice imediat și în condiții de confidențialitate. Noi nu dorim ca partea sovietică să nu aibă încredere că angajamentele față de Uniunea Sovietică nu vor fi îndeplinite. Dacă lucrurile evoluează conform așteptărilor, atunci unii din partenerii dvs. din RDG vor dispărea. Aceasta ar putea provoca neînțelegeri, care pot fi evitate. Prin urmare, eu propun să discutăm în liniște și confidențial, fără nicio publicitate.

M.S. Gorbaciov: I-am spus lui Modrow și vă spun și dvs.: dacă procesul unificării evoluează rapid, problemele economice vor deveni presante înainte de a se mai pune chestiunea unei federații sau confederații. Aveți dreptate, ce poate fi o economie fără monedă? Eu i-am spus lui Modrow că atunci când se vor produce restructurări majore ale relațiilor economice dintre RDG și RFG, este important nu să distrugi ci să îmbunătățim parteneriatul nostru. Eu înțeleg că povara problemelor pe care le are RDG va cădea pe umerii Cancelarului Federal. Noi suntem dispuși să participăm la crearea unor asociații și societăți mixte care vor apărea pe teritoriul RDG. Acest set de chestiuni se încadrează în relațiile istorice dintre Germania și Rusia. Noi putem îmbogăți ceea ce avem, în loc să pierdem. Am ajuns astfel la partea cea mai importantă. Aici totul trebuie bine cumpănit și luate în considerare toate implicațiile. Esențială este totuși componenta militară. Aceasta joacă un rol determinant în echilibrul de forțe din Europa și din lume. Formula noastră prevede următoarele puncte: amenințarea unui nou război nu mai trebuie să vină de pe teritoriul german; granițele postbelice trebuie să fie inviolabile; teritoriul Germaniei nu trebuie să fie folosit de forțe externe.

Se pune întrebarea, ce statut va avea o Germanie unită? Știu că cancelarul nu acceptă neutralitatea. Se spune că ar umili poporul german. Poate că ar fi umilitor pentru actuala generație, având în vedere contribuția acesteia la dezvoltarea europeană și a lumii. Ar fi ca și cum am desconsidera această generație. Acest lucru nu ar fi normal și în politică nu se fac astfel de lucruri. Da, eu consider că o Germanie unită ar trebui să fie în afara alianțelor militare, cu o armată națională suficientă pentru a se apăra. Nu știu dacă acest statut ar trebui să se numească „*independentă*” sau „*nealinieră*”. India și China sunt țări care au un astfel de statut! Și nu se simt umilite. De ce ar fi atunci umilitor acest statut pentru germani? Nu este vorba de neutralitate, ci de raporturi de putere și nu doar la nivel european, ci global. Putem să ne „*jucăm*” cu această idee, să o cântărim din diferite puncte de vedere. Nu ar fi ceva serios ca o parte a unui stat să fie în NATO și alta în Pactul de la Varșovia. Undeva, cineva își desfășoară trupele sale de o parte a unui râu, iar pe celălalt mal al râului să existe desfășurate alte trupe. Haideți să ne „*jucăm*” cu această idee, domnule Cancelar Federal. Se spune că ce ar fi NATO fără RFG. Dar și noi putem pune întrebarea ce ar fi Pactul de la Varșovia fără RDG? Este o întrebare serioasă. Nu ar trebui să existe divergențe în domeniul militar.

Se spune că NATO se va destrăma fără RFG. Dar același lucru este valabil și pentru Pactul de la Varșovia, fără RDG. Dacă suntem de acord în lucrurile principale, este important să fim de acord și în acest domeniu.

H. Kohl: Nu este același lucru. Este suficient doar să privim harta.

M.S. Gorbaciov: Dacă noi ne retragem unilateral toate trupele din RDG, nu veți putea să vă mențineți în NATO. Avem nevoie de soluții rezonabile, care să nu otrăvească atmosfera relațiilor noastre. În orice caz, cred că această parte a discuției nu ar trebui să fie publică. Hai să spunem că am avut o discuție fructuoasă, am abordat un spectru larg de aspecte privind dezvoltarea europeană și mondială și că acest schimb de opinii va continua.

H. Kohl: Aceasta este foarte important. Desigur, trebuie să ajungem la un oarecare acord. Statele Unite nu trebuie lăsate de o parte în această problemă.

M.S. Gorbaciov: Cu siguranță. Ieri am discutat cu Secretarul de Stat Baker. El a spus că după alegeri, reprezentanții celor două state germane și reprezentanții celor Patru Puteri s-ar putea întâlni și să discute, în vederea adăugării de valabilitate procesului. Până atunci însă, alții să nu fie implicați în discuțiile noastre.

H. Kohl: Îmi place foarte mult această idee. Totuși, pentru ca lucrurile să fie clare, vreau să declar că noi nu vom accepta o conferință separată a celor Patru Puteri.

M.S. Gorbaciov: Nimic nu va fi decis fără dvs.

H. Kohl: Cele două state germane sau, dacă lucrurile evoluează rapid, un stat german trebuie să stea la masă cu cele Patru Puteri. Ar fi foarte bine ca această masă se fie în Germania.

M.S. Gorbaciov: Este foarte posibil.

H. Kohl: Ar fi important pentru noi, din motive psihologice.

M.S. Gorbaciov: Întrebarea este, unde? Cu două picioare ale mesei de o parte a frontierei și două de cealaltă parte?

H. Kohl: O astfel de reuniune ar fi foarte importantă, iar deciziile care se vor lua ar trebui să țină cont de interesele URSS, Statelor Unite și RFG. [...]

*

Sursa: *Mikhail Gorbaciov i germanskii vopros*, redactat de Alexander Galkin și Anatoly Chernyaev, (Moscow: Ves Mir, 2006), pp. 339 – 355.

Memorandum privind discuția dintre președintele american, George Bush și cancelarul german Helmut Kohl, din 24.02.1990

Subiect: Întâlnirea cu Helmut Kohl, cancelarul Republicii Federale a Germaniei

Participanți: Președintele, James A. Baker, Secretar de stat, Brent Scowcroft, asistent al Președintelui pentru probleme de

securitate națională, Robert Blackwill, asistent special al Președintelui pentru probleme de securitate națională
Helmut Kohl, Cancelar, Horst Teltschik, consilier al Cancelarului pentru probleme de securitate, Walter Neuer, șeful Cancelariei și Uwe Kaestner, adjunct al consilierului Cancelarului pentru probleme de securitate, responsabil cu problematica relațiilor Est-Vest.

Data/ora: 24 februarie 1990, orele 02,37 – 04,50

Locul: Camp David

Cancelarul Kohl: Am câteva subiecte pe care aș dori să le discut cu Dvs. În primul rând, doresc să vă mulțumesc pentru că m-ați invitat aici. În al doilea rând, vă mulțumesc pentru toate semnele de prietenie pe care mi le-ați transmis de când ați devenit președinte. Scrisoarea primită de la dvs. înainte să merg la Moscova va intra în istorie ca un document important care definește relațiile americano-germane. Noi nu vom uita ce a făcut secretarul de stat Baker la Moscova, informându-mă despre discuțiile pe care le-a avut cu Gorbaciov, înainte ca și eu să-l întâlnesc pe liderul sovietic. Acest moment a fost unul decisiv.

Prietenia americano-germană este acum mai puternică decât a fost vreodată în perioada postbelică. Iar acest lucru este o realitate nu doar în domeniul militar. Dacă toate vor merge bine, vom asista la schimbări uriașe în Europa, chiar dacă Gorbaciov va fi înlăturat de la putere. Succesorul său va trebui să urmeze politici similare. Aceasta este o evoluție obligatorie în Uniunea Sovietică. I-am spus lui Gorbaciov că nu se pot întoarce la vremurile din timpul lui Stalin. Evenimentele din Piața Tienanmen nu se pot repeta în Europa, nici la Dresda, Budapesta sau la Varșovia. Consecințele lor ar fi inimaginabile. Pe vremea lui Hitler oamenii erau uciși pentru că ascultau radio, dar acum programele de televiziune germane pot fi recepționate până la Kiev. Lumea s-a schimbat incredibil de mult, iar comunicarea în masă este o cauză importantă a acestei schimbări.

I-am spus lui Rakovski, fostul prim-ministru al Poloniei, că el și comuniștii vor fi terminați atunci când Papa va face o vizită în Polonia. Aceste schimbări au devenit realitatea în care trăim. Situația de reînnoire va continua în Polonia, Cehoslovacia și în Ungaria, iar un pic mai târziu și în România și Bulgaria. Prin urmare, în Europa există această dimensiune nouă. Peste doi ani vom avea o piață internă unică în Comunitatea Europeană, iar consecințele vor fi dramatice. Vom asista la o creștere a cererii în cadrul Comunității pentru ca unitatea europeană să avanseze mai rapid, în așa fel ca CE să poată ține pasul cu unificarea celor două state germane. Eu am susținut întotdeauna unitatea

Europei. Acum, cu excepția doamnei Margaret Thatcher, toți liderii statelor membre ai CE sunt de acord cu mine.

George Bush și Helmut Kohl

Până la următoarele alegeri pentru Parlamentul European, din 1994, va trebui să delegăm mai multă autoritate și atribuții instituțiilor europene, decât ne așteptăm acum. Iar aceasta va fi din cauza unificării Germaniei. Se spune că atunci când o Germanie cu 80 de milioane de locuitori este puternică, germanii trebuie să fie integrați în Europa. Eu

sunt de acord cu acest lucru. Aceste evoluții vor avea un impact major asupra politicii noastre monetare. Dacă vom fi înțelepți, Statele Unite și CE trebuie să conlucreze strâns. Relațiile dintre Comunitate și Statele Unite sunt de cea mai mare importanță, iar acest lucru va fi valabil cu atât mai mult în anii 1990.

Țările membre AELS și statele din Europa de Est probabil că vor adera la CE în anii 1990. Apoi va urma ceea ce François Mitterrand denumește constituirea unei confederații europene. Va fi un sistem care se va crea prin forțele proprii, dar în strânsă cooperare cu Statele Unite. Din punct de vedere geografic noi ne aflăm în centrul continentului și vom avea o populație de 80 milioane de locuitori. Din punct de vedere economic ne vom situa pe primul loc. Prin urmare, va trebui să ne confruntăm cu multe probleme psihologice. Există vechile temeri care vin din istoria noastră și pe care trebuie să le tratăm cu seriozitate. Trebuie să acordăm atenție relațiilor cu vecinii noștri. Aceștia trebuie să considere germanii ca fiind cei mai europeni dintre europeni. Relațiile noastre cu Franța sunt deosebit de importante. Pentru Paris este important că ei au ceva ce noi nu avem, iar aceasta este arsenalul de arme nucleare.

Relațiile americano-germane trebuie să rămână puternice. Aceasta va reduce temerile din Europa. Germania are nevoie de relații bune cu Statele Unite din mai multe motive. Noi trebuie să depășim actuala noastră stare de spirit, deoarece oamenii nu se mai tem de forța noastră militară, ci de cea economică. Statele Unite se află cu puțin înaintea noastră în domeniul cercetării-dezvoltării. Din acest punct de vedere ne aflăm la un nivel similar cu cel al Japoniei. Acest lucru creează de asemenea temeri. În concluzie, relațiile americano-germane trebuie să fie cât mai strânse posibil. Aceasta include schimburi între universități, firme, inclusiv prin intermediul Consiliului germano-american pentru tineret.

Revenind la subiectul unificării Germaniei, evoluțiile sunt atât de dramatice încât par de-a dreptul incredibile. Comunismul s-a prăbușit în Republica Democrată Germană ca un joc de cărți. Părea un gigant, care s-a dovedit însă a fi găunos. Noi încercăm acum să stabilizăm situația pentru a avea timp să găsim abordări raționale. Programul meu din luna noiembrie 1989 nu mai este de actualitate. Starea de spirit din RDG a fost în regulă până la Crăciun, dar guvernul condus de Modrow s-a prăbușit în ianuarie 1990.

Am să vă dau două exemple. Mii de oameni părăsesc RDG în fiecare zi, iar Modrow nu știe ce să facă pentru a restabili încrederea oamenilor. 350.000 de oameni au venit în RFG, dintre care 200.000 au vârsta sub 30 de ani. Majoritatea dentiști, fizicieni, ingineri și muncitori calificați. De la 1 ianuarie până în prezent echivalentul populației unui întreg oraș a părăsit RDG. În 7 săptămâni totalul acestora a fost de peste 100.000.

Trebuie să găsim o modalitate să convingem oamenii să nu mai plece. Productivitatea muncii în Est este în scădere vertiginosă. Toți vor să fie plătiți în mărci vest-germane. Lipsurile se accentuează. Procesele de corupție ale foștilor oficiali est-germani au consecințe dezastruoase. Dintre 15 - cei mai importanți oficiali din fosta RDG cu un an în urmă, 10 se află în închisoare. Aceștia au condus RDG. Cu toate acestea, corupția continuă să facă ravagii. În urmă cu trei săptămâni situația era așa de rea încât am ajuns la concluzia că trebuie să facem ceva diferit decât până acum. A trebuit să ne schimbăm programul. Așa că acum ne concentrăm asupra uniunii monetare. Marty Feldstein spune că suntem nebuni. Manualele nu ne sunt de niciun ajutor, pentru că nu au răspunsuri la probleme de felul acesta.

Peste trei săptămâni vor fi alegeri în RDG. Noul parlament va trebui să ia rapid o serie de decizii. Ne putem aștepta ca să dorească să le finanțăm întreprinderile lor de stat. Vom refuza însă acest lucru. Noi cheltuim acum 6 miliarde de mărci pentru ocrotirea sănătății, dar aceasta este un domeniu diferit decât cel al cheltuirii de bani pentru dezvoltarea industrială. Sistemul lor de telefonie nu funcționează, căile ferate sunt un dezastru, ca să nu mai vorbim de protecția mediului înconjurător, inclusiv cele două centrale electrice nucleare care sunt mai prost proiectate decât cea de la Cernobîl. Situația este dezastruoasă, iar noi trebuie să acționăm rapid. Voi insista pentru ca ei să acționeze în vederea trecerii la economia de piață imediat după alegeri. Noi va trebui să finanțăm pensiile la limită de vârstă și asigurările sociale pentru șomeri. Totul pare destul de devastator.

Eu însă cred că dacă RDG va avea o economie de piață și condiții decente de muncă, în 3 -5 ani va deveni prosperă. Iar Comunitatea Europeană va avea de beneficiat de pe urma acestui lucru. Acest lucru se va întâmpla deoarece est-germanii sunt oameni buni. Este vorba de o veche regiune

industrializată a Germaniei. RDG nu va fi un Bantustan. În RFG sunt circa 5.000 de întreprinderi dispuse să se implice în RDG. Acest aspect economic este cel mai presant dintre problemele cu care mă confrunt în prezent.

Secretarul de Stat Baker: Referitor la uniunea monetară, care sunt planurile tale?

Cancelarul Kohl: Trebuie făcută rapid. Toate îmbunătățirile pe care le așteaptă populația presupun conversia monedei. Aceasta înseamnă că noi trebuie să punem sistemul monetar est-german sub controlul Bundesbank. În prezent nu există bănci private în RDG, dar acestui lucru putem să-i facem față. În același timp, este o oportunitate și pentru RFG. Devenisem obezi și leneși. Acum viața noastră a devenit mai interesantă. Perspectiva unificării a trezit energii noi chiar și în partidul meu. Numai în această săptămână peste 2.000 de membri CDU se află în RDG, angajați în activități politice. În anul 1948, când eu aveam 18 ani, a mai fost o astfel de stare de spirit proaspătă în Germania. De asemenea, activitatea bisericii s-a intensificat în RDG. Putem spune că avem semnale bune din RDG. Prin urmare, eu sper că vom putea realiza în curând uniunea monetară. În trecut, teritoriul RDG era împărțit în landuri, ceea ce a fost desființat de regimul condus de Ulbricht. A fost o greșală majoră. Populația dorește revenirea la cele 5 landuri. Noi dorim menținerea sistemului federal. Franța și Polonia doresc și ele menținerea acestui sistem administrativ.

Noi trebuie să acționăm pe două paliere, ambele la fel de importante: 1. Problemele interne ale Germaniei și 2. Să avem în vedere interesele vecinilor noștri. Trebuie să promovăm intensificarea integrării în CE și să reducem temerile europenilor. Referitor la problemele externe. Chestiunile legate de frontiere nu sunt ceva serios. Aflându-mă între prieteni, o să fiu sincer. În prezent, în RFG, 85,9% din populație este în favoarea menținerii granițelor pe Oder-Neisse. Marea majoritate a germanilor acceptă că aceasta va fi în continuare granița de est a Germaniei. Cel care a construit Camp David, președintele Roosevelt, nu va fi niciodată popular în Germania. Polonezii au fost împinși spre vest, iar germanii care locuiau acele regiuni au fost expulzați. A fost o reacție la crimele naziste, dar germanii care au fost afectați erau nevinovați. Este vorba de 12 – 14 milioane de oameni. O treime din teritoriul Reich-ului din 1937 a fost dislocat. În anul 1945, 2 milioane de germani și-au pierdut viața în timp ce se refugiau din Europa de Est. Noi trebuie să facem față acestei probleme psihologice în țara noastră.

Oamenilor li s-a spus în anii 1970 că soluția finală a chestiunii frontierelor va fi dată printr-un tratat de pace. Eu nu doresc un tratat de pace în ce privește Germania. Nu ar fi o idee bună. În luna mai 1945, 110 țări se aflau în război cu Germania. Problema este de a garanta polonezilor granița de 1.000 km. pe care o au cu Germania. Ei trebuie să primească garanții că sunt în

siguranță. Din acest punct de vedere, Cele Patru Puteri trebuie să joace un rol crucial. Noi vom unifica RFG, RDG și Berlinul. Polonezii trebuie să înțeleagă că orice decizie obligatorie pentru noi trebuie să decurgă dintr-un tratat ratificat de un parlament care să-i reprezinte pe toți germanii și care trăiesc într-un singur stat. RFG nu poate acționa în numele Germaniei unificate. Dar noi putem acționa pentru a veni în întâmpinarea dorințelor polonezilor. Granițele nu sunt o problemă. Mai degrabă problema este că polonezii ar putea cere reparații. În opinia noastră acest lucru ar fi inacceptabil. Noi am plătit deja 150 miliarde mărci Poloniei, Israelului și unor persoane individuale. Nu vom plăti mai mult, la 50 de ani de la încheierea războiului.

Secretarul de Stat Baker: Mazowiecki pretinde reparații?

Cancelarul Kohl: Da, sau cel puțin oameni din anturajul său doresc acest lucru. Noi le-am anulat niște împrumuturi, dar nu putem face acest lucru în fiecare an.

În ce privește formatul *Doi plus Patru*. Pentru noi este crucial să se procedeze în felul următor: Statele Unite și Germania vor coopera cât se poate de strâns. Noi trebuie să fim de acord ce dorim. Apoi vom discuta cu partenerii noștri, inclusiv cu Uniunea Sovietică. Sunt categoric împotriva extinderii cadrului *Doi plus Patru*. Odată deschisă această chestiune, procesul nu mai poate fi controlat și oprit. Am să spun ceva puțin cam periculos, care este dificil de gestionat. Dacă noi (Statele Unite și Germania) ne coordonăm pozițiile, vom putea să rezolvăm acest aspect vizavi de Polonia, nu prin participarea acesteia, ci prin consultări pentru a diminua temerile acesteia. Polonezii sunt unici. Ei sunt singurii care au problema granițelor. Trebuie să ne gândim cum să facem acest lucru. Știu că aveți o diasporă poloneză numeroasă în țara dvs. Aș vrea să-l ajut pe Mazowiecki, dar acest lucru nu este posibil în ce privește formatul *Doi plus Patru*. Trebuie să rămânem în acest format, dar să ne gândim la un mecanism consultativ pentru Polonia.

Gorbaciov nu este interesat în problema graniței pe Oder-Neisse. El dorește doar ca Polonia să nu deschidă chestiunea frontierelor sale estice. În URSS există încă o serie de orașe vechi poloneze. Mitterrand spunea săptămâna trecută că este o rușine că aceste granițe există, dar – a adăugat el – ele sunt o realitate. Această declarație mi-a cauzat probleme acasă și o să trebuiască să mă ocup de acest aspect. Noi avem nevoie de un acord care să răspundă problemelor psihologice ale polonezilor, dar și ale germanilor. SPD va folosi aceste aspecte împotriva mea, dar nu din dragoste pentru Polonia, ci pentru că nu mă iubesc pe mine. În anul 1950, RDG a recunoscut granițele cu Polonia, iar aceasta a declarat explicit că renunță la reparații din partea Germaniei. Acum polonezii nu mai recunosc acest lucru. După cum am putut constata la Varșovia, doresc garanții privind actualele granițe, dar și reparații.

Argumentele noastre sunt solide. Trebuie să găsim o soluție care să răspundă tuturor sensibilităților. Sper că un parlament al tuturor germanilor va putea fi ales anul viitor și acesta va rezolva aceste aspecte.

Generalul Scowcroft: Care este limita de timp pe care contați pentru soluționarea problemei granițelor?

Cancelarul Kohl: Ar trebui ca activitatea în formatul *Doi plus Patru* să se încheie în acest an, în orice caz înainte de Summitul CSCE.

Secretarul de Stat Baker: Dacă formatul **Doi plus Patru** își încheie activitatea, va urma apoi Summitul CSCE.

Cancelarul Kohl: CSCE ar trebui să fie de acord fără obiecții cu deciziile adoptate în formatul *Doi plus Patru*.

Secretarul de Stat Baker: Exact.

Cancelarul Kohl: Dar avem nevoie de o soluție psihologică atractivă pentru Polonia. Trebuie să ne gândim în continuare, până găsim o soluție. Germania nu dorește cu orice preț neutralitatea. Aceasta ar fi o decizie mortală. Nu suntem interesați de o asemenea abordare. Germania unită trebuie să fie membră NATO. Totuși este nevoie de o definiție precisă a statutului Germaniei de stat membru NATO. De asemenea, vom avea nevoie de o perioadă de tranziție. Forțele militare NATO, inclusiv forțele Bundeswehr alocate NATO, nu vor fi staționate pe teritoriul fostei RDG. Pe de altă parte, nici trupele sovietice nu trebuie să rămână o perioadă indefinită pe teritoriul Germaniei de Est, deoarece ar fi afectată suveranitatea Germaniei. Trebuie să mai decidem ce vom face cu armata Germaniei de Est, care este compusă din 200.000 militari. Dacă Germania va rămâne membră NATO, va trebui tratată la fel ca și Franța? Ce se va întâmpla cu integrarea militară a noii Germanii? Este o idee bună? Dar noi nu dorim un statut special pentru Germania, așa cum s-a întâmplat în 1918. De aceea este atât de importantă NATO. Referitor la cooperarea în domeniul nuclear, trebuie să ne gândim ce se va întâmpla cu artileria cu focuri nucleare. Rachetele Lance și cele care vor urma după Lance (Follow-On-To-Lance - FOTL). Care va fi poziția Congresului american privind FOTL? Care va fi poziția Europei de Est privind aceste armamente? Noi însă trebuie să rămânem în NATO și forțele militare americane trebuie să rămână în Europa.

Președintele Bush: Aș dori să fac câteva comentarii de ordin general. Noi intenționăm să rămânem implicați în Europa. Suntem supuși la unele presiuni pentru a reduce prezența noastră militară în Europa și să reducem cheltuielile militare. Suntem întrebați cine ne este inamicul? Inamicul nostru acum este impredictibilitatea, apatia și destabilizarea. Dar noi vom rămâne în Europa. Va fi o luptă dură. Referitor la FOTL, acest proiect este mort.

Cancelarul Kohl: Problematika armamentului nuclear va fi de actualitate înainte de anul 1992. Va fi un subiect încă la alegerile din acest an. Referitor la rachetele Lance, aş dori să se evite impresia că Statele Unite au cedat în faţa opiniei publice din Europa.

Preşedintele Bush: Este foarte puţin probabil că programul FOTL va fi aprobat de Congres. Conceptul menţinerii Germaniei în cadrul NATO este absolut crucial. Resping ideea de a avea o nouă Franţă în NATO. Avem nevoie de Germania în NATO, pentru asigurarea stabilităţii în Europa. Vom continua să menţinem trupele americane în Germania şi în Europa, în ciuda presiunilor la care suntem supuşi. Sunt îngrijorat să aud că prim-ministrul polonez vorbeşte de menţinerea trupelor sovietice în Europa de Est. Nu sunt deloc încântat că Polonia ar putea dori ca sovieticii să rămână pe teritoriul ei, din cauza chestiunii graniţelor polono-germane. Nu-mi place acest lucru şi nu pot să-l accept. Noi dorim ca împreună cu Germania să avem un rol cheie în toate acestea. Ştiţi la fel de bine ca şi noi că vecinii europeni ai Germaniei sunt îngrijoraţi referitor la acest aspect. Uneori, am uitat să mă consult, dar dvs. şi cu mine trebuie să ne consultăm cu partenerii noştri NATO mai mici.

Cancelarul Kohl: Da.

Preşedintele Bush: Genscher a declarat la Ottawa, adresându-se italienilor: „*Voi nu participaţi la acest joc.*” Acest lucru a jignit Italia şi pe alţii. Eu încerc să fiu receptiv la îngrijorările lor. Acelaşi lucru ar trebui să-l facă şi Genscher. Nu vreau să sugerez că dvs. nu aţi fost receptiv.

Cancelarul Kohl: Sunt în totalitate de acord. Eu nu am fost la Ottawa, dar suport consecinţele acţiunii lui Genscher. Nu îmi place acest lucru. A fost gratuit şi în plus nu este stilul meu. Există însă motive care ţin de politica internă pentru aceasta. Genscher are probleme în partidul său. Cu excepţia mea, toată lumea este confuză. Eu sunt OK, dar celelalte partide se confruntă cu dezordinea, inclusiv SPD. În ce priveşte incidentul Ottawa, mi-am dat seama, desigur, că trebuie să dreg busuiocul cu Andreotti şi cu ceilalţi. Câteodată o să trebuiască să fac acest lucru şi cu François Mitterrand. El se ţine bine până acum. Majoritatea francezilor sunt de partea noastră, dar elita politică este împotriva noastră. Danemarca şi Norvegia sunt de asemenea cazuri dificile, la fel şi Marea Britanie. Nu pot însă să fac nimic în ce o priveşte pe Margaret Thatcher. Nu o înţeleg. Imperiul Britanic a intrat în declin din cauza confruntării cu Germania, iar Marea Britanie a plătit un preţ enorm. Acum se leagă din nou de Germania.

Preşedintele Bush: Noi nu vedem lucrurile astfel. Noi nu ne temem de fantomele trecutului. Margaret se teme. Voi şi noi trebuie însă să ne consultăm, plecând de recunoaşterea rolului nostru unic în istorie. Am sunat-o astăzi pe Margaret, doar pentru a auzi ce mai zice, iar convorbirea a durat o oră.

Cancelarul Kohl: În RFG există o nemulțumire a germanilor legată de faptul că am fost parteneri pe care te-ai putut baza mai bine de 40 de ani. De ce nu contează acest lucru? Logica nu mai are nicio valoare?

Președintele Bush: Statele Unite înțeleg acest lucru și sunt dispuse să acționeze constructiv în acest sens. Când spunei că Germania va rămâne în NATO în calitate de membru cu drepturi depline, este un lucru bun. Astăzi, Margaret mi-a spus că toată lumea se așteaptă ca statele germane să se unească (deși în urmă cu 6 luni susținea altceva). Dar ea a mai spus că toată lumea este îngrijorată de incertitudinile care vor urma. Faptul că Germania va fi pe deplin implicată în NATO contează. Noi nu sprijinim ideea ca Polonia să primească reparații. Chestiunea granițelor poloneze a fost menționată în discuțiile pe care le-am avut, dar fără a i se da prea mare importanță. Știu că aveți probleme politice, dar cu cât veți putea face mai mult în acest domeniu, cu atât va fi mai bine.

Noi considerăm că problema armamentului nuclear este o parte esențială a prezenței militare americane în Europa. Dacă forțele nucleare americane sunt retrase din Germania, nu văd cum vom putea convinge ceilalți aliați de pe continent să le preia. Din cauza acestei incertitudini, acest armament trebuie să rămână în Germania. Opinia publică americană consideră că descurajarea oferită de acest armament constituie un mijloc de a ne apăra trupele noastre din Europa. Sunt îngrijorat de faptul că dacă acestea vor fi retrase, sprijinul intern pentru prezența trupelor americane în Europa se va diminua.

Referitor la Doi plus Patru, noi nu dorim ca sovieticii să folosească acest format pentru a vă forța să creați o Germanie, așa cum ar dori ei. Sunt îngrijorat că formatul Doi plus Patru nu ține pasul cu dialogul pe care-l aveți cu RDG privind natura unificării. Îmi fac griji că demararea discuțiilor în acest format le va oferi sovieticilor posibilitatea să se amestece. I-am spus lui Margaret că formatul *Doi plus Patru* trebuie să se concentreze pe oferirea de către cele Patru Puteri de drepturi și responsabilități pentru Germania unită și pentru Berlin. Nu doresc ca Doi plus Patru să se implice în chestiunea apartenenței Germaniei la NATO.

Cancelarul Kohl: Gorbaciov va avea propria sa viziune privind NATO.

Secretarul de Stat Baker: Eu cred că Gorbaciov și Șevardnadze consideră că trupele americane sunt o prezență stabilizatoare în Europa. Sovieticii nu s-au decis încă asupra poziției lor finale în ce privește Germania și NATO.

Președintele Bush: Calitatea de membru cu drepturi depline depinde de abilitatea noastră de a susține prezența militară americană în Europa. Trebuie să înțelegem acest lucru.

Cancelarul Kohl: Îmi place foarte mult să aud acest lucru. Eu vreau ca America să rămână în Europa și nu doar din punct de vedere militar. Vreau să eliminăm conceptul de Fortăreață a Europei. Sunt necesari sute de pași în această direcție, dar trebuie să facem imposibilă Fortăreața Europei.

Secretarul de Stat Baker: NATO este rațiunea de a fi pentru menținerea forțelor americane în Europa. Dacă sovieticii doresc menținerea trupelor americane în Europa, trebuie să accepte menținerea NATO. Noi nu puteam avea trupe în Europa pe teritoriul unei țări care nu este membru cu drepturi depline în NATO.

Cancelarul Kohl: Sovieticii sunt dispuși să negocieze, iar acest lucru s-ar putea reduce în final la o chestiune de bani. Ei au nevoie de bani.

Președintele Bush: În ce privește relațiile americano-ruse, noi vrem ca Gorbaciov să reușească. Noi dorim ca Summitul americano-rus să fie un succes, ceea ce îl va ajuta pe Gorbaciov în plan intern. Noi dorim ca acordul CFE să fie semnat, un summit CSCE și un acord START în acest an. Acestea fiind spuse, sovieticii nu sunt în poziția de a dicta care să fie relațiile Germaniei cu NATO. Ce mă îngrijorează sunt discuțiile referitoare la posibilitatea că Germania nu ar trebui să rămână în NATO. La dracu. La urma urmei, noi am învins și nu ei. Nu-i putem lăsa pe sovietici să scape victorioși din fâlcile înfrângerii. La noi în Congres avem acum o viziune ciudată în legătură cu beneficiile acestei păci. Nu putem să ne comportăm în acest fel în aceste vremuri incerte. Nu-i putem tolera prim-ministrului polonez să dicteze câți militari sovietici să rămână. Noi trebuie să fim uniți și să rezolvăm lucrurile.

Cancelarul Kohl: Sovieticii ar putea rămâne în Germania pentru un timp limitat, dacă aceasta ar putea fi o soluție. Dar nu pentru o perioadă lungă de timp.

Președintele Bush: Tocmai de aceea noi nu spunem că toate trupele sovietice trebuie să plece, pentru ca să nu se poată spune și că trupele americane trebuie să plece din Germania.

Cancelarul Kohl: Nu. Așa cum am mai spus, este o diferență între a te afla la o depărtare de 6.000 km. și a te afla la 600 km. Este o diferență de 10 la 1. Trebuie să rămâneți, chiar dacă sovieticii se retrag din Germania.

Președintele Bush: Referitor la Summitul CSCE, am convenit să particip la acesta în acest an, dacă vom putea încheia Acordul CFE, care să fie semnat cu această ocazie. Summitul va trebui să evalueze ce avem de făcut în cele trei coșuri CSCE. Eu sper că vor fi adoptate noi orientări pentru activitatea CSCE în ce privește organizarea de alegeri libere, sprijinirea și apărarea

democrației reale emergente din Europa de Est. Deși acest Summit CSCE va putea recunoaște, într-un fel sau altul, deciziile luate în formatul Doi plus Patru, nu dorim ca acesta să se concentreze exclusiv pe Germania sau să fie o întrunire în cadrul căreia să se încerce subminarea statutului Germaniei de membră cu drepturi depline în NATO.

În fine, noi trebuie să încercăm să consolidăm procesul CSCE, dar cred că sunteți de acord cu mine, că CSCE nu poate înlocui NATO ca nucleu al strategiei de descurajare a Occidentului în Europa și ca justificare a necesității menținerii prezenței trupelor americane în Europa. Dacă acest lucru se va întâmpla, vom avea o problemă serioasă.

Cancelarul Kohl: Eu nu vreau ca Summitul CSCE să fie un forum de discuții privind problema germană, dar Gorbaciov are nevoie de acest summit. Iar dvs. veți putea înregistra o serie de succese în domeniul controlului armamentelor la un summit americano-sovietic. De asemenea, vor putea fi obținute succese în ce privește cele trei coșuri.

Secretarul de Stat Baker: Ce mai avem de discutat? Cum stăm din punct de vedere al pașilor procedurali în procesul *Doi plus Patru*?

Președintele Bush: Și în ce privește situația politică internă din Germania. Noi vă susținem datorită principiilor dvs. și pentru că am mizat mult în acest domeniu. Ne simțim confortabil cu tine la volan.

Cancelarul Kohl: Vom acționa pe două piste: una germană internă și alta internațională. Este important ca Statele Unite să continue procesul de dezarmare americano-sovietic, pentru ca nimeni să nu poată spune că chestiunea germană încetinește progresul în domeniul controlului armamentelor. Eu am să presez în direcția adâncirii integrării CE cu toată forța de care dispun.

Va fi un summit special al CE, în ultima sâmbătă a lunii aprilie. Avem nevoie de cât mai multe consultări posibil. Trebuie să vorbim deschis cu sovieticii. Ar fi bine dacă Statele Unite ar discuta cu sovieticii în afara cadrului Doi plus Patru, despre menținerea Germaniei în NATO. În acest fel, sovieticii vor înțelege că există un acord deplin în această privință. S-ar putea ca sovieticii să fie mai dispuși să vă spună dvs. care este prețul real pentru a-și da acordul.

Secretarul de Stat Baker: Este important să transmitem un semnal public puternic privind menținerea calității de membru cu drepturi depline în NATO a Germaniei.

Cancelarul Kohl: Desigur. Suntem în totalitate de acord. Vor exista îngrijorări din partea sovieticilor, din punct de vedere al securității lor și vor dori ceva în schimb.

Președintele Bush: Voi aveți buzunarele dolidora cu bani. (You've got deep pockets.)

Cancelarul Kohl: Acum, referitor la formatul Doi plus Patru, noi va trebui să lucrăm foarte strâns împreună. După alegeri, vă vom ține la curent cu evoluțiile din cele două Germanii. Cel mai probabil, sovieticii vor încerca să influențeze noul guvern care se va forma în RDG. Noi trebuie să ne coordonăm fiecare pas, împreună cu Marea Britanie și Franța.

Starea de spirit în RFG este în favoarea unificării, dar există temerea față de sacrificiile care vor fi necesare. Desigur, din punct de vedere istoric aceste sacrificii nu contează, dar oamenii sunt îngrijorați. Până acum noi am plătit anual 22 miliarde mărci pentru a finanța Berlinul și 30 miliarde mărci pentru privilegiile fiscale acordate Berlinului. Aceste cheltuieli vor dispărea. Din acest punct de vedere vom avea de câștigat.

Acum, referitor la situația politică din RDG. Un locuitor din Leipzig trebuie să aibă 90 de ani pentru a fi participat la ultimele alegeri libere. Adică să fi avut 21 de ani în noiembrie 1921. Asta spune totul despre situația politică din RDG. În Berlinul de Est, 32.000 de persoane sunt angajate în Securitatea Statului. Aceasta are un impact, care a modelat oamenii. Nu există clasă de mijloc și nici oameni bogați.

Structura socială este deformată. Este nevoie de timp. Este un stat al țăranilor și muncitorilor. În aceste condiții va fi introdusă o economie de piață. Primele alegeri nu vor fi normale.

Va fi nevoie de 2-3 alegeri înainte ca lucrurile să se clarifice. Eu vreau ca alegerile din 18 martie să aibă loc, apoi alegerile la nivelul landurilor din RDG și în decembrie alegeri federale, astfel ca anul viitor să putem avea alegeri în Germania unificată. Ne confruntăm cu aceeași situație ca în 1946 – 1949. Dacă voi putea să câștig alegerile din RFG din acest an, am să le câștig și pe cele de anul viitor.

Dacă amân alegerile, s-ar putea să pierd alegerile de anul viitor. Noul guvern care se va forma în RDG va trebui să ia o serie de decizii nepopulare referitoare la industriile ineficiente, consecințele introducerii economiei de piață și privind mediul înconjurător. Ei trebuie să ia aceste decizii. În acest fel vor începe să devină politicieni adevărați.

Secretarul de Stat Baker: În 1991 vor fi alegeri generale în Germania.

Cancelarul Kohl: Dacă va sta în puterile mele...

Secretarul de Stat Baker: Ce se va întâmpla dacă landurile vor încerca să se unească cu RFG, în conformitate cu Articolul 23? Vă va forța acest lucru să devansați alegerile?

Cancelarul Kohl: Nu. Eu doresc o strategie graduală de la realizarea cu succes a uniunii monetare până la alegerile federale din decembrie 1990 și apoi

până la alegerile generale din Germania unificată din 1991. Doresc să-i implic pe politicienii din RDG în viața politică a Germaniei unificate. SPD este partidul cel mai puternic din RDG. Este o regiune în care acest partid are tradiții istorice.

Apoi, sunt așa-zisele partide conservatoare – foștii liberali și foștii creștini-democrați. Oamenii își amintesc că ei au colaborat cu Partidul Socialist din Germania – SED. După primele alegeri libere, vor avea nevoie de timp. Doar doi oameni contează în alegerile din RDG: Willy Brandt, care are 75 de ani și eu. Eu voi avea 6 apariții în campania electorală din RDG.

Sute de mii de tineri participă la mitingurile mele. Indiferent însă de ce se va întâmpla la alegeri, noul guvern care se va forma în RDG se va confrunta cu responsabilitățile sale. Avem nevoie de timp înainte de alegerile generale din Germania unificată.

Președintele Bush: Ce spun oponenții tăi din RFG de felul cum gestionezi unificarea Germaniei?

Cancelarul Kohl: Mă critică că nu am oferit destui bani RDG. O să fac acest lucru după 18 martie. Oamenii nu vor mai pleca doar după ce vor avea bani la îndemână. Este aceeași problemă pe care o are și Gorbaciov.

Președintele Bush: Crezi că oponenții tăi politici din Germania vor încerca să împiedice menținerea Germaniei în NATO și a trupelor americane în Germania?

Cancelarul Kohl: În ceea ce privește NATO, toată lumea este în favoarea menținerii actualului statut de membru cu drepturi depline. Unii din SPD susțin însă o repliere pe poziția Franței, dar nu cred că aceasta poate fi o problemă mare. Referitor la prezența trupelor americane ar putea să fie opțiuni diferite.

Mai rău este însă faptul că în următoarele două luni problematica FOTL și artileriei cu focoaie nucleare va fi abordată de toate partidele. Dezbaterile se vor intensifica. Raza de acțiune a acestor armamente face ca din punct de vedere politic aceste sisteme de apărare să nu fie sustenabile.

Statele Unite trebuie să ia o decizie în acest sens, iar aceasta nu trebuie luată sub presiune. Sovieticii ar trebui să-și retragă și ei aceste sisteme, desigur ca urmare a unei propuneri americane.

Secretarul de Stat Baker: Noi sperăm să ajungem la o înțelegere în domeniul CFE în iunie sau septembrie.

Președintele Bush: Ce ați dori să facem în chestiunea FOTL? Care ar fi soluția care v-ar avantaja cel mai mult?

Cancelarul Kohl: Pentru noi este important – chiar esențial - ca președintele Statelor Unite să nu cedeze presiunilor externe. Desigur, la fel de importantă este încercarea de a-i implica și pe sovietici.

Generalul Scowcroft: Finanțarea FOTL va înceta în luna mai.

Cancelarul Kohl: Inițiativa ar trebui să fie a voastră, nu a Congresului. Nu s-ar putea ridica această chestiune în discuțiile cu sovieticii?

Secretarul de Stat Baker: Poate că am putea face o pauză în modernizarea rachetelor Lance, invocând poziția noastră în negocierile SNF.

Generalul Scowcroft: Sistemele sovietice similare, în cea mai mare parte, sunt deja modernizate.

Cancelarul Kohl: Vor fi dezbateri pe această temă în Congresul vostru peste 4-6 săptămâni, care vor avea reverberații imediat în Germania.

Președintele Bush: Noi dorim să adoptăm o poziție favorabilă vouă și care să nu submineze Alianța. Din acest punct de vedere autoritatea Președintelui este importantă.

Generalul Scowcroft: Există două lucruri pe care le putem face: să susținem încetarea finanțării sau să vă lăsăm pe dvs. să anunțați încetarea programului, din motive politice.

Secretarul de stat Baker: Discuțiile de anul trecut din cadrul Alianței au fost despre negocierile SNF. Dacă am putea include programul FOTL în negocierile SNF, aceasta ne-ar putea ajuta în Congres.

Cancelarul Kohl: Artileria cu focoare nucleare face parte de asemenea din problematica negocierilor SNF. Trebuie să ținem cont de acest lucru.

Secretarul de Stat Baker: Poate că vom putea începe negocierile SNF în acest an, în care să fie inclusă și chestiunea FOTL.

Cancelarul Kohl: Problema mea sunt discuțiile din Congres.

Secretarul de Stat Baker: Am putea face un anunț în următoarele 30 de zile că în anul fiscal 1991 nu va mai fi finanțat programul FOTL și vom vedea ce se va întâmpla în negocierile SNF.

Cancelarul Kohl: Ar fi bine ca o decizie să fie luată cât mai curând. Dacă însă veți spune Congresului doar că modernizarea rachetelor Lance se amână, dacă anul viitor negocierile SNF eșuează, pentru mine va fi mai rău decât situația actuală.

Doamna Thatcher vorbește cu mine de o manieră pe care nu aş accepta-o din partea nimănui altceineva. Ea se izolează de conaționalii ei. I-am spus odată că eu mă consider din generația post-Churchill, dar ea se situează în generația pre-Churchill.

Secretarul de Stat Baker: Aș dori să fac un comentariu privind problematica frontierelor poloneze. Formatul Doi plus Patru va fi în mare parte un mecanism pentru consultări. Nu va putea decide în chestiuni de importanță fundamentală pentru alte țări, fără ca acestea să fie prezente. Nu poate fi o altă laltă.

Vă sugerez ca la conferința de presă să spuneți că Doi plus Patru este un mecanism de discuții și având în vedere că Polonia nu este membră în acest format poate însă să se implice în orice discuții privind aspecte considerate fundamentale pentru ea.

Doi plus Patru este un mecanism în primul rând de consultări și discuții. Multe din aceste probleme vor fi decise doar de către germani. Referitor la statutul militar al RDG, calitatea de membru cu drepturi depline în NATO implică și pe alții, dar decizia revine unui guvern suveran german. Atunci când discuțiile îi vor afecta și pe alții, acele țări se vor afla la masa de discuții când vor fi discutate problemele lor.

Cancelarul Kohl: Referitor la alt subiect, aș dori să se facă mai multe eforturi pentru promovarea schimburilor dintre tinerii din Statele Unite și Germania.

*

Sursa: George H.W. Bush Presidential Library, Memcons and Telcons (<https://bush41library.tamu.edu/>).

(Va urma)

MEMORIALISTICĂ, CONSEMNĂRI, DEZBATERI**„FANTOMELE” A FOST STRUCTURA – VÂRF DE
LANCE DIN ACTIVITATEA DE INFORMAȚII
EXTERNE****Petru Neghiu**

*În seria Consemnări a acestei rubrici, publicăm interviul realizat cu **Gl.bg.(rtr.) BIRIȘ CORNEL**, care, mai bine de un sfert de veac, a activat în structurile de securitate externă ale României, ajungând șef de mare unitate operativă cu aport informațional deosebit de important pentru interesele țării noastre.*

*

Motto: „Dacă diplomația este arta posibilului, informațiile sunt meșteșugul imposibilului.”
(*Efraim Halevy – fost șef al Mossad*)

Întrebare: Domnule general, ați fost unul din șefii din structurile spionajului românesc. Ne-ați putea spune câte ceva despre dumneavoastră, despre formația profesională, despre împrejurările în care ați ajuns ofițer în cadrul acestor structuri de securitate națională, și, evident, despre evoluția în carieră?

Răspuns: M-am născut în 24 octombrie 1945, în Predeal, într-o familie în care ordinea, rigorile și disciplina militară erau puse într-un loc central. Tatăl meu, militar de carieră, a reușit să ne dezvolte mie și fratelui meu dragostea de cariera militară cu tot ce decurge din aceasta. De asemenea, unchiul din partea mamei a fost militar, iar fratele meu a urmat cursurile Liceului Militar „Dimitrie Cantemir” din Breaza, după care pe cele ale Școlii de Ofițeri, absolvindu-le cu un an înaintea mea. După cursurile la Liceul „Iulia Hașdeu” din București, am urmat pregătirea la Școala de Ofițeri MAI nr.2, specialitatea Poliție, în perioada 1963-1966, iar în anul 1969 am absolvit și Facultatea de Drept din București, cu examen de diplomă la care am obținut nota 9 (nouă). Activitatea mea de pregătire nu s-a oprit aici. Am urmat cursurile de 2 ani ale Școlii de informații externe în perioada 1971-1973, iar după 1990 am urmat

două cursuri postuniversitare de 1 an și respectiv 6 luni. Fără a face referire la dictonul lui Lenin privind învățătura, am devenit proverbial în rândul colegilor și al subordonaților cărora le sugeram să învețe tot timpul din fiecare situație cu care ne confruntam în activitatea noastră, să nu folosim rețete sau șabloane în cazuri care par asemănătoare, căutând și inventând forme și metode noi de muncă. Învățăm până în ultima clipă a vieții.

Revenind la întrebarea dumneavoastră, după școala de ofițeri, în anul 1966 am fost repartizat să lucrez în Serviciul Operativ – Secția de Investigații, o unitate acoperită în subordinea IGP. În anul 1971 am fost transferat la unitatea de Informații Externe, în cadrul unei brigăzi speciale unde am lucrat până la trecerea mea în rezervă, în anul 2002.

În toată această perioadă de 31 de ani am îndeplinit aici funcțiile de „*ofițer operativ instructor*”, șef de birou, șef serviciu, locțiitor șef de unitate iar din 1995 șef al unității. În perioada 1986 – 1989 am îndeplinit și funcția de ofițer cu problemele de învățământ din cadrul unității, perioadă în care am realizat programele de învățământ pe specificul unității, elaborarea lecțiilor profesionale privind pregătirea „*ofițerilor instructori*” și a ofițerilor din aparatul special, pe etape și specific de activități. Practic am trecut prin toate funcțiile și compartimentele muncii speciale de la cele de execuție, la cele de comandă. Îmi aduc aminte cu plăcere și respect de foștii mei șefi, care pe parcursul activității s-au aplecat cu grijă și pricepere la formarea mea ca ofițer instructor în această complexă activitate de informații externe și trăiesc cu speranța că au fost mulțumiți de investiția făcută. Mă înclin cu pios respect în memoria lor, cu dorința sinceră ca Dumnezeu să îi aibă în grija lui, nici unul dintre ei nemaifiind între noi.

După anul 1997, din ordin, am avut și câteva expuneri la cursurile de pregătire a cadrelor de informații externe, ocazie cu care am abordat problema pe specificul activității unității din care făceam parte, cu referiri concrete la aspecte ale muncii informative și contrainformative de pe aceste poziții. Am observat că prelegerile făcute de mine au trezit un viu interes în rândul cursanților, mai ales prin prezentarea unor exemplificări luate din munca și viața reală a ofițerilor care acționează din această postură. Aș dori să mai adaug faptul că, pe parcursul activității, am avut de mai multe ori ocazia să fiu trimis la post în exterior prin unitățile de linie, de fiecare dată refuzând să părăsesc unitatea în care am lucrat, fiind înțeles în acest sens de către șefii mei.

**„NU CRED CĂ ȘTEFAN CEL MARE FĂCEA ACȚIUNI DE SORGINTE
KAGHEBISTĂ...”**

Întrebare: Structura pe care ați comandat-o până la trecerea în rezervă a fost una deosebit de sensibilă, fiind poreclită „*Fantomela*” și catalogată de tip

kaghebit. De altfel, nu de mult, la Moscova, însuși președintele Putin, spion versat și el în ultima perioadă de existență a Uniunii Sovietice, aducea laude, elogii chiar, structurii similare a Serviciului de Informații Externe al Federației Ruse. Cum ați defini o astfel de structură și care ar fi coordonatele de bază ale activității ei? De ce „*fantomele*”?

Răspuns: Aș începe cu „*catalogarea de tip kaghebit*”. În acest sens doresc să amintesc faptul că vechii cronicari au prins în operele lor unele aspecte interesante ale muncii de informații cu acest specific, încă de pe timpul domnitorului Ștefan cel Mare. Menționez astfel „*iscoadele*” care erau trimise în teritoriul vremelnice ocupat de inamic, dotate cu legende verificabile privind mișcarea lor în spațiul de interes sau prin implantarea și legendarea lor în teritoriul care urma să fie invadat de dușmani. După obținerea informațiilor, acestea erau prelucrate prin coduri și convenții, urmând a fi trimise comandanților de oști de acasă. Apar cu această ocazie și două căi de transmitere a informațiilor: una, folosind persoane care puteau să se deplaseze în zonele de conflict și în afara acestora, datorită îndeletnicirii lor agreate de invadatori – producători de produse agroalimentare care plecau din satele în care trăiau și ajungeau în așezări dens populate pentru a-și vinde marfa. Nimic altceva decât „*curierii speciali*”. Alta, „*tănițele*” erau de regulă locuri ascunse, de unde puteai vedea sau auzi fapte și date ce deveneau informații utile a fi folosite de adversar, dar puteau fi și locuri care să confere siguranță depunerii unor date secrete, fiind preluate ulterior de destinatarii acestora. Nimic altceva decât celebrele „*căsuțe poștale impersonale*”, - CPI-uri sau „*dead letter box*” – urile de mai târziu. Nu cred că activitatea pe acest specific desfășurată pe timpul lui Ștefan cel Mare ar fi fost de sorginte kaghebită!

De altfel, toate serviciile de informații puternice, care se respectă, folosesc această linie de muncă pentru acțiuni și operațiuni cu un grad ridicat de risc sau pe linia obținerii de informații din obiective protejate în mod deosebit.

Sigur, perioada în care și structura de Informații Externe a fost „*dotată*” cu consilieri sovietici de profil, sau în care mulți ofițeri români au fost trimiși la cursuri de specializare în Uniunea Sovietică, a fost influențată de existența acestor situații. O așa-zisă sorginte kaghebită a fost întărită și de faptul că mult timp „*fantomele*” au purtat denumirea de „*ofițeri ilegali*” sau „*S*”, această titulatură fiind folosită și de formațiunea similară din organul de informații sovietic.

De atunci însă și până în ultimele zile de existență a unității cu această linie de muncă, au fost făcute transformări esențiale și de calitate privind metodele și mijloacele de muncă. Modalitatea de lucru a evoluat continuu și multe din metode și mijloace au fost perfecționate sau chiar înlocuite.

De ce „*fantome*” sau „*umbre*”? Noțiunea este dată de faptul absolut necesar ca activitatea de selecționare, încadrare, pregătire, trimitere în misiune și legătura cu acest gen de ofițeri să se realizeze sub o strictă conspirativitate.

Identitatea acestora era cunoscută de un număr mic de ofițeri din Centrală, respectiv „*ofițerul instructor*” (care ținea și legătura cu el pe timpul executării misiunii) și de șefii săi pe cale strict ierarhică.

De multe ori și numărul acestora era substanțial redus, în fapt, adevărata identitate a fost cunoscută în puține cazuri de toți șefii. Documentele din care rezultă identitatea acestor ofițeri erau ținute doar de „*ofițerul instructor*” (dosarul personal; dosarul biografiei legendă; dosar de verificare; dosarul de cifru; sistemul de legătură etc.).

Aș defini o astfel de structură : „*Vârful de lance*” al unui serviciu de informații externe care are misiunea de a penetra informativ-operativ obiective, organizații, medii sau orice altă formă de organizare, în care structurile de linie nu pot pătrunde informativ. De asemenea această unitate folosește metode și mijloace specifice scopului pentru care funcționează, având o organizare și structură absolut independentă, fiind dotată cu cadre special pregătite în acest sens.

Și ca să rup monotonia relatărilor mele doresc să vă transmit o mică povestioară care în anii ‘70 era spusă tuturor celor nou veniți în unitate. La întrebarea lor ce sunt „*fantomele*”, povestea ce li se spunea era că structura de informații externe este ca o corabie cu pânze, dar și cu vâsle, care navighează pe oceanele lumii. Când vântul nu umfla pânzele corabiei, „*fantomele*” aflate jos în cală, la galere, trebuiau să lupte din răspuțeri să împingă corabia pe traseul ei. De pe punte deseori răzbăteau în cală zgomote de voieșie, clinchete de pahare cu șampanie și frânturi de discuții diplomatice ... „*Fantomele*” de jos nu aveau voie să ia parte la astfel de acțiuni. La aer erau scoase rar, și numai în nopțile fără lună pe cer, deci în beznă... Mulți au lăsat boticul în jos dar au rămas și au luptat cu stoicism să ajute la deplasarea corabiei pe itinerariul ei.

**„... UN BUN PATRIOT, CU UN PRONUNȚAT SPIRIT DE DRAGOSTE
DE ȚARĂ, DE POPOR ȘI DE NEAM...”**

Întrebare: Care ar fi, după părerea dumneavoastră, calitățile sau, de ce nu, tarele care definesc un astfel de ofițer? Este „*deplina acoperire*” cea mai importantă dintre problemele care se pun în legătură cu o astfel de persoană? Ce rol au vârsta, pregătirea profesională, ocupația, statutul social al celui ce urmează a fi „*fantomă*”, situația lui contrainformativă etc.?

Răspuns: Răspunsul la întrebare este complex, dar el trebuie subliniat de la începutul activității unui astfel de ofițer. Toate cerințele sunt la fel de

importante și ele trebuie îndeplinite armonios, în totalitatea lor. Foarte pe scurt, am putea enumera obligativitatea următoarelor calități:

- un bun patriot, cu un pronunțat spirit de dragoste de țară, de popor și neam;
- o bună pregătire în specialitatea de bază care să îi poată permite o evoluție în spațiul și obiectivele de destinație, unde să poată avea acces la informațiile de interes;
- o comportare și moralitate ireproșabilă în familie, societate și orice colectivitate frecventează;
- aptitudini pentru desfășurarea unei activități informative de pe pozițiile pentru care este pregătit, putere de analiză și sinteză a datelor și faptelor de interes operativ cu care se confruntă, sociabilitate și perseverență;
- aptitudini și înclinații reale necesare protecției sale personale și a activității ce o va desfășura, stăpânire de sine, curaj și rezistență la presiuni fizice și psihice prelungite.

Acoperirea deplină de care ați amintit dumneavoastră trebuie să fie fără niciun fel de fisură, întrucât o carență cât de mică pe această linie poate provoca un dezastru la un moment dat. Au fost și cazuri în care după ani și ani de eforturi pe linia pregătirii unor astfel de ofițeri, a trebuit să renunțăm, din cauza unor greșeli apărute pe parcurs și care nu au putut fi trecute cu vederea. Cum de altfel au fost și cazuri când unii ofițeri au fost retrași din exterior din misiune, întrucât au apărut fisuri pe linia păstrării conspirativității lor. Aici, de fapt, este ca în aviație: nu se poate greși, decât o singură dată.

Întrebare: Puteau fi „fantome” ale unității și cetățeni străini? Ce cetățeni erau selecționați? Ce conta mai mult, interesul informativ din zonă/spațiu sau anumite situații punctuale?

Răspuns: În serviciul român de informații externe, „fantomele” au fost exclusiv cetățeni români. Că ulterior au devenit cetățeni ai altor state, este cu totul altceva.

Pot fi menționate și situații în care noi am creat și legendar originea străină a acestor ofițeri pentru a înlesni stabilirea și obținerea cetățeniei lor în alte țări. Munca pentru crearea acestor combinații este titanică și mi-ar trebui mult timp și spațiu să aduc în atenția dumneavoastră metodele și mijloacele ce sunt necesare în realizarea lor.

Cetățenii străini puteau constitui, însă, oricare element din potențialul informativ al ofițerilor speciali, care erau creați pe principiile muncii de informații în spațiile și obiectivele repartizate spre cercetare informativă fiecăruia.

Întrebare: Domnule general, aş vrea să ne oprim puţin la „cazul Nemetzi”. Cartea lui face publice nu numai informaţii, dar şi documente cu grad înalt de secretizare. Cum apreciaţi că a fost posibilă apariţia acestora în spaţiul public, ştiind cât de riguros este reglementat circuitul informaţiilor şi documentelor în toate structurile de informaţii externe, dar, mai cu seamă al unităţii pe care aţi comandat-o? În ce ar consta prejudiciile aduse de cartea lui Nemetzi? Să fie vorba şi de o situaţie penală? De ce nu s-a instrumentat?

Răspuns: Citesc în prezent cu interes deosebit o carte intitulată „*Vânătoare bună*”, povestea unui maestru al spionajului american, Jack Devine, fost şef al diviziunii de operaţiuni clandestine din CIA. La începutul acestei lucrări memorialistice, într-un colţişor al paginii, se află următoarea precizare: „*Toate faptele, opiniile şi analizele exprimate aparţin autorului şi nu reprezintă poziţia oficială sau viziunea CIA. Acest material a fost verificat de către CIA pentru a preveni dezvăluirea unor informaţii secrete.*”

Şi atunci, dacă noi tot ne străduim să construim o democraţie reală, cu reguli şi norme care să prevină haosul şi dezordinea, de ce nu învăţăm de la principalul partener din Intelligence? De ce evităm să luăm măsuri de prevenţie şi admitem devoalări, care în mare măsură aduc prejudicii activităţii de informaţii externe, mai ales că în mare parte sunt construite pe ipoteze şi zvonuri? De ce lăsăm ca oameni care şi-au dedicat viaţa şi activitatea pentru munca de informaţii să fie tăvăliţi în noroi de dragul unor răzbunări? De ce? În ceea ce îl priveşte pe Nemeţi (numele corect din actele de stare civilă ale individului), putem sublinia în esenţă mai multe aspecte:

„...CALITATEA DE «CURIER ILEGAL» ÎI CONFERĂ DREPTUL DE A CHELTUI FĂRĂ DOCUMENTE JUSTIFICATIVE”

a) Ne punem întrebarea, în ce scop a fotocopiat şi păstrat documentele care apar în memoriile sale şi care au un caracter „*strict secret*”? Au mai fost folosite oare şi în alte situaţii anterioare? Dacă da, când, unde şi cui au fost date? Nu putem noi răspunde la această întrebare, atât timp cât în statul de drept există create organe specializate care au în atribuţiile lor clarificarea unor astfel de acte infracţionale. Dacă am fi iniţiat o astfel de verificare, noi, cei care apărem în relatările autorului acestei infracţiuni, am fi fost acuzaţi că ne dezvinovăţim şi căutăm să acoperim faptele săvârşite.

Personal am primit mai multe semnale, că domnul T. Meleşcanu - pe atunci director al Serviciului de Informaţii Externe - ar fi dorit să poarte cu mine o discuţie privind această lucrare (sau mai exact lucrătură) şi am tot aşteptat. Am aşteptat şi după primirea semnalelor că şi următorul şef al SIE, Mihai Răzvan Ungureanu ar fi dorit o discuţie cu mine în acest sens. În zadar însă. Nu s-a produs nimic. De ce?

Este trist că uscăturile din pădure sunt lăsate să emane toxine și mizerii peste copacii care se străduiesc să producă un aer curat atât de necesar oamenilor iar „*pădurarii*” nu se ocupă de curățirea locurilor infestate.

b) Ne mai punem întrebarea de ce oare toți foștii șefi și colegi ai numitului Nemeți, suntem proști, hoți și diletanți? Bineînțeles sunt și două excepții. Primul este col. Gălățeanu, care l-a selecționat și pregătit pentru aducerea în unitatea noastră, cunoscut că a făcut parte din vechiul SSI, un tip „*uns cu toate alifiile*” cum îi plăcea să i se spună și care ulterior a fost trecut în rezervă pentru faptul că a inițiat și a ascuns acțiunile întreprinse de el, pentru ca fiica sa să poată pleca din țară printr-o căsătorie cu un cetățean străin, acțiune considerată trădare în acele timpuri.

Cel de-al doilea este col. Sergiu Nica, fostul șef al celebrei subunități 0544/R, înființată de generalul Pleșiță pentru a executa sentințele judecătorești de condamnare la moarte date în cazul „*trădătorilor*”, acțiuni la care a participat cu succes și cu rezultate notabile chiar autorul memoriilor în cauză. De fapt, aprecierea dată lui Nica Sergiu este făcută în urma faptului că acesta îi înmâna sume importante de valută lui Nemeți, la plecările în misiuni externe pe linia acestei formațiuni, iar calitatea de „*curier ilegal*” îi conferea dreptul autorului de a cheltui aceste sume fără a prezenta ulterior documente justificative din care să rezulte natura acestora.

În ceea ce mă privește pe mine, nu mă mir că mi-au fost atribuite tot felul de murdării, întrucât eu am întocmit raportul cu propunerea de trecere în rezervă a lui Nemeți, când am constatat că nu se ia nici o măsură în ceea ce îl privește, pentru acțiunile criminale săvârșite în exterior asupra unor foști colegi, condamnați la moarte ca „*trădători*”. În acest sens am avut sprijinul total al șefului SIE, Cătălin Harnagea care nu a conceput sub nicio formă ca în rândul cadrelor active să mai fie ofițeri care să fi participat la astfel de acțiuni criminale.

c) Ne mai surprinde și amnezia care l-a cuprins pe bietul „*memorialist*” în timp ce scria pasajele care se referă la activitatea sa în unitatea de renume 0544/R. Autorul nu își mai aduce aminte de acțiunile în care a fost angrenat. Nu își aduce aminte nici de acțiunea din Elveția în care a lăsat pe viață fără picioare o astfel de „*fintă*” bănuind că a pactizat cu dușmanul, detonând cu telecomanda o bombă pe care a plasat-o sub autoturismul acestuia.

Și aici simt nevoia să fac o precizare. Analiza faptelor cu privire la unii „*trădători*” cel puțin asupra celor care au făcut parte din rândul ofițerilor speciali din unitatea cu „*fantome*”, a fost făcută într-o anumită perioadă în care se pare că lucrurile nu puteau fi relatate așa cum au fost în realitate. Fracturile provocate în unele cazuri în sistemele de legătură, care au dus implicit la ruperea legăturii cu acești ofițeri, nu întotdeauna au fost făcute cu intenție și nu

numai din vina celor ce executau misiunile în exterior. Oare ofițerii de legătură din Centrală nu au făcut nicio greșală în acest sens? Știau oare exact care au fost cauzele care au dus la „tăcerea” unor ofițeri aflați în misiune externă? Știm noi oare ce măsuri s-au întreprins asupra lor de către organele de contrainformații din țările respective? Nu prea știm și pentru ca unii să se disculpe, probabil a fost mult mai ușor să învinuiască. Trist!

Și, continuând surprinderile noastre asupra „*memorialistului*”, ne exprimăm mirarea că acesta a uitat să amintească și aportul său la acțiunea de „*distrugere*” a postului de radio Europa Liberă și din motive necunoscute nouă, nu a relatat despre rolul său în această acțiune. Oare să se simtă frustrat că acțiunea nu a reușit? Din documentările la care și el a participat nu a rezultat că postul de radio în limba română se află într-o clădire situată mai departe de gard decât cel în limba cehă? Sau poate au fost rușinați că nu au reușit să arunce până acolo rucsacul cu inflamabile? Nu știm, iar el nu ne spune.

În mai multe rânduri, aflându-se într-o plăcută dispoziție bahică, a făcut afirmații în fața mai multor colegi că el ar fi fost mănuiitorul rucsacului în cauză, precizând că ... „*doar nu eram prost să sar gardul ca să ajung la clădirea unde se afla secția română a postului, așa că am plasat rucsacul lângă clădirea aflată aproape de gard ...*”, acolo unde de fapt era situată secția în limba cehă. Noi din câte știm, ca urmare a anchetelor desfășurate de autoritățile europene, altcineva a fost ultimul schimb la plasarea bombei, dar dacă tot este loc, să ne lăudăm ...

De asemenea, ne întrebăm de ce nu ne spune cine a fost „*cetățeanul elvețian*” care, după efectuarea acestei isprăvi, în trenul cu destinația Elveția, a înmănat lui Johannes Weinrich și Magdalena Kopp, alias „*Lilly*”, colaboratorii lui Ilich Ramirez Sanchez, supranumit „*Carlos șacalul*”, documente de identitate și călătorie contrafăcute pentru cei doi, care au fost folosite la plecarea lor din Germania. Probabil tot o amnezie!

d) Ne mai punem, de asemenea, întrebarea și asupra posibilităților materiale ale autorului „*memoriilor*”, care deși fiind singurul producător de venit din familie, soția fiind casnică, iar cele două fiice, elevă și studentă, a reușit cu grijă să-și „*chivernisească*” bănuții câștigați pentru a putea cumpăra o casă în cartierul Gării de Nord, prețurile imobilelor din zonă fiind măricele la data achiziționării.

Să fie oare venit dobândit în urma unor manevre dubioase făcute pentru a-și însuși unele bunuri imobiliare, proprietăți de drept ale unor foști ofițeri speciali, pe care le avea în administrare? Sau poate au fost și alte surse, în afara dovezilor de mărinimie pe care Nica Sergiu le-a avut față de Nemeți? Noi doar bănuim, dar nu suntem siguri, căci nu noi am avut în mână instrumentele necesare acestor verificări.

Există totuși o enigmă. Persoane demne de încredere, după ce s-au asigurat că nu am telefonul mobil asupra mea, au făcut afirmații voalate din care rezulta ca numitul Nemeți ar fi fost încurajat și apoi chiar protejat să scrie „memoriile” sale în această gamă, pentru a justifica încă o dată „necesitatea” desființării liniei de muncă specială a „fantomelor”. Trist, mizerabil, dezgustător și dezonorant!

Și totuși, în încheierea răspunsului la această întrebare, printre multiplele semne de întrebare pe care le am, trebuie să recunosc deschis și clar că individul a spus și un mare adevăr. Chiar din capul locului, din titlu. Într-adevăr, Nemeți a fost ultimul curier ilegal și la propriu și la figurat.

**„...FAMILII DESTRĂMATE, SOȚII ȘI COPII LĂSAȚI ÎN URMĂ,
CARIERE DISTRUSE...”**

Întrebare: Cum s-a repercutat „șocul Pacea” în 1978 asupra activității unității dumneavoastră?

Răspuns: Actul de trădare al „*luptătorului anticomunist Pacea*” din anul 1978 a fost de fapt primul seism de proporții, care a zguduit întreaga structură de informații externe și implicit unitatea noastră.

În primul rând vreau să precizez că „șopârla” (sau „gulguta” cum ar fi obișnuit să spună regretatul general Nick Irinoiu) cu „*lupta de distrugere a comunismului din România din interiorul Structurii de Informații Externe*” nu a ținut și nu va ține decât în capul profanilor. Și aceștia de un anumit nivel.

Motivele dezertării lui Pacea sunt foarte bine cunoscute celor ce i-am fost contemporani în activitate și oricât se încearcă să se îmbrace această mizerie într-o nouă ținută, nu se va reuși niciodată. Poate nu ar fi rău să inițiați interviuri și pe această temă cu o participare largă a celor ce au trăit acest coșmar.

În primă fază, în unitatea noastră s-au realizat rapid analize asupra tuturor cazurilor aflate în misiune externă și acolo unde a existat cea mai mică temere că o parte din date ar fi fost posibil să fie cunoscute de Pacea s-au luat urgent măsuri de aducere acasă a acestor ofițeri.

A fost nevoie ca această acțiune să fie executată brutal, oamenii fiind contactați în drumul lor de înapoiere de la serviciu spre casă, dotați cu acte de identitate și documente de călătorie pe alte identități, transferați în spații de tranzit și apoi aduși acasă. Aici au început tragediile. Familii distruse, soții și copii lăsați în urmă fără nici o explicație; cariere de prestigiu distruse; oameni de un real potențial informativ stopați în activitatea în care erau angrenați și având rezultate anterioare notabile; și de ce nu, valori materiale strânse cu greu de o viață, părăsite.

Mi-e greu și nici nu aș avea timpul și spațiul necesar să relatez tragediile suportate atât de cei aduși acasă, cât și de noi din Centrală în strădania de a-i ajuta să-și revină. Cu mulți nu am reușit, iar cu cei de care spunem că am reușit, a fost de fapt un paleativ.

În cea de-a doua fază a urmărilor „*evenimentului*” Pacepa, a fost că unitatea noastră a fost decapitată, toți șefii trecuți în rezervă, inclusiv ofițerii de orice funcție cu gradele de locotenent-colonel și colonel.

A urmat o perioadă devastatoare. Unitatea a fost împărțită în trei subunități și trecută în subordinea unităților de linie ai căror șefi, și ei noi, nu au avut niciun fel de experiență pe linia specifică de muncă. Ne-am chinuit să îi învățăm pe șefi ce ar trebui să facă și ne-am străduit din răspuțeri să supraviețuim.

În plus în unitățile noastre s-a făcut o infuzie de ofițeri de la Direcția de Contraspionaj care ne-au privit tot timpul cu suspiciune, apoi ne-am trezit și cu unele detașări la unități cu care practic nu aveam nici în clin nici în mână.

Cu toate aceste chinuri și necazuri, mă bucur că, atât în comportamentul nostru față de colegii aflați în misiune în exterior, cât și față de cei aflați în pregătire din țară, atitudinea noastră a fost de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat și că totul decurge absolut normal și firesc. Am făcut tot ce ne-a stat în putință ca ei să nu simtă șocul puternic care s-a spart în capul nostru. Cred că am reușit!

„... ÎN ROMÂNIA VOR AVEA LOC EVENIMENTE IMPORTANTE CARE VOR DUCE LA SCHIMBAREA REGIMULUI POLITIC...”

Întrebare: Dar „șocul” evenimentelor din 1989? Cum apreciați măsurile luate de unii șefi ai SIE după 1990, în legătură cu deconspirarea agenților-fantome din diferitele țări, chipurile sub umbrela „*parteneriatului*”. Mai ales, că, recent, SUA au susținut că problema acestora ține de suveranitatea națională și nu face obiectul negocierilor parteneriale?

Răspuns: „*Evenimentele*” din decembrie 1989, cum le numim mulți dintre noi, au fost practic „*întrezărite*” în activitatea informativă, în special prin informațiile provenite de la o parte din ofițerii aflați în misiune. Mai mult decât atât, în primăvara lui '89 am fost chiar dezarmați în fapt. Deci...am fost protejați!

Apoi am asistat la o acțiune inedită. Începând din vara anului '89, la pregătirea acțiunilor de contactare a unor ofițeri speciali din exterior, a participat personal și generalul Aristotel Stamatoiu, șeful C.I.E. care a instruit ofițerii ce urmau să efectueze întâlnirea, să transmită colegului nostru din exterior faptul că în România vor avea loc evenimente importante care vor duce la schimbarea regimului politic oferind garanții, prin intermediari că

situația celor din misiune va fi protejată, să manifeste calm și stăpânire de sine, urmând ca în viitor să le fie comunicate direcțiile de acțiune și comportament.

După ce lucrurile s-au mai limpezit în 1990, și apele au mai revenit în matcă, la conducerea SIE a fost numit generalul Mihai Caraman, iar la conducerea unității speciale a revenit col. Vasile Angelescu, fost locțiitor al șefului unității până în anul de grație 1978, ulterior fiind avansat la gradul de general de brigadă. Unitatea a fost refăcută și am început să evaluăm și să trecem efectiv la adaptarea activității noastre în concordanță cu noile elemente apărute în situația operativă în care ne aflam. Eram bucuroși că vom putea lucra în efectiv complet pe specificul nostru.

Minunea nu a ținut mult, nu am avut timp să ne dezmeticim prea bine și la conducerea SIE a fost numit Ioan Talpeș, pe care noi îl știam doar din transmisiunile televizate în care apărea în postura de consilier pe probleme de siguranță (profesia sa de bază după 1989) al președintelui Ion Iliescu (în dreapta sa) la discuții, la o masă de consiliu, cu un grup de mineri, în frunte cu Miron Cosma, la care probabil s-au discutat măsurile necesare a fi luate pentru salvarea tinerei democrații ce tocmai se instala. Apoi am avut și ocazia să îl cunoaștem personal în funcția de șef al SIE. Prețul acesta, pentru noi a fost de neprevăzut.

Am simțit toți de la început că Ioan Talpeș s-a urcat la volanul autobuzului în care se afla unitatea noastră, s-a înfipt cu ambele picioare pe pedala de frână și a tras cu ambele mâini de frâna de serviciu. Dar, necazul nu a fost numai unul. Ne-am trezit cu încă un loc de „instructor” la autobuz, ca la școala de șoferi cu comandă dublă, și aici cu frâne la picior și una de mână, pe care a acționat hotărât generalul Mihai „Bebe” Tănăsescu, dublând în forță activitatea de frânare. Generalului Angelescu a început să-i sară țăndăra și era destul de aprig la mânie.

Ca nici un necaz să nu vină singur, hop și Marcu Victor se hotărăște să plece la SRI, consiliat îndeaproape de mentorul său Dan Gheorghe, care se pregătea să-și formeze echipa de șoc, în cupola lui Virgil Măgureanu.

A urmat apoi o perioadă de marșrutizare a ofițerilor care veniseră anterior de la SRI, cu preponderență pe specific de contraspionaj, care au fugit după Marcu Victor luând cu ei și cazuri și dosare. Date fiind divergențele cunoscute între Ioan Talpeș și Virgil Măgureanu, nu au putut fi rezolvate diferențele create și nici recuperarea pierderilor provocate.

Am simțit încă de la început că noua conducere a SIE nu agreea deloc existența și activitatea unității noastre. Desele reproșuri, nemulțumiri și animozități au culminat cu ordinul de a retrage toți ofițerii speciali și potențialul informativ din spațiul principalului partener extern. Ni s-a motivat că România nu poate intra în NATO, Uniunea Europeană și în alte organisme

din cauza noastră, stabilindu-se un termen de executare a ordinului, practic, imposibil de realizat. În situația în care acest ordin nu se realiza în termenul ordonat, toți cei care se mai aflau în spațiul menționat urmau a fi dați pe liste partenerului extern. Acesta a fost cel de-al doilea mare seism...

Generalul Angelescu mi-a comunicat că nu poate executa această misiune și ca atare mi-a ordonat să trec eu la executarea ei. Perioada care a urmat a fost de coșmar. Pe unii am reușit să îi salvăm, pe alții nu. Nu, pentru că situația lor concretă nu putea fi pusă în acord cu cerințele impuse. Analizele și discuțiile cu aceștia au fost inimaginabil de grele. Mulți au raportat că nu au cum să plece din spațiu aducând zeci de motive, toate plauzibile și reale. Ca atare, li s-a adus la cunoștință că vor fi nominalizați pe listele ce vor fi predate partenerului extern. Unul dintre ei ne-a spus chiar „decât cu voi, ca trădător, mai bine în ghearele partenerului vostru, cu care m-ați pus să mă lupt până acum”. Fiecare discuție cu colegii noștri a fost apreciată ca o lovitură de baionetă înfiptă în inimă apoi răsucită cu sadism în toate direcțiile. Rănile nu s-au închis nici acum, iar acele momente ne-au rămas adânc întipărite în minte, devenind un coșmar permanent.

Brusc, în una din zile, generalul Angelescu a hotărât să-și înainteze demisia, motivând că „așa nu se mai poate”.

După plecarea lui, unitatea a fost fracturată în două subunități alipite la alte două unități cu care iarăși nu aveam nici în clin, nici în mână, de altfel și ele cu un statut precar privind viitorul lor. Am continuat acțiunile ordonate fără a putea găsi înțelegere de niciun fel la desele obiecțiuni pe care le ridicam. În plus, au mai urmat încă două spații care au trebuit periate identic dar având termen „acum”.

La toate nenorocirile acestea s-au mai adăugat și acțiunile „memorialistului” Nemeți care, așa cum scrie în lucrarea sa „de căpătâi”, a sfătuit potențialul informativ din subordinea sa să nu respecte ordinele Centralei de a părăsi spațiul în care se aflau și eventual să se întoarcă acasă, sugerându-le să-și vadă de treabă și să nu mai răspundă la nicio solicitare a Centralei.

Nu ni s-a spus niciodată cine își asumă această acțiune unică în istoria serviciilor de informații. Suntem unicat și pot să cred că o astfel de acțiune nu se va mai putea repeta, atât timp cât vor mai exista servicii de spionaj.

Am fi curioși să știm dacă Ioan Talpeș a avut la baza ordinului său o hotărâre a CSAT și care din membrii acestui organism au fost de acord cu această acțiune „soc” cum numiți dumneavoastră trădarea. Am fi curioși și dacă președintele Iliescu, pe atunci și Comandant Suprem al Armatei și Forțelor de Siguranță Națională a cunoscut în realitate aceste fapte și efectele

lor și dacă a semnat un document în acest sens care să rămână pentru posteritate ca un stigmat pe onoarea Serviciului de Informații Externe.

Și ca să-l parafrazez pe John le Carré, relatările acestui „*little drummer boy*” în media sunt ambigue și neconcludente atât în ceea ce privește acțiunile sale cât și în privința raporturilor cu partenerii externi. Mai mult decât atât, ne-a uluit la una din emisiunile sale preferate, la un post de televiziune, când a relatat moderatorului Octavian Hoandră că, în final a avut o hârtiuță în buzunar, care nici nu i-a mai fost cerută de partenerul extern.

Mai suntem încă mulți în viață care am privit cu oroare masa de consiliu din biroul său pe care erau aliniate mapele cu toată baza externă a tuturor unităților din SIE, pregătite pentru a fi predate personal de către „*Salvatorul României*” celor cărora le implora bunăvoința. O fi cerut oare partenerului să predea și el potențialul său informativ din țara noastră? I s-or fi predat și lui niște liste în acest sens? Dacă da, cine știe, să ne spună și nouă, să putem înțelege exact valoarea acestor negocieri. Degradant, mizerabil și odios!

Nu cu prea mult timp în urmă, generalul Gheorghe Dragomir, numit după 1990 locțiitor al șefului SIE în perioada directoratului lui Mihai Caraman, ne readucea în atenție presiunile repetate, uneori chiar însoțite de jigniri, ale ofițerului CIA, Nicholson, aflat la post în acea perioadă la Ambasada SUA din București, care solicita insistent deconspirarea rețelei informative românești aflată în țara sa. I s-a explicat în nenumărate rânduri că o astfel de negociere nu poate avea loc și s-a refuzat să se dea curs solicitărilor sale repetate.

Și totuși ... Nicholson a făcut o echipă bună cu alți parteneri din SIE. Cu care? Să știți că mai știm și noi câte ceva... Cert este că, după ani de zile, Nicholson a fost arestat și condamnat pentru că a fost dovedit drept o „*cârțiță*” a KGB în interiorul CIA și de atunci ne tot întrebăm – Păi ... presiunile asupra noastră de fapt de unde au venit. Din Vest sau din Est ?

În 1997, bezna și norii negri aflați deasupra subunităților noastre s-au risipit și a răsărit soarele și pe strada noastră. Venirea la comanda SIE a lui Cătălin Harnagea a fost pentru noi ca un pahar de apă dat unuia care stătea să moară de sete. Harnagea s-a aplecat cu multă atenție asupra specificului unității, a analizat cu minuțiozitate toate aspectele acestei activități și a hotărât reînființarea ei la standardele de funcționare, ca organizare și mărime, ca în perioada anilor 70.

Sub directoratul său, efectivele unității au fost apreciate la adevărata lor valoare, am reușit să adaptăm mijloacele, metodele și efectivele existente la cerințele momentului, în concordanță cu situația operativă pe plan mondial. Harnagea a participat deseori la analizele organizate în unitate, la ședințele de bilanț și la analize cu ofițeri aflați în misiune în exterior sau în pregătire în țară.

Ne-a sprijinit în tot ceea ce am realizat și a apreciat pozitiv munca efectivelor unității.

Dar nu a durat mult și a venit al treilea seism... și ultimul. Ceea ce au reconstruit unii cu migală și sudoare au distrus alții cu ură și intransigență. Ioan Talpeș nu a putut să uite că fractura provocată de el, în timpul cât a funcționat ca director al SIE, a fost vindecată și, ca un ultim verdict de execuție la moarte, a reușit desființarea unității în martie 2002. Nici de data aceasta nu știm dacă la baza acțiunii a stat o hotărâre a CSAT, în ce condiții a fost dată; dacă președintele Iliescu a fost și el de acord și de această dată și pe ce bază a fost aprobată noua organizare a SIE prin care unitatea a fost desființată în totalitate, ca și linia de muncă specială, totodată. Nimeni nu a mai fost interesat de situația foștilor ofițeri speciali pregătiți și trimiși în misiuni externe, trecuți în rezervă, unii din ei nici acum lămurii cu statutul lor socioprofesional.

La intrarea în sediul CIA, dăltuite în marmură stau scrise cuvintele din Biblie: „Și veți cunoaște Adevărul, iar Adevărul vă va face liberi”, iar eu adaug „Așa să ne ajute Dumnezeu”.

„NU EXISTĂ NICIUN LOC UNDE SĂ NU FIE FOLOSIT SPIONAJUL...”

Întrebare: Domnule general, din punctul dumneavoastră de vedere, considerați că este posibilă o structură de informații/spionaj a U.E., care ar fi schema unui scenariu de funcționare a unei astfel de structuri?

Răspuns: În anul 512 î.H. Sun Tzu a scris o maximă de mare actualitate și în zilele noastre: „*Nu există niciun loc unde să nu fie folosit spionajul*”. Și dacă serviciile de spionaj vor exista cât timp vor exista statele independente, suverane, în teritorii cuprinse între granițe recunoscute, de ce să nu poată fi create structuri informative în cadrul uniunilor, confederațiilor, grupurilor de țări constituie în organizații, etc.?

În acest sens, cred că Uniunea Europeană ar avea nevoie de o astfel de structură, condusă de un organism din care să facă parte șefii serviciilor de spionaj din toate țările, locuitorii pe probleme operative cărora să li se alăture un puternic aparat format din consilieri, consultanți, analiști și experți pe diferite specialități din domeniu.

Nu este cazul să motivăm acum această necesitate, dar putem aminti recrudescența acțiunilor teroriste, necesitatea gestionării unor situații de criză, apariția unor pericole iminente în diverse domenii care ar putea afecta siguranța națională a statelor sau chiar a Uniunii și enumerarea ar putea continua.

Evident că realizarea și funcționarea unei astfel de structuri nu ar trebui să lezeze sau să subordoneze activitatea serviciilor de informații naționale, ci din contră, ar trebui să înfăptuiască o armonizare și cooperare benefică tuturor.

Întrebare: Credeți că în condițiile actuale „fantomele” ar fi utile, să zicem, cu precădere în domeniul economic, tehnico-științific, relații comerciale internaționale etc.?

Răspuns: Mai mult decât oricând, cred că această linie de muncă ar fi absolut necesară, domeniile de interes ce ar urma să fie explorate stabilindu-se în funcție de situațiile geopolitice actuale și viitoare, de mutațiile rapide care se produc în situațiile operative care ne privesc, din nevoile de cooperare cu serviciile specializate din Uniunea Europeană și NATO, de multitudinea și frecvența acțiunilor organizațiilor teroriste și revizioniste; a grupărilor neo-naziste; a deselor stări conflictuale ce apar în diferite zone ale lumii; de apariția zonelor de conflict în care dreptul internațional este tot mai relativ și goana nebună de a înarma părțile beligerante cu armament fabricat cu câteva decenii în urmă, care peste scurt timp devin obiecte de paradă; de proliferarea și folosirea armelor de distrugere în masă, cum am constatat cu stupeoare recent în privința armelor chimice, deși există pârgșii la nivel mondial de anihilare a lor; de multitudinea de programe unilaterale de realizare a ordinii internaționale; de aplicare a sentințelor economice ca mijloc de protecție a unora și distrugere a altora; de avântul incredibil luat de războiul informațional și lista ar putea continua înfiorător de mult.

Întrebare: Cu experiența pe care ați dovedit-o, ce sfaturi credeți că le-ați putea da tinerelor cadre de informații externe ale României?

Răspuns: După mine, cred că orice tânăr care ar dori să îmbrățișeze această carieră ar trebui să țină seama de următoarele sfaturi pe care îmi permit să le încep cu NU:

- Nu aveți ce căuta în această castă dacă noțiunea de patrie se traduce prin „*ubi bene, ibi patria*”;
- Nu vă apucați de această meserie dacă sunteți înclinat spre minciună, delațiune, infatuare, chiul și hazard;
- Nu puteți să reușiți în această activitate dacă dați dovadă de lașitate, imoralitate, lipsă de curaj și lene;
- Nu încercați să forțați aparențele în ideea că merge și așa, sperând că în timp lucrurile se vor așeza într-o normalitate pe care v-o imaginați și doriți. Veți avea la un moment dat o mare dezamăgire și veți dezamăgi și pe cei din jurul dumneavoastră.

Dacă toate acestea vă sunt străine și necunoscute în ceea ce vă privește, puteți să încercați. Va fi nevoie însă de perseverență, hotărâre, dăruire, mult discernământ și multă, multă răbdare. S-ar putea să reușiți... Vă doresc mult succes!

„... AM DEVENIT UN POPOR DE SCRITORI!...”

Și ca să închei mica noastră povestioară din anii 70', în loc de happy-end, am putea spune: „*și apropiindu-se de destinația mult dorită și văzând că noi, cei de la galere, suntem epuizați, vlăguiți și legați de mâini și de picioare... ne-au aruncat peste bord!*”

La final, aș dori să remarc faptul că în ultimul timp am constatat că toată lumea s-a apucat să scrie cărți. Se scriu cărți din orice poziție, la propriu și la figurat. „Profesia” de scriitor se răspândește în masă, cu autori și personaje din toate domeniile posibile și imposibile. Am devenit un popor de scriitori!

Și tot privind în jurul meu, am luat hotărârea să mă apuc și eu să scriu una ... sau mai multe cărți. Evident, mă voi inspira din cazuri și personaje reale. Mulți prieteni mă încurajează! Alții ... nu! Le-am spus în final: „Toată viața am pus pe alții să scrie și m-am bucurat eu. Acum o să scriu eu...și se vor întrista alții!”

Nu pot să închei înșiruirea gândurilor mele, fără a vă reaminti un pasaj de referință din lucrarea „*Omul din umbră*” a celebrului director al Mossad, Efraim Halevy: „*M-am mișcat și am acționat în umbră timp de aproape 40 de ani. Toate arată altfel de acolo, dar, de fapt, care este lumea umbrelor și care este aceea a luminii? Care este lumea iluziei și care este aceea a realității sau este vorba de un amestec al celor două...? Dacă diplomația este arta posibilului, informațiile sunt meșteșugul imposibilului iar viața a devenit mai imposibilă decât în oricare moment al istoriei umane.*”

P.N.: Vă mulțumesc, domnule general, pentru interesantele lămuriri pe care le-ați adus pentru cititorii revistei noastre. Mai sunt multe lucruri de spus pe această temă. Nu mă îndoiesc că ne vom mai revedea cu alte „noutăți”. Încă o dată, vă mulțumesc.

A consemnat Petru NEGHIU

Notă:

Revista *Periscop* rămâne deschisă oricăror alte eventuale opinii referitoare la un subiect atât de complex și sensibil.

Redacția

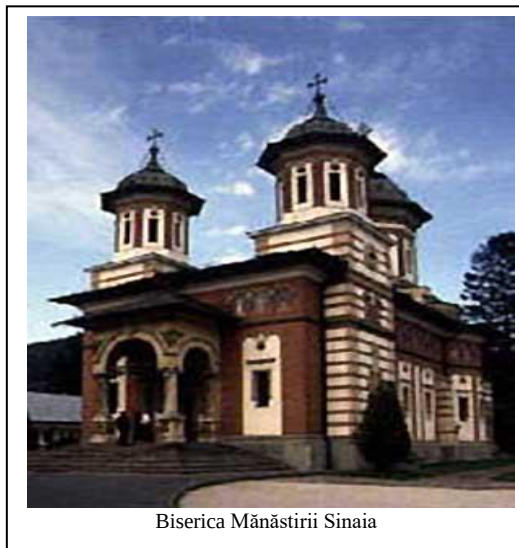
CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ

„CE TREBUIE SĂ ȘTIM DESPRE SFÂNTA BISERICĂ?” (III)

Preot Mirel Vîrtejanu

„CE MAI ÎNȚELEGEM PRIN CUVÂNTUL «BISERICĂ»?”

Mai întâi înțelegem adunarea tuturor creștinilor care cred în Iisus Hristos Mântuitorul lumii și urmează învățătura Sfintei Evanghelii.

Biserica Mănăstirii Sinaia

Dar prin cuvântul „biserică” înțelegem și locașul de cult în care botezăm, în care ne închinăm și slăvim pe Dumnezeu; altarul unde se săvârșește Sfânta Liturghie, unde ne împărtășim cu Trupul și Sângele Domnului, unde ne mărturisim credința cea adevărată în Hristos, unde ne spovedim la duhovnic și unde suntem prohoditi la moarte. Biserica este locașul de cult unde oamenii împreună cu îngerii laudă pe Dumnezeu, unde se roagă, fac mătănnii, sărută sfintele icoane, dau daruri la altar ca să fie pomeniți la

Sfânta Liturghie, spre mântuire atât ei, cât și cei morți, care așteaptă ajutorul celor vii.

Nu putem fi în Biserică fără locaș de rugăciune, fără preoție, fără jertfă liturgică, fără Sfintele Taine și fără harul Duhului Sfânt, care ne asigură mântuirea. Toate aceste daruri dumnezeiești se dau numai în Biserică, în fața Sfântului Altar, unde se jertfește, zilnic, Mântuitorul pentru lume, pentru cei buni și cei păcătoși, pentru fiecare dintre noi.

„CE ALTE DENUMIRI POARTĂ LOCAȘUL DE CULT?”

Fiul lui Dumnezeu numește locașul de cult, adică biserica în care slujim, *Casa Domnului* (Matei 12, 4), pentru că în ea locuiește tainic și nevăzut Dumnezeu. Alteori, o numește *Casa Mea* și *Casă de rugăciune pentru toate neamurile* (Marcu 11, 17), pentru că aici locuiește haric și liturgic, prin

prezența Sfintei Împărtășanii, de pe Sfânta Masă, Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, care s-a jertfit o dată pe Cruce pentru lume și se jertfește zilnic prin Sfânta Liturghie pentru iertarea și mântuirea noastră. O numește și *Casă de rugăciune pentru toate neamurile*, ca să înțelegem că nu este vorba doar de Templul Legii vechi, destinat numai poporului evreu, ci este vorba de locașul de cult creștin, de „*biserica învierii*”, în care sunt chemați și primiți să se roage toți creștinii, toate neamurile pământului care cred în Hristos cu dreaptă credință și urmează Evangheliei Lui.

Mântuitorul numește locașul de cult și Casa Tatălui Meu (Ioan 2, 16), ca să nu uităm că în biserică în care ne rugăm și săvârșim toate cele sfinte, nu locuiește numai Fiul lui Dumnezeu, ci și Tatăl și Duhul Sfânt, Treimea cea de o ființă și nedespărțită. Iată ce mare valoare are locașul de cult ortodox și cât de mult trebuie să-l cinstim și să luăm parte la slujbele ce se săvârșesc aici.

**„CUM SE PREGĂTEȘTE LOCUL ÎNAINTE DE
CONSTRUIREA UNEI BISERICI?”**

Orice biserică se construiește numai cu aprobarea episcopului de eparhie. Înainte de începerea lucrărilor de construcție, episcopul, însoțit de mai mulți preoți și numeroși credincioși din parohia respectivă, merge să aleagă locul și să-l sfințească, făcând agheasmă și citind o rugăciune specială. Apoi, episcopul pune o cruce chiar pe locul unde va fi altarul și Sfânta Masă, se fixează hramul noii biserici, pune piatra fundamentală în temelia absidei de răsărit, după ce fixează în ea o părticică din sfintele moaște și o sticlură cu Sfântul și Marele Mir; face rugăciune și stropește cu agheasmă în cele patru laturi, apoi se începe zidirea bisericii.

**„SE POATE FACE SFÂNTA LITURGHIE ÎN BISERICĂ NESFINȚITĂ
SAU ÎN BISERICĂ CE NU ESTE ORTODOXĂ?”**

Nu se poate face Sfânta Liturghie în biserică nouă, dacă mai întâi nu a fost sfințită de episcop, afară de cazuri cu totul excepționale și cu binecuvântarea episcopului, după ce mai întâi s-a făcut agheasmă de sfințire provizorie, până la sfințirea propriu-zisă. Nici în biserici de altă religie, la fel, nu se poate face vreo slujbă ortodoxă, mai ales Sfânta Liturghie, dacă mai întâi nu au fost sfințite de episcop, cu condiția să rămână, definitiv, locașuri de cult ortodoxe.

**„DAR ÎN BISERICILE ORTODOXE RĂMASE DE MULTĂ VREME
FĂRĂ SLUJBĂ, SE POATE FACE SFÂNTA LITURGHIE?”**

Rânduiala Bisericii prevede că, în locașurile de cult în care nu s-a slujit Sfânta Liturghie, mai mult de 40 de zile, să se facă, mai întâi, sfânta agheasmă și apoi să se facă slujbă în ele. Iar bisericile vechi care au fost restaurate și reparate, în general, dacă nu s-a atins cu nimic sfânta Masă, se redau din nou cultului, cu binecuvântarea episcopului, numai după ce se face agheasmă în ele.

Iar dacă s-a schimbat ceva sau s-a strămutat din loc Sfânta Masă, ele se resfințesc de episcop, ca orice biserică nouă și apoi se face în ele Sfânta liturghie.

**„DE CE MULTE BISERICI VECHI, DE LEMN SAU CHIAI DE PIATRĂ,
ÎȘI FĂCEAU ALTARUL PE TULPINA UNUI COPAC VERDE?”**

Acest copac, a cărui tulpină era în trecut folosită drept prestol, mai ales în Moldova și Ardeal, simbolizează pomul vieții și pomul cunoștinței binelui și răului din Rai, din care a mâncat Adam și a murit. Pomul, care la început a adus moarte primului om în Rai, în Legea Harului aduce viață, prin jertfa liturgică ce se săvârșește pe el. În vechile biserici, era obiceiul să se încorporeze în zidul bisericii, nu numai sub Sfânta Masă și câte un arbore verde, care, de fapt avea același simbol: răscumpărarea păcatului strămoșesc, prin Sfânta Liturghie, adică prin jertfă.

Trebuie amintit faptul că aproape toate bisericile de lemn din sate, schituri și mănăstiri își fixau Sfânta Masă (prestolul) pe tulpini de stejar sau de brad masiv. Înaintașii noștri înțelegeau și prețuiau mai mult ca noi creștinii de azi simbolul și valoarea jertfei liturgice. Copacul sacrificat pentru altar simbolizează pe Hristos jertfit pentru lume.

**„DE CE SE SFINȚESC BISERICILE
DUPĂ CE SE TERMINĂ DE ZIDIT?”**

Bisericile noi se sfințesc pentru că ele sunt închinat lui Dumnezeu; se sfințesc pentru a fi cu totul curate de cele pământești și vrednice a locui în ele Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Apoi, se sfințesc ca să se poată săvârși în ele dumnezeiasca Liturghie și Sfintele Taine.

Prima biserică sfințită pe pământ a fost templul lui Solomon, una din cele mai mari și frumoase construcții eclesiastice de pe pământ, care s-a zidit timp de șapte ani, iar în anul al unsprezecelea al domniei sale, a fost sfințit prin rugăciunea lui Solomon, când slava lui Dumnezeu a umplut casa Domnului (III Regi, cap.8).

**„CINE SFINȚEȘTE BISERICILE NOI
SI PE CELE RESTAURATE?”**

Slujba sfințirii bisericilor, mai ales a celor noi, se face numai de episcop, însoțit de mai mulți preoți și diaconi; este una din cele mai frumoase slujbe ortodoxe, foarte cinstită de credincioșii noștri.

**„DE CE SE ZIDESC BISERICILE IN FORMĂ DE
CORABIE SAU DE CRUCE?”**

Se zidesc în formă de corabie, întrucât fiecare biserică simbolizează corabia lui Noe din timpul potopului. Și precum corabia lui Noe a izbăvit pe cei aleși de moarte, așa și Biserica lui Hristos, izbăvește de moartea păcatului și de chinurile iadului pe cei ce aleargă la sfintele altare să se roage și rămân toată

viața în această corabie a mântuirii; iar cei ce ies din corabia Bisericii, adică sectele și ateii, aceia se îneacă în marea relei credințe și în potopul păcatelor și își pierd sufletul. Bisericele, mai ales în Balcani, se construiesc mai mult în formă de cruce, fie așa-zisa „*cruce greacă*” cu brațele, adică absidele, egale, ca în Grecia, Bulgaria și Rusia, fie în formă de „*cruce latină*”, ca în România, cu absidele laterale mai mici, unde stau cântăreții, iar absida altarului mai mare, care, împreună cu naosul și pronaosul, formează axul longitudinal al bisericii. Crucea este primul altar pe care s-a jertfit Hristos.

„CE SIMBOLIZEAZĂ TURLELE BISERICII?”

Bisericele din Moldova medievală au o singură turlă. Turla bisericii simbolizează pe Hristos întrupat în lume. Bisericele cu două turlă, ne amintesc de cele două firi ale Mântuitorului, dumnezeiască și omenească. Bisericele care au trei turlă, ne amintesc de Sfânta Treime. Iar cele cu patru turlă, simbolizează pe cei patru Evangheliști, care au vestit pe pământ Evanghelia mântuirii; cele cu cinci turlă, una mare centrală și patru mai mici, în cele patru părți, simbolizează pe Hristos Mântuitorul și pe cei patru Evangheliști.

„DE CE SE AȘEAZĂ SFÂNTA CRUCE PE TURLELE BISERICILOR, PE CATAPETESME ȘI PE SFÂNTA MASĂ?”

Pentru că Sfânta Cruce este primul altar, primul jertfelnic creștin pe care Fiul lui Dumnezeu a săvârșit singura jertfă sângeroasă și Liturghie pe Golgota, prin care ni s-au iertat păcatele. Pe biserici se așază Crucea, pentru că nu este alt semn mai sfânt pe lume, nici altă armă și steag de biruință creștinilor împotriva diavolului și a păcatului mai puternic decât Sfânta Cruce. Crucea, prin cele trei brațe, mai este simbol al Prea Sfintei Treimi, simbol al iubirii și unirii divine și semn unic al vieții veșnice, prin moartea și învierea lui Hristos. Prin Cruce ne întărim în credință, ne îmbărbătam în lupta vieții, uităm de necazuri și ne unim duhovnicește.

„DE CE SE ZIDESC BISERICILE ORTODOXE CU ALTARUL LA RĂSĂRIT ȘI DE CE NE ÎNCHINĂM CU FAȚA LA RĂSĂRIT?”

Ne închinăm cu fața spre răsărit pentru că Isus Hristos - Mântuitorul lumii - se numește „*Răsăritul cel de sus*”, „*Luceafărul Dimineții*” și „*Soarele Mântuirii noastre*”, care răsare de la răsărit și luminează pe tot omul ce vine în lume. Zidim bisericile cu altarul spre răsărit și ne închinăm cu fața spre răsărit, pentru că Raiul de unde a căzut omul „*era la răsărit*” și pentru că răsăritul este simbolul luminii și al învierii Domnului, Care a Înviat „*pe când se lumina de ziuă*”. De asemenea, ne închinăm cu fața la răsărit, pentru că Fiul lui Dumnezeu va veni să judece lumea dinspre răsărit, cum spune El însuși: „*Precum fulgerul iese de la răsărit și se arată până la apus, așa va fi și venirea Fiului Omului*” (Matei 24, 27).

Istorieară:

„La preaînțeleptul Solomon a venit un orășean de seamă și a zis:

- Împărate, nu știu ce să mă fac. Fiecare zi seamănă una cu alta, nu mai deosebesc apusul de răsărit. Am de toate, dar de ce sunt așa de nefericit?

Solomon ședea pe malul unui iaz și se uita la pești. L-a întrebat pe orășean:

- Dar tu ce vrei de la viață? Ce vis ai?

- La început visam să scap de robie și acest vis mi s-a împlinit. Pe urmă, visam ca negoțul meu să-mi aducă venituri mari. Acum sunt bogat, n-am ce să mai doresc.

- Omul care nu are niciun vis seamănă cu un pește din acest iaz, a răspuns Solomon. Pentru ei, toate zilele seamănă între ele, nici ei nu deosebesc apusurile de răsărituri. Singura deosebire între voi este că tu te-ai închis singur în iazul tău și dacă în viața ta nu o să apară un vis nou, o să bântui de plictiseală prin casă în continuare iar înaintea morții o să înțelegi că ai trăit degeaba.

- Înseamnă că de fiecare dată când îmi ating scopul trebuie să caut unul nou și când mi se va împlini un vis să găesc îndată altul?

- Da! - a zis Solomon. Numai înaintând pe această cale omul își dobândește fericirea.”

(Apa Vieții - 300 de istorioare cu tâlc duhovnicesc)

MOZAIC CULTURAL

VEȘTI DESPRE ROMÂNII BUCOVINENI

Dan Sulugiuc

De curând ne-au parvenit la redacție cele patru numere din 2017 ale revistei de cultură pentru bucovinenii de pretutindeni „*Mesager bucovinean*” (Cernăuți – București – Rădăuți – Chișinău), într-un format de excepție, al cărei redactor-șef este Ștefan Hostiuc.

Revista este rodul unui parteneriat productiv a trei societăți, din trei state: România, Ucraina și Republica Moldova. Cei trei parteneri uniți prin acest proiect sunt: Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, Centrul Cultural Român „*Eudoxiu Hurmuzachi*” din Cernăuți și Asociația social-culturală „*Bucovina*” din Chișinău. Revista are în colegiu și reprezentanți ai Nordului Maramureșului și Sudului Basarabiei. Ea încearcă să cuprindă practic întreg spațiul de nord și de est al teritoriilor în care locuiesc români.

În paginile revistei se regăsesc nume de rezonanță din spațiul bucovinean, cum ar fi Constantin Ungureanu, Anastasia Dumitru, Doina Cernica, Mircea Lutic, Galina Tarasiuk, Dragoș Olaru, Liviu Fendrihan, Mircea A. Diaconu, Dumitru Bălan, Liliana Corobca, Ioan Velehorsch, Vladimir Acatrini, Alis Niculică, Lucia Olaru Nenati, Mircea Irimescu, Vasile Tărățeanu.

Primul număr are ca temă generală „*Bucovina literară, între coșmarul comunist al pierderii unității și visul european al unității regăsite*”. Tema

celui de-al doilea număr al revistei este „*Bucovina multiculturală: istorie și actualitate*”, numărul 3 se referă la „*Comunitatea românească din Ucraina : conștiință națională vs. manipulare identitară*”, iar numărul 4 analizează „*Învățământul românesc din Ucraina : (geo)politici educaționale*”. În ultima vreme, comunitatea românească din Ucraina se confruntă cu grave probleme identitare. Kievul nu a renunțat nici până acum la practica imperială sovietică de împărțire a românilor bucovineni în două categorii: români și moldoveni, ca naționalități distincte. Ucraina este unica țară din lume în care limba și literatura națională se predă în școală după programe și manuale diferite, ca „*Limbă și literatură română*” (în regiunile Cernăuți și Transcarpatică) și ca „*Limbă și literatură moldovenească*” (în regiunea Odesa).

Merită menționat faptul că revista „*Mesager bucovinean*” beneficiază de un sprijin financiar din partea Ministerului pentru Românii de Pretutindeni, care are deja în derulare măsuri în beneficiul etnicilor români înscriși în sistemul de învățământ ucrainean cu predare în limba română, acționând pe două dimensiuni: sprijinirea elevilor care învață în limba română în Ucraina și susținerea profesorilor care predau discipline de studiu în limba română.

La fel de interesantă, cu multe articole, studii și informații bogat ilustrate și documentate despre istoria Bucovinei, dar și despre problemele actuale ale românilor bucovineni, este și revista de istorie și cultură „*Glasul Bucovinei*”, al cărei redactor-șef este doamna Alexandrina Cernov, membru de onoare al Academiei Române din 1991.

Asupra unora din studiile tematice cuprinse în cele două publicații ale românilor bucovineni vom mai reveni în perioada următoare.

DIN ACTIVITATEA ASOCIAȚIEI

„România – Parcul Memoriei Naționale”

Sâmbătă, 21 aprilie 2018, un grup de 9 membri ai Asociației noastre a participat la acțiunea de plantare de stejari în localitatea Mărășești, județul Vrancea, din cadrul proiectului Parcul Memoriei Naționale „*STEJARII ROMÂNIEI – 100 de ani de istorie și demnitate*” – RoMândria dedicat Centenarului Marii Uniri a românilor de la 1918, inițiat de Consiliul Județean Vrancea.

Colegii noștri s-au alăturat, astfel, celorlalți camarazi din Asociațiile similare din sistemul național de apărare, ordine publică și securitate națională, precum și altor mii de participanți din alte structuri militare active, organizații și societăți voluntare de patrioți din mai multe colțuri ale țării.

Pe o suprafață de câteva zeci de hectare au fost plantați, în această etapă, peste 150.000 de puiți de stejari. Ne mândrim că circa 300 de copăcei, respectiv 2% din total, au fost puși „*să prindă rădăcină în solul patriei*” de către grupul ACMRR-SIE, fapt pentru care am primit aprecierile și mulțumirile conducerii Consiliului Județean Vrancea.

Este una din acțiunile programate pentru acest an aniversar, de către Asociația noastră, prin care, simbolic, cinstim memoria eroilor căzuți pe

câmpurile de luptă și pe cei ce au înfăptuit la începutul veacului al XX-lea unirea tuturor românilor din teritoriile locuite de aceștia, într-un singur stat unitar.

În numele Consiliului director, mulțumim participanților la această acțiune, precum și conducerii instituției din care provin membrii Asociației pentru sprijinul logistic acordat.

**Președinte A.C.M.R.R. – S.I.E.
Gl. bg. (rtr) Petru NEGHIU**

**ROMÂNIA
JUDEȚUL VRANCEA
CONSILIUL JUDEȚEAN
Cabinet Președinte**

Bd. Dimitrie Cantemir, nr.1, 620098, Focșani, Vrancea, România
Tel.40.237.616800 ; 40.237.213057 ; Fax 40.237.212228
e-mail : contact@cjv.vrancea.ro
www.cjv.vrancea.ro

Focșani, Aprilie 2018

**ASOCIAȚIA CADRELOR MILITARE ÎN REZERVĂ ȘI ÎN RETRAGERE
DIN SERVICIUL DE INFORMAȚII EXTERNE**

Mă bucur ca ați dat curs invitației de a participa în data de 21 aprilie 2018 la cea de-a II-a etapă de plantare a stejarilor din cadrul proiectului Parcul Memoriei Naționale "Stejarii României – 100 de ani de istorie și demnitate" RoMândria. Prin prezența dumneavoastră la acest eveniment ați contribuit la cinstirea memoriei eroilor căzuți pe câmpurile de luptă din Primul Război Mondial.

Așa cum am spus întotdeauna, doar cunoscându-ne trecutul putem să ne construim viitorul. În luptele de la 1917, pe fronturile din județul Vrancea, 335.000 de români au murit pentru ca noi să avem România de astăzi. De aceea, în numele lor și pentru eternitatea lor, pentru ca ei să fie o pildă permanentă, pentru noi și pentru generațiile viitoare, ne-am propus să desăvârșim această idee minunată.

Mulțumindu-vă încă o dată pentru că ați fost alături de noi în număr atât de mare, permiteți-mi să vă transmit mult succes în activitatea dumneavoastră și să vă asigur de înalta și aleasa mea considerație.

**MARIAN OPRÎȘAN
PREȘEDINTELE CONSILIULUI JUDEȚEAN VRANCEA**

► În zilele de 11-12 aprilie 2018, la Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, din cadrul Academiei Române, s-a desfășurat Conferința cu tema **„Centenarul Unirii Basarabiei cu România. Problema Basarabiei în relațiile româno-sovietice/ruse, 1918-2018”**. Printre participanți s-au numărat și colegii noștri Ion Constantin și Ioan C. Popa, care au prezentat comunicări ce vor fi publicate în volumul dedicat evenimentului.

► Tot în cadrul manifestărilor dedicate Centenarului, la Fundația Europeană Titulescu (3 aprilie 2018) și la Institutul de Sociologie al Academiei Române (30 mai 2018) au avut loc dezbateri pe tema cărții colegului nostru Ioan C. Popa – **„Fața nevăzută a agresorului. Pactul Ribbentrop-Molotov și urmările lui pentru România”**. Dezbaterile s-au bucurat de o largă participare – profesori universitari, cercetători, diplomați, ziariști, militari, printre ei aflându-se și mulți membri ai Asociației noastre.

► În perioada aprilie - iunie a.c., reprezentanți ai Asociației noastre au participat la întâlnirile organizate de structurile asociative ale cadrelor militare în rezervă și în retragere din Sistemul Național de Apărare, Ordine Publică și Securitate Națională, pentru dezbaterile și semnarea unui Protocol de colaborare inițiat de Federația Militarilor din România și pentru întocmirea unor scrisori deschise, care să fie adresate ministrului Apărării Naționale, ministrului Muncii și Justiției Sociale.

De asemenea, au fost discutate proiectele unor scrisori către președinții Senatului și Camerei Deputaților, pe tema necesității eliminării inechităților care persistă în sistemul pensiilor militare de stat.

► La 19 mai 2018 a avut loc Adunarea generală anuală a Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageri din Serviciul de Informații Externe. Președintele a prezentat o Informare cu privire la activitatea Asociației, desfășurată în perioada mai 2017 – mai 2018.

Au fost aprobate Raportul Comisiei de cenzori privind gestiunea Asociației noastre, conducerea evidenței contabile și întocmirea bilanțului contabil și a contului de profit și pierdere la 31.12.2018 și Bugetul de venituri și cheltuieli pe anul 2018.

Adunarea s-a încheiat cu o activitate reușită de socializare între membrii Asociației, participanți la Adunare.

► Cu prilejul Zilei Rezervistului Militar, ANCMRR din MAPN a organizat la data de 24 mai 2018, la Complexul Tei, sărbătorirea acestui eveniment, la care au participat reprezentanți ai Ministerului Apărării

Naționale și ai structurilor asociative ale cadrelor militare în rezervă și în retragere din MApN și din celelalte structuri militare ale Sistemului Național de Apărare, Ordine Publică și Securitate Națională.

► La data de 30 mai 2018, Primăria Sectorului 5 București a organizat la Palatul Cercului Militar Național o manifestare dedicată Zilei Rezervistului Militar, la care au participat și 13 membri ai Asociației noastre.

Cu acel prilej, au fost prezentate comunicări referitoare la Sărbătoarea Zilei Rezervistului Militar, iar primarul Sectorului 5 a înmănat participanților câte o diplomă, o plachetă și Istoria ilustrată a României și Republicii Moldova (șase volume).

► În ședința Consiliului director din 26 iunie 2018 au fost analizate problemele curente ale Asociației. Au fost actualizate măsurile organizatorice pentru sărbătorirea celor care au împlinit 70, 75, 80, 85 și 90 de ani în semestrul II/2017 și semestrul I/2018 pentru data de 28 iunie 2018, anunțată la Adunarea generală.

În cadrul ședinței, s-a analizat și propunerea președintelui Asociației ca, în cinstea Centenarului Marii Uniri, să edităm un album cu momente semnificative din istoria românilor, de la geto-traco-daci până în zilele noastre, inclusiv evoluția Bisericii Ortodoxe Române, începând cu primele secole creștine. Propunerea a fost adoptată de plenul consiliului, care a însărcinat Biroul executiv prin gl.bg.(r) Isac Adrian să întreprindă măsurile - studiile preliminare privind tipărirea volumului până în luna noiembrie a.c.

De asemenea, au fost aprobate fondurile necesare pentru cheltuielile curente ale Asociației. S-a aprobat și noul program de activitate la sediul Asociației începând cu luna iulie, respectiv, în zilele de marți, miercuri, joi, între orele 10,00 – 13,00.

Gheorghe Iordache

